

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ČESKO-NĚMECKÝCH AREÁLOVÝCH STUDIÍ A
GERMANISTIKY

DIPLOMOVÁ PRÁCE

ČESKÉ EKVIVALENTY NĚMECKÝCH KOMPOZIT NA PŘÍKLADU
VYBRANÝCH TEXTŮ Z OBLASTI HOTELNICTVÍ A TURISMU
V RAKOUSKU

Vedoucí práce: Mgr. Magdalena Malechová, Ph.D.

Autor práce: Bc. Andrea Šindelářová

Studijní obor: Česko-německá areálová studia

Ročník: 2.

2017

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval/a samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledky obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice, 2. května 2017

Bc. Andrea Šindelářová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala paní Mgr. Magdaleně Malechové, Ph.D., nejen za odborné vedení této diplomové práce, za všechny cenné připomínky a rady k danému tématu, ale i za její empatii a vstřícný přístup. Dále děkuji své rodině za jejich důvěru a podporu během celého studia. A v neposlední řadě děkuji i svému příteli, který mi byl oporou za každé situace a jehož víra ve mě byla tou nejlepší motivací.

Anotace

Práce se zabývá rozdílností českého a německého jazyka v oblasti slovtvorby, konkrétně problematikou kompozit. Stěžejní část práce se věnuje slovtvorbě obou jazyků – jsou uvedeny možnosti obohacování slovní zásoby, definovány důležité pojmy z oblasti slovtvorby a představeny slovtvorné způsoby. Dále je zpracována teorie kompozit v pojetí různých autorů. Cílem předkládané práce je doložit, že se v německém jazyce objevuje podstatně více kompozit, nastínit možnosti jejich českých ekvivalentů a vytvořit přehled struktur těchto ekvivalentů. Jako podklad pro tuto analýzu slouží texty z oblasti hotelnictví a turismu v Rakousku, které jsou dostupné online na webových stránkách turistických portálů (www.oberoesterreich.at a www.niederoesterreich.at).

Klíčová slova:

Kontrastivní lingvistika; paralelní korpus; slovtvorba; kompozice; derivace; kompozitum; český ekvivalent; substantivum; atribut.

Summary

The thesis deals with the differences in Czech and German language in the word-formation, specifically the issue of composite. The main part is devoted to the word-formation of both languages – possibilities of vocabulary enrichment are given, important terms of the word-formation are defined and word forming kinds are introduced. It is further processed the theory of composite concepts from different authors. The aim of this work is to demonstrate that in German language appear significantly more composites than sketched options of their Czech equivalents and create a list of Czech equivalent structures. As the basis for this analysis are used texts from the field of hotel industry and tourism in Austria, which are available online on the websites of tourist portals (www.oberoesterreich.at and www.niederoesterreich.at).

Key words:

Contrastive linguistics; parallel corpus; word-formation; compounding; morphological derivation; compound; Czech equivalent; noun; grammatical modifier.

OBSAH

ÚVOD	8
SEZNAM ZKRATEK	10
1. KONTRASTIVNÍ LINGVISTIKA	11
1.1 Pojem kontrastivní lingvistika	11
1.2 Využití kontrastivní lingvistiky	12
1.3 Postavení kontrastivní lingvistiky v systému jazykovědy	13
1.4 Nové perspektivy v kontrastivní lingvistice	13
2. KLASIFIKACE JAZYKŮ	15
2.1 Morfologická klasifikace jazyků	15
2.2 Genealogická klasifikace jazyků	16
3. SLOVOTVORBA	17
3.1 Postavení slovtvorby v systému jazykovědy	17
3.2 Definice slovtvorby	19
3.3 Jiné způsoby obohacování slovní zásoby	20
3.3.1 V českém jazyce	20
3.3.2 V německém jazyce	22
3.4 Obecně k slovtvorným způsobům	22
4. NĚMECKÉ LEXIKUM A JEHO SLOVOTVORBA	24
4.1 Motivace	24
4.2 Slovo, struktura slova, lexém	25
4.3 Základní slovtvorné prostředky	27
4.3.1 Morfém	27
4.3.2 Alomorfy.....	30
4.4 Slovtvorné způsoby v německém jazyce.....	30
4.4.1 Odvozování.....	32
4.4.2 Tvoření zkratk a zkratkovitých slov.....	33
4.4.3 Další slovtvorné způsoby	34
5. SLOVOTVORBA V ČESKÉM JAZYCE	36
5.1 Základní terminologie.....	36
5.2 Derivace.....	37
5.3 Zkracování	37

6. KOMPOZICE	38
6.1 Kompozice v českém jazyce.....	38
6.2 Kompozice v německém jazyce	41
6.2.1 Klasifikace kompozit	43
6.2.2 Spojovací elementy.....	50
6.2.3 Pravidla pro psaní německých kompozit	51
7. FORMA ANALYZOVANÝCH TEXTŮ A OTÁZKY PŘEKLADU.....	53
8. NĚMECKÁ KOMPOZITA V ANALYZOVANÝCH TEXTECH	55
8.1 Využití českých publikací a gramatik	57
8.2 Využití korpusů	59
8.3 Metoda analýzy.....	60
8.4 Substantivní kompozita	61
8.4.1 Konektémy substantivních kompozit.....	63
8.4.2 Substantivum jako první člen	64
8.4.3 Adjektivum jako první člen	67
8.4.4 Verbum jako první člen	69
8.4.5 Ostatní substantivní kompozita.....	70
8.5 Adjektivní kompozita	72
8.6 Verbální kompozita	73
8.7 Adverbiální kompozita	74
8.8 Kompozita s cizím prvkem.....	74
8.9 Ostatní kompozita.....	77
8.10 Shrnutí	79
9. PŘEHLEDOVÉ STRUKTURY ČESKÝCH EKVIVALENTŮ	80
9.1 Substantivum a atribut kongruentní.....	82
9.2 Substantivum a atribut inkongruentní.....	85
9.3 Jednoslovný výraz	90
9.4 Opis.....	91
9.5 Kompozitum	93
9.6 Ostatní.....	95
9.7 Shrnutí	98
ZÁVĚR	100
SEZNAM LITERATURY A POUŽITÝCH ZDROJŮ	103

SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK	110
SEZNAM PŘÍLOH	111
I. Přehledy kompozit a českých ekvivalentů.....	112
II. Analyzované texty	141

ÚVOD

Předkládanou diplomovou prací si dovoluji uvést citátem, jenž byl vyřčen velkým, nejen německým myslitelem, a sice Arthurem Schopenhauerem: „*Ochudit řeč o nějaké slovo znamená ochudit myšlení národa o nějaký pojem.*“¹ Důvod, proč jsem si zvolila právě tento citát, je ten, že tato věta jednoduše, přesto zcela jasně vystihuje důležitost každého jednoho slova. Slovo představuje „základní lexikální jednotku jazyka i řeči“² a při popisování systému jazyka stojí jako jedna z jeho jednotek vždy v popředí. Od slova se lze dostat jak k jednotkám nižším, tedy k morfémům (případně i dále k fonémům a grafémům), tak i k jednotkám vyšším, a to k větám a následně i k textům.³ Je zřejmé, že slovo hraje v lingvistických disciplínách důležitou roli. V této práci je ústředním bodem tvoření nových slov. Od počátku věků se stále a stále objevují nové skutečnosti, které si člověk pojmenovává, aby právě onu představu mající v hlavě vyjádřil i zvukově pomocí určitého pojmenování. Tím myšlenka nabude konkrétní formy a může se stát předmětem lidské komunikace.

V první kapitole této diplomové práce se setkáváme s pojmem kontrastivní lingvistika. Předmětem zkoumání této jazykovědné disciplíny jsou, jak již z názvu vyplývá, rozdíly mezi dvěma (i více) jazyky. Z tohoto důvodu zde má tato kapitola místo, neboť předkládaná práce si dává za cíl analyzování českých ekvivalentů německých kompozit a při takové analýze se také vychází z rozdílností obou srovnávaných jazyků.

Různost jazyků je způsobena jejich odlišným původem. Současné jazyky se vyvinuly z různorodých základů a i v tomto se německý a český jazyk liší. Klasifikaci jazyků je věnována druhá kapitola.

Třetí kapitolou již začíná téma slovo tvorby. Nejprve je nastíněno nejjednodušší postavení této disciplíny v systému jazykovědy, následně jsou uvedeny další způsoby, jimiž je slovní zásoba obohacována. Poslední podkapitola se vyjadřuje ke slovo tvorným způsobům.

¹ „*Aber die Sprache um ein Wort ärmer zu machen heißt das Denken der Nation um einen Begriff ärmer zu machen.*“ – Arthur Schopenhauer (Die Welt als Wille und Vorstellung, Zweiter Band).

² SLOVO. In: Internetová jazyková příručka [online]. [cit. 2017-03-28]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=slovo>.

³ VONDRÁČEK, Miloslav. Současný český jazyk – lexikologie [online]. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové [cit. 2017-03-28]. Dostupné z: <http://inpdf.uhk.cz/wp-content/uploads/2014/03/Lexikologie-Vondracek.pdf>.

Ve čtvrté kapitole se hovoří o německém lexiku a následně i o jeho slootvorbě, jsou definovány základní pojmy související s tvořením slov v německém jazyce (slovo a jeho struktura, základní slootvorné prostředky a slootvorné způsoby).

Pátá kapitola se naproti tomu zabývá tvořením slov v českém jazyce. Nejprve jde opět o vysvětlení základní terminologie a návazně na to jsou představeny slootvorné způsoby uplatňující se v českém jazyce.

Za stěžejní slootvorný způsob pro tuto práci považujeme kompozici, proto je pro ni vyčleněna samostatná kapitola. Dozvídáme se o možnostech skládání jak v českém, tak i v německém jazyce. Co se týče českého skládání, výchozím hlediskem jsou různá pojetí významných osobností z oblasti slootvorby. U německé kompozice se rovněž zaměřujeme na klasifikaci kompozit, a sice z hlediska morfologického a syntakticko-sémantického.

Vzhledem k obsahu svého jak bakalářského, tak i navazujícího studia jsem se rozhodla nejen pro výběr jazyků, ale i pro určitý typ textů, jež tvoří výchozí materiál sloužící k analýze kompozit a jejich českých ekvivalentů. Vybrané texty spadají do oblasti hotelnictví a turismu v Dolním a Horním Rakousku, neboť právě tyto oblasti jsou součástí evropského regionu Dunaj-Vltava. Sedmá kapitola představuje jakousi stručnou předmluvu k těmto textům, vysvětluje jejich funkci a také se zabývá možnostmi jejich překladu.

Následující dvě kapitoly komentují analýzu vybraných textů. Osmá kapitola nahlíží na německá kompozita. Kompozita jsou do jednotlivých podkapitol řazena na základě morfologického hlediska, a sice jde o kompozita substantivní, adjektivní, verbální a adverbální. Dále zde najdeme podkapitolu věnovanou hybridním slovům složeným, tedy těm, jež obsahují cizí prvek. Poslední podkapitola obsahuje kompozita ostatní, a sice toponyma a jména rostlin a živočichů, která jsou rovněž utvořena procesem skládání.

Devátá kapitola představuje přehledové struktury českých ekvivalentů. Překlady německých kompozit se dělí do následujících podkapitol: substantivum a atribut kongruentní, substantivum a atribut inkongruentní, jednoslovný výraz, opis a kompozitum. Zbývá kompozita, která nepatří ani k jednomu zmíněnému typu, jsou shrnuta v samostatné podkapitole, kde je o nich samostatně pojednáno. Jak osmá, tak i devátá kapitola obsahují závěrečnou podkapitolu, ve kterých jsou stručně a přehledně shrnuty výsledky, které vplynuly z analýzy.

SEZNAM ZKRATEK

A – akuzativ

čes. – česky

D – dativ

G – genitiv

KL - kontrastivní lingvistika

N – nominativ

něm. – německy

pl. – plurál

-0- – nulový morf

1. KONTRASTIVNÍ LINGVISTIKA

Jelikož tato diplomová práce pojednává o rozdílnosti českého a německého jazyka v oblasti slovo tvorby, je nutné se nejprve zabývat pojmem kontrastivní lingvistika.

1.1 Pojem kontrastivní lingvistika

Jazyk není statickým, uceleným systémem s jasně vymezenou terminologií, jazyk je systémem živým, proměňujícím se v čase. S vývojem lidské společnosti se objevují změny i v jazyce, v jeho používání, ale rovněž i v nahlížení na něj. S tím souvisí i to, že lingvistická terminologie je v některých oblastech nejednotná, často záleží na pohledu samotného autora, jak daný jazykový jev definuje. V mnoha případech také dochází k tomu, že se daná disciplína drží tradičních pojmů, ale vedle toho se mohou používat označení jiná, např. převzatá z jiných jazyků. Proto i pojem kontrastivní lingvistika má svoje ekvivalenty – kontrastivní analýza či kontrastivní metoda zkoumání. V minulosti se rovněž užíval pojem konfrontační lingvistika nebo konfrontační metoda zkoumání, zvláště ve spojitosti s Vilémem Mathesiem a jeho žáky, kteří se zabývali analytickou srovnávací metodou, jež byla ještě později označena jako metoda porovnávací.⁴

Tato pojmová nejednotnost se však netýká pouze bohemistické terminologie, v německém jazyce se rovněž můžeme setkat s různými označeními pro kontrastivní lingvistiku – např. „Kontrastive Analyse, Sprachvergleich, Kontrastive Sprachwissenschaft, Kontrastive oder konfrontative Grammatik, Konfrontative Linguistik und Komparatistik“.⁵

František Čermák v díle Jazyk a jazykověda popisuje kontrastivní lingvistiku (dále jen „KL“) jako srovnávání jazykových systémů, které se uskutečňuje v rámci strukturní lingvistiky. Objektem zkoumání KL jsou shody a rozdíly,

⁴ MACH, Vladimír a Svatava MACHOVÁ. Kontrastivní výzkum — pokračování konfrontačních metod české lingvistiky. Slovo a slovesnost. Praha: Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky, 1974, 35(1), s. 43.

⁵ IMIDER, Martina. Interference a transfer ve vyučování němčině jako cizímu jazyku. Brno, 2010. Disertace. Masarykova univerzita, s. 15.

tj. kontrasty v jazykových strukturách dvou či více jazyků. Čermák rovněž uvádí, že toto zkoumání se děje „na základě (vnějšího) modelu, resp. tertiacomparationis, k němuž se srovnávané jazyky vztáhnou, přirovnávají.“⁶

1.2 Využití kontrastivní lingvistiky

Kontrastivní zkoumání se využívá ve výuce cizích jazyků, při překládání a z jejích výzkumů je možno čerpat při vytváření jazykových učebnic, příruček či gramatik. Naučení se cizímu jazyku nespočívá pouze v osvojení si slovíček, frází a gramatických zákonitostí, ale je nutné se také zaměřit na oblasti, které se v daných jazycích liší, ačkoliv to nemusí být patrné hned na první pohled. Např. při srovnání německého a českého jazyka by takovým typickým příkladem mohli být tzv. falešní přátelé (něm. *Falsche Freunde*). Do této kategorie se řadí slova, která jsou si v obou jazycích podobná grafickou podobou či výslovností, přesto nejsou stejného významu – není tedy možné, aby byla použita ve stejném významu jak v jednom, tak ve druhém jazyce. Pro lepší představu slouží následující příklad: primární význam substantiva *tank* v českém jazyce definuje Akademický slovník cizích slov jako „bojové terénní vozidlo pohybující se na ocelových pásech, se silným pancéřováním“⁷, v německém jazyce se však toto slovo nejčastěji užívá pro pojmenování nádrže – „größerer Behälter zum Aufbewahren oder Mitführen von Flüssigkeiten“⁸. Tento příklad, přestože jednoduchý, slouží jako názorná ukázka toho, že již na této základní úrovni, čímž význam slov je, se člověk může dopustit hrubých chyb, pokud by čerpal pouze ze zkušeností, které má na základě svého mateřského jazyka.

⁶ ČERMÁK, František. Jazyk a Jazykověda: Přehled a slovníky. 4. vyd., v Karolinu 2. dopl. Praha: Univerzita Karlova, 2011, s. 233.

⁷ TANK. Internetová jazyková příručka [online]. Praha: Ústav pro jazyk český Akademie věd ČR, 2017 [cit. 2016-10-07]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=tank>.

⁸ TANK, der. Duden [online]. [cit. 2016-10-07]. Dostupné z: <http://www.duden.de/rechtschreibung/Tank>.

1.3 Postavení kontrastivní lingvistiky v systému jazykovědy

Stejně jako můžeme najít různá pojmenování pro KL, nacházíme rovněž její rozličná zařazení v systému jazykovědy. Čermák popisuje kontrastivní lingvistiku jako část lingvistiky teoretické a blíže ještě synchronní:

Obrázek 1: Postavení kontrastivní lingvistiky v jazykovědě.

Lingvistika	- teoretická	- synchronní	- jeden jazyk
			- víc jazyků (kontrastivní/konfrontační)
		- diachronní	- jeden jazyk (historická)
			- víc jazyků (komparativní)
	- aplikovaná		

Zdroj: Čermák. Jazyk a jazykověda, 2011, s. 101.

Gerhard Nickel, významný lingvista z německého prostředí, věnoval KL také svou pozornost – podle něj tvoří KL část deskriptivní lingvistiky⁹, jedná se o synchronní srovnávací metodu, pomocí které dochází k systematickému zkoumání jak znaků rozdílných, tak i znaků společných ve strukturách srovnávaných jazyků, přičemž toto srovnávání postihuje všechny jazykové roviny (morfologickou, syntaktickou, lexikální i fonologickou). Jako stěžejní úkol KL vidí co nejdokonalejší popis rozdílností mezi jazyky, ačkoliv i podobnosti jsou brány na zřetel.¹⁰

1.4 Nové perspektivy v kontrastivní lingvistice

Význam jazyků v současné době stále roste. Ve většině případů je angličtina prvním cizím jazykem, kterému se dítě či člověk učí. Avšak vzhledem k častým kontaktům s národy jinými stoupá i poptávka po jiných jazycích, ať už se jedná o tradiční evropské jazyky (např. němčina, francouzština, ruština, španělština), nebo o jazyky kultur vzdálenějších (např. čínština, japonština). S tím se pojí i potřeba vhodných materiálů nejen k učení se cizí řeči, ale i kvalitní opory při překládání. S rozvojem počítačové gramotnosti a internetové dostupnosti přichází i nové možnosti, jak práci

⁹ Lingvistiku můžeme dělit na popisnou (deskriptivní), historickou (historicko-srovnávací), synchronní a diachronní.

¹⁰ IMIDER, Martina. Interference a transfer ve vyučování němčině jako cizímu jazyku. Brno, 2010. Disertace. Masarykova univerzita, s. 15–16.

s jazykem usnadnit a v mnoha ohledech i zrychlit. Jedno z inovativních a moderních využití jazyka představuje korpus InterCorp, který je hlavním výstupem stejnojmenného projektu.

InterCorp je součástí Českého národního korpusu (ÚČNK), jehož pracovníci se spolu s pedagogy a studenty Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze podílí na jeho tvorbě. Cíl tohoto projektu spočívá ve vytvoření rozsáhlého paralelního synchronního korpusu, jenž by obsáhl co největší počet jazyků. Paralelní korpusy se mimo jiné využívají právě ke kontrastivnímu (mezijazykovému) srovnávání, a to konkrétně překladové korpusy. Překladové paralelní korpusy se skládají z originálních textů a jejich překladů. Díky speciálnímu zarovnání může uživatel v korpusu porovnávat pouze odstavce, věty či skupiny vět, případně slovo nebo určitou frázi, může sledovat jednotlivá překladová řešení v různých druzích textů i jejich četnost, přičemž má vždy k dispozici kontext.¹¹

Paralelní korpusy v sobě skýtají velký potenciál do budoucnosti – mohly by se stát nezanedbatelným zdrojem dat jednak pro překladové slovníky, kontrastivní gramatiky apod., ale rovněž by mohly sloužit jako rychlý a v době téměř celoplošného internetového připojení praktický nástroj pro překladatele a jazykové učitele.

Na vytvoření česko-německého paralelního korpusu v rámci InterCorpu od roku 2000 participuje i Katedra německého jazyka a literatury na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity.¹² Jedná se o jediný paralelní česko-německý korpus, v současné době se nerozšiřuje, je však plně funkční.¹³

Vedle paralelních korpusů existují i německé jednojazyčné korpusy, např. Německý referenční korpus (Das Deutsche Referenzkorpus – DeReKo) nebo korpusy v rámci DWDS (Digitální slovník německého jazyka – Digitales Wörterbuch der deutschen Sprache).¹⁴

¹¹ PARALELNÍ KORPUS. Wiki: Český národní korpus [online]. [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: <http://wiki.korpus.cz/doku.php/pojmy:paralelni>.

¹² DAS PROJEKT INTERCORP UND SEINE ROLLE IN DER DEUTSCHLEHRERAUSBILDUNG UND FORSCHUNG [online]. [cit. 2016-10-15]. Dostupné z: <https://www.muni.cz/vyzkum/publikace/1167076>.

¹³ ČESKO-NĚMECKÝ PARALELNÍ KORPUS [online]. [cit. 2016-10-15]. Dostupné z: <http://www.ped.muni.cz/katedry-a-instituty/nemecky-jazyk-literatura/aktivity/cesko-nemecky-paralelni-korpus>.

¹⁴ Tamtéž.

2. KLASIFIKACE JAZYKŮ

Jak bylo již předesláno, cílem této práce je postihnout rozdíly ve slovtvorbě srovnávaných jazyků. V první kapitole jsme se seznámili s teoretickými východisky pro toto srovnání a nyní se již detailně obrátíme k jazykům samým, konkrétně k jejich klasifikaci, neboť již od toho, jak byl utvořen český a německý jazyk, se odvíjí první, avšak zásadní rozdíly, které se potom odráží do všech jazykových rovin obou jazyků.

Jako teoretické východisko pro klasifikaci jazyků slouží skriptum Úvod do studia germanistiky od Václava Boka. Přestože se Bok více zabývá literaturou a historií než lingvistikou, zaujímá i v oblasti jazykovědy čestné místo.

Pokud by se postupovalo úplně od začátku, měly by se jazyky podle svého původu rozdělit do dvou kategorií – na jazyky přirozené a umělé, případně na symbolové nebo programovací. Avšak z toho důvodu, že toto dělení není pro tuto práci určující, neboť jak český, tak německý jazyk spadají do kategorie jazyků přirozených, nebude o této problematice detailněji pojednáváno.¹⁵

Existují **dvě základní hlediska**, podle kterých lze členit jazyky, jež se vyvíjely společně s nějakou určitou společností, respektive národem, jež tento jazyk následně užíval k dorozumívání. Prvním kritériem je dělení podle typu gramatické stavby, tedy hledisko **typologické**, druhé kritérium rozlišuje jazyky podle vzájemné příbuznosti, jedná se tedy o hledisko **genealogické**.¹⁶

2.1 Morfologická klasifikace jazyků

Pro následující dělení je využita morfologická klasifikace. Morfologie neboli tvarosloví je ta oblast gramatiky, která se zabývá morfémy, a v užším smyslu představuje flexi (deklinaci a konjugaci), v širším smyslu zahrnuje i problematiku tvoření slov (slovtvorby).¹⁷

¹⁵ BOK, Václav. Úvod do studia germanistiky. Vyd. 2. opr. a rozš. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 1995, s. 27.

¹⁶ Tamtéž.

¹⁷ ČERMÁK, František. Jazyk a Jazykověda: Přehled a slovníky. 4. vyd., v Karolinu 2. dopl. Praha: Univerzita Karlova, 2011, s. 134.

Bok uvádí, že morfologická klasifikace spočívá v rozlišení pěti typů gramatické stavby jazyků – typ aglutinační, flexivní, introflexivní, izolační a polysyntetický. Zároveň však dodává, že není možné zařadit jeden konkrétní jazyk k právě jednomu typu. V každém jazyce jeden typ převažuje, ale v důsledku svého vývoje každý jazyk obsahuje i elementy z jiného typu.¹⁸

Jak český, tak německý jazyk se řadí k typu flexivnímu, přestože však nezaujímají zcela stejnou pozici. V češtině tvoří flexe poměrně rozvinutý systém, repertoár koncovek je široký a od toho se odvíjí i poměrně volný slovosled, proto bývá **český jazyk** ještě blíže specifikován jako flexivní jazyk syntetického typu. Naproti tomu **německý jazyk** představuje flexivní jazyk analytického typu – využívá jak konjugace, tak deklinace, počet předložek je značný, ale slovosled není volný, funkce členů a zájmen je výraznější. Mnohdy rovněž dochází k tomu, že vyjádření určitého významu a gramatických kategorií musí být rozloženo na více slov (např. *sie hat geschrieben*).¹⁹

2.2 Genealogická klasifikace jazyků

Tato klasifikace rozlišuje **jazyky vzájemně příbuzné a nepříbuzné**. Český a německý jazyk jsou jazyky příbuznými, spadají do stejné jazykové rodiny, která je nazvána jako **indoevropská** a představuje nejvýznamnější jazykovou rodinu. Dle Boka je možné setkat se v germanistice i s pojmem jazyky indogermánské. Pro lepší přehlednost se indoevropská jazyková rodina člení na větve, a sice na indickou, íránskou (případně indoíránskou), osamocené větve představují arménština a arabština, dále na větev italickou, jazyky keltské, germánské a slovanské větve a v závěru na baltskou větev. Zde dochází k patrnému rozdělení – **němčina je řazena k větvi germánské** a blíže ještě do skupiny jazyků **západogermánských** (vedle skupiny severogermánské a zaniklé východogermánské). **Čeština spadá pod slovanskou větev** do skupiny jazyků **západoslovanských** (vedle skupin jazyků východoslovanských a jihoslovanských).²⁰

¹⁸ BOK, Václav. Úvod do studia germanistiky. Vyd. 2. opr. a rozš. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 1995, s. 33.

¹⁹ Tamtéž, s. 33–35.

²⁰ Tamtéž, str. 39–40.

3. SLOVOTVORBA

Po definování kontrastivní lingvistiky a po srovnání obou jazyků ve dvou základních jazykových hlediscích je tato kapitola věnována již konkrétní jazykové disciplíně, a sice nauce o tvoření slov.

3.1 Postavení slovtvorby v systému jazykovědy

Vymezení slovtvorby v rámci lingvistického systému s sebou přináší několik komplikací. Slovtvorba souvisí s řadou dalších lingvistických disciplín, v mnoha případech je velmi obtížné rozlišit mezi jevy historickými a jevy současnými (diachronní a synchronní hledisko) a rovněž je možné zvolit si mezi dvěma přístupy k samotnému předmětu slovtvorby – lze se zabývat jednak slovtvornými postupy (procesy), jednak slovtvornými produkty (tedy útvary, které jsou výsledkem slovtvorných procesů).²¹

Slovtvorba má úzký vztah k několika disciplínám: Je těsně spjata s **lexikologií** (nauka o slovní zásobě), protože tvoření nových slov představuje ve své podstatě jeden ze způsobů, jak lze obohatit slovní zásobu daného jazyka. Vedle toho je slovtvorba úzce spjata s **morfologií** – základní slovtvorné prostředky jsou v obecné rovině morfémy a tvoření nových slov má v českém jazyce morfematický charakter (proto je možné se ve starších pracích setkat s pojmem derivační morfologie). Nejbližší má však slovtvorba k flexivní morfologii (slova jsou ohýbána pomocí koncovek, avšak koncovky jsou využívány i k tvoření nových slov). Rovněž existují styčné plochy mezi slovtvorbou a **syntaxí** – např. pokud je východiskem derivace²² spojení slov (např. *vysoká škola* → *vysokoškolský*), jestliže se z více slov stává slovo složené (např. *hledět daleko* → *dalekohled*), či v případě, že nové slovo vzniklo změnou slovního druhu (např. z verba *honit* vzniklo pomocí nulové koncovky substantivum

²¹ DOKULIL, Miloš. Mluvnice češtiny. Praha: Academia, 1986, s. 193.

²² Derivace je jeden ze slovtvorných procesů, o kterých bude blíže pojednáno v dalších kapitolách práce.

hon).²³ Káňa poukazuje i na vztah slovtvorby a sémantiky, jejímž předmětem studia je význam slov.²⁴

Romanista a specialista na obecnou lingvistiku Černý zahrnuje slovtvorbu ke třetí základní složce jazyka – k lexikologii (vedle zvukové stránky a gramatiky, jež je tvořena morfologií a syntaxí). Lexikologii přisuzuje dva základní úkoly: „(1) zkoumá inventář jazykových znaků (výrazů, slov a slovních spojení), které má daný jazyk k dispozici; (2) popisuje teorii slovní zásoby, tj. její uspořádání, hierarchizaci, kvantitativní vztahy, původ slov, poměr mezi slovy základními a odvozenými, formální prostředky a způsoby tvoření nových slov, využívání a vliv cizích slov na slovní zásobu mateřského jazyka apod.“²⁵ V Příruční mluvnici češtiny pojednává Šlosar o slovtvorbě v rámci samostatné kapitoly, stejně tak tomu je v případě Gramatiky Duden. Jarmila Dubová v Úvodu do jazykovědy uvádí, že slovní zásobou jazyka se zabývá lexikologie a ta je podle ní úzce spojena se sémantikou, naukou o tvoření slov, etymologií, frazeologií, onomaziologií, onomastikou a lexikografií.²⁶ Nauka o tvoření slov je tedy zařazena buď jako **důležitá podsložka lexikologie**, nebo je autory vymezena jako **samostatná disciplína** a má tak stejnou úroveň jako ostatní (tzn. fonetika a fonologie, morfologie, syntax, lexikologie a slovtvorba). Přesto však můžeme nalézt ještě třetí možnost, a to tu, že je slovtvorba zahrnuta do **systemu gramatického k morfologii** (viz obr. 2). Podobný přístup je možné najít rovněž u Čermáka, jenž uvádí, že morfologie v užším smyslu se týká flexe (tedy deklinace a konjugace), v širším smyslu pak právě slovtvorby.²⁷

Rozložení významných disciplín v jazykovědném systému zobrazuje např. následující obrázek:

²³ DOKULIL, Miloš. Mluvnice češtiny. Praha: Academia, 1986, s. 195–196.

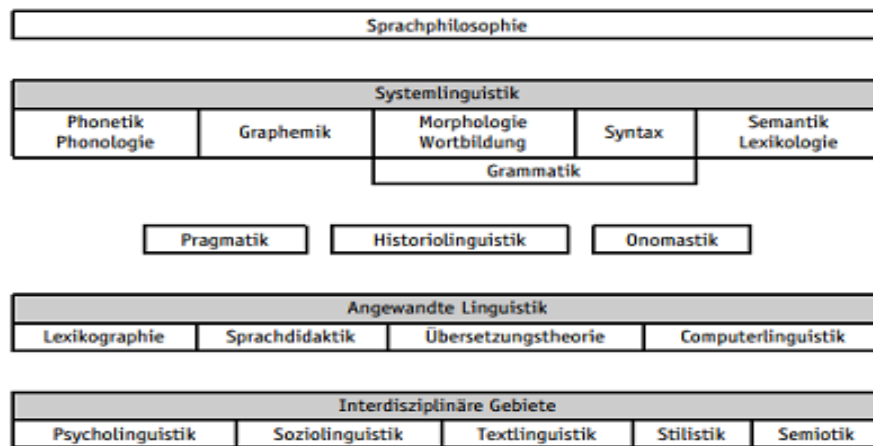
²⁴ KÁŇA, Tomáš. Wortbildung: Umriss der Theorie mit Aufgaben und Übungen. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 8.

²⁵ ČERNÝ, Jiří. Úvod do studia jazyka. Olomouc: Rubico, 1998, s. 147.

²⁶ DUBOVÁ, Jarmila. Einführung in die Sprachwissenschaft: Materialien für das Fernstudium. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006, s. 27.

²⁷ ČERMÁK, František. Jazyk a Jazykověda: Přehled a slovníky. 4. vyd., v Karolinu 2. dopl. Praha: Univerzita Karlova, 2011, s. 134.

Obrázek 2: Disciplíny v rámci jazykovědy.

Zdroj: Převzato z: <http://www.schneid9.de/sprache/linguistik/ling02.pdf>.

3.2 Definice slovotvorby

Po přehledu možných náhledů na to, kde a jaké místo může slovotvorba zaujímat, vyvstává potřeba definování tohoto pojmu.

Čermák zastává takový názor, že **již z tradice vyplývá nevhodný název** pro tuto disciplínu, a uvádí pro to hned několik důvodů: Prvním dokladem pro jeho tvrzení je to, že slovotvorba „synchronně studuje a popisuje většinou jen hotové rezultáty (být svědkem vlastního procesu vzniku nového slova je obtížné a vzácné)“²⁸, předmětem zkoumání tedy nejsou ve skutečnosti probíhající procesy tvoření nových slov, z těch jsou pouze selektovány zákonitosti a pravidla. Za druhý důkaz považuje omezení na oblast tvoření slov, kdy je pozornost věnována pouze jednoslovným pojmenováním, přestože v jazyce převažují pojmenování víceslovná.²⁹

V Gramatice z řady Duden jako první najdeme informaci, že termínem slovotvorba se v celkovém náhledu míní hned dva významy. Slovotvorbou rozumíme jednak **proces tvoření nových slov z již existujících jazykových elementů**, k němuž dochází na základě určitých, daných modelů (příkladem může být, jak sám Duden uvádí, příklad slovesa „*jmdm. folgen + ver- → jmdn. verfolgen*“), jednak **zároveň**

²⁸ ČERMÁK, František. Jazyk a Jazykověda: Přehled a slovníky. 4. vyd., v Karolinu 2. dopl. Praha: Univerzita Karlova, 2011, s. 159–160.

²⁹ Tamtéž, s. 160.

výsledek tohoto procesu, kterým je už samotné vytvořené slovo (v našem případě tedy *jmdn. verfolgen*).³⁰

U Lohdeho nacházíme obdobnou definici: „Wortbildung befasst sich mit der Schaffung neuer Wörter, die auf der Grundlage bereits vorhandenen Wortmaterials auf verschiedene Art und Weise entstehen können. Dabei erfolgt die Bildung in Abhängigkeit vom Aufbau, von der Struktur des jeweiligen Wortes.“³¹ Lohde ještě dodává, že tvoření nového slova ze základu jiného probíhá v závislosti na struktuře daného slova; to znamená, že není možné si slova utvořit naprosto libovolně, vždy se musí respektovat povaha slova základového a tedy i to, jakým způsobem bylo vytvořeno.

V dalších částech práce, které se nadále věnují slovtvorbě, popřípadě již přímo kompozici, se mohou vyskytovat další pojmy, které sice patří k termínům jiné jazykové roviny, přesto však se slovtvorbou souvisí.

3.3 Jiné způsoby obohacování slovní zásoby

Tvoření slov představuje nejen základní prostředek rozšiřování slovní zásoby, ale zároveň patří i k nejčastějším způsobům, jež slouží při vytváření nových pojmenování. Vedle tvoření slov se však v jazyce uplatňují ještě i jiné způsoby, díky nimž dochází k obohacování slovní zásoby o nová slova. Tyto způsoby vyskytující se jak v českém, tak v německém jazyce jsou nastíněny v následujících podkapitolách.

3.3.1 V českém jazyce

Dokulil v Mluvnici češtiny 1 popisuje následující způsoby a prostředky, které se vedle slovtvorby nejčastěji podílejí na tvoření nových slov v češtině:

- **Přenesení pojmenování na základě podobnosti vnější** (lexikální metafora) **nebo vnitřní** (lexikální metonymie) – nedochází však ke vzniku slov nových, pouze jsou existujícím slovům přiřknuty nové významy. Příkladem lexikální metafory je *pata hory* (stejně jako člověk má patu úplně dole, je pata hory také její spodní částí),

³⁰ DUDEN: die Gramatik: unentbehrlich für richtiges Deutsch. 7., völlig neu erarbeitete und erweiterte Aufl. Mannheim: Dudenverlag, 2005, s. 641.

³¹ LOHDE, Michael. Wortbildung des modernen Deutschen: ein Lehr- und Übungsbuch. Tübingen: Gunter Narr, c2006, s. 13.

kteřou analogicky najdeme i v němčině (*Berfuß*). Jako příklad lexikální metonymie lze uvést spojení *četli jsme Schillera* (myslí se tím samozřejmě jeho dílo), které se rovněž vyskytuje i v němčině (*wir haben Schiller gelesen*).

- **Změna členitosti lexikálních jednotek** – jedná se o univerbizaci a multiverbizaci.
 - **Univerbizace** znamená přechod určitého sousloví v jednoslovné pojmenování a můžeme se s ní setkat nejčastěji v rovině hovorového jazyka, ale také v profesionální či slangové mluvě. Např. odvozenina *tryskáč* z *tryskového letadla*, složenina *rychlotařba* (z *rychlá řava*) anebo dochází k substantivizování adjektiva (užití *vrchní* místo celého *pane vrchní*). V němčině je tento jev nazván jako *Nominalisierung* (*die Sprache verwenden* → *die Sprachverwendung*).
 - **Multiverbizace** představuje opačný způsob k univerbizaci, to znamená, že jednoslovné pojmenování je nahrazeno souslovím. S multiverbizací se setkáváme v textech např. publicistického, odborného a v neposlední řadě i administrativního stylu. Např. z verba *sbírat* je vytvořeno slovní spojení *provádět sběr*. I proces multiverbizace existuje v německém jazyce, užívá se pro něj však pojem *Verbalisierung* (*sich verabschieden* → *von j-m Abschied nehmen*).
- **Přejímání i z jiných vrstev daného jazyka** než jen z vrstvy spisovné – tato vrstva se také označuje jako tzv. sociolekty a patří sem nářečí (dialekty), profesní či zájmové slangy a rovněž je zahrnut i argot.
- **Přejímky z cizích jazyků** – tento způsob vytváření nových slov provází národní jazyky od jejich počátků, neboť vždy v historii existovala nějaká vyspělejší kultura, se kterou se vyvíjel i její jazyk (ať už v úvahu přichází latina, řeřtina, francouzština, němčina, v současné době pak jazyky nejvíce ovlivňuje angličtina, která se stává jazykem mezinárodním). Čeřtina z němčiny během dlouhého společného vývoje převzala nespočet slov, z nichž je ještě i dnes spousta živých (např. *cálovat* → *zahlen*, *dekl* → *Deckel* či *erteple* → *Kartoffeln*). Tento vliv však nebyl jednostranný, a proto se i dnes můžeme setkat s českými výrazy v němčině, především v té rakouské (např. *Kolatschen* → *koláče*, *Sliwowitz* → *slivovice*).³²

³² DOKULIL, Miloř. Mluvnice čeřtiny. Praha: Academia, 1986, s. 196–198.

3.3.2 V německém jazyce

Vedle slovotvorby lze jmenovat další 3 nejpoužívanější způsoby vedoucí ke vzniku nových slov:

- **Neuprägung** (také *Neuschöpfung*) – „Bei der Neuprägung/Neuschöpfung entstehen ganz neue Formative der Lexeme. Es kann sich um eine neue, einmalige Kombination der Laute und/oder Morpheme die bisher in der Sprache nicht existiert haben, handeln.“³³ Jedná se tedy o nová slova, která byla vytvořena zkombinováním hlásek a/nebo morfémů. Důležité je to, že tato kombinace je nová a v jazyce se do vytvoření daného slova nic podobného nevyskytlo. Příkladem, jenž Káňa uvádí, je slovo *Handy*. Ačkoliv se zdá toto slovo na první pohled jako nemotivované³⁴, není tomu tak: „Handy – Hand und Anlehnung an das engl. „handy“ (etwas Handliches)“. Pro srovnání Káňa také uvádí příklad z českého prostředí: v 90. letech se tehdejší firma Eurotel, dnes přejmenovaná na O2, snažila o uchycení pojmu *Eurotel* pro mobilní telefon. U domácího obyvatelstva si to však příliš oblíbeně nenašlo, pojem se tedy neujal a namísto něj se dostal *mobil*, zkrácený výraz *mobilního telefonu*, jenž byl taktéž převzat z anglického jazyka.³⁵
- **Übertragung** – se v češtině označuje jako přenos, při kterém dochází k modifikaci lexému. Vznikají tak slova mnohoznačná (polysémická), nebo metonymická přenesená pojmenování.
- **Entlehnung** (slovo přejaté) – velice často dochází právě ke způsobu hledání po novém pojmenování na základě cizího jazyka, ale často se směr hledání stáčí k jiným úrovním daného jazyka, tedy k dialektům či slangu („*Sprit*, *Festplatte*, *Föhn*“³⁶).

3.4 Obecně k slovotvorným způsobům

Obohacení slovní zásoby probíhá zejména tvořením slov, které je realizováno více způsoby. Přestože se samotná základní slovotvorná terminologie v obou jazycích příliš neliší (např. *slovo* – *das Wort*, *slovotvorba* – *die Wortbildung*, *kmen slova* – *der*

³³ KÁŇA, Tomáš. *Wortbildung: Umriß der Theorie mit Aufgaben und Übungen*. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 10.

³⁴ O motivaci blíže v kapitole 4.1.

³⁵ KÁŇA, 2012, s. 10.

³⁶ Tamtéž, s. 12.

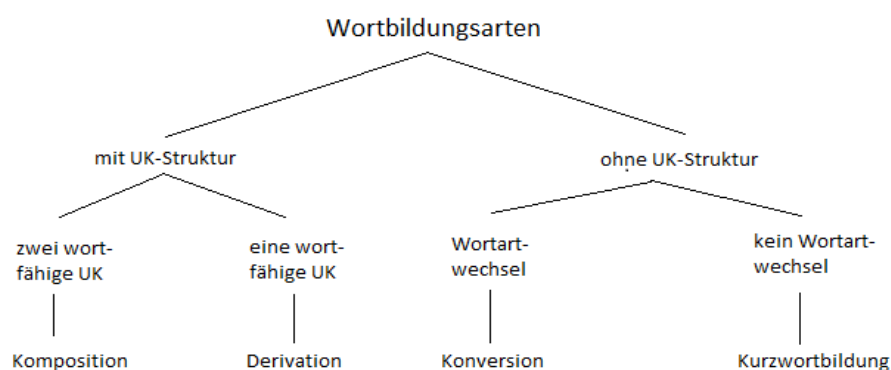
Wortstamm), rozdíl spočívá již v rozlišení toho, který slovtvorný způsob je v jakém jazyce ten nejčastější. Děje se tomu taky kvůli již popsanému typologickému rozdělení jazyků. **Český jazyk** se řadí k jazykům flexivním syntetického typu, a jak už samotné slovo flexe napovídá, pro tvoření nových slov se využívá nejčastěji **derivace** – tedy tvoření nových slov na základě odvozování pomocí sufixů, prefixů i koncovek. Přestože německý jazyk patří také k jazykům flexivním, vykazuje velký počet znaků analytického typu (např. využívá volných morfémů). Hlavním postupem v procesu tvoření nových slov je tedy **v německém jazyce kompozice** (skládání).

Rusínová jmenuje dva základní slovtvorné způsoby: odvozování (derivace) a skládání (kompozice). Jako zvláštní způsoby tvoření dále zmiňuje kombinaci kompozice a sufixace, mechanické krácení a nastavování slov a mezi okrajové způsoby náleží překrucování slov, jež je založeno na opisu slova, které nemohlo být z určitých důvodů vysloveno.³⁷

V německém jazyce najdeme následující slovtvorné postupy:

- A. kompozice (*Komposition/Zusammensetzung*),
- B. derivace/odvozování (*Derivation/Ableitung*),
- C. konverze (*Konversion*),
- D. tvoření zkratk a zkratkových slov (*Kurzwortbildung*).³⁸

Obrázek 3: Slovtvorné způsoby v německém jazyce.

Zdroj: Duden Grammatik, 2005, s. 668.

³⁷ RUSÍNŮVÁ, Zdenka. Tvoření slov v současné češtině. 2.vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1993, s. 9.

³⁸ DUDEN: die Gramatik: unentbehrlich für richtiges Deutsch. 7., völlig neu erarbeitete und erweiterte Aufl. Mannheim: Dudenverlag, 2005, s. 668.

4. NĚMECKÉ LEXIKUM A JEHO SLOVOTVORBA

Nová slova vznikají neustále ve všech jazycích. Je to podmíněno vývojem ve všech oblastech lidského života. A protože lidé mezi sebou neustále komunikují, nejen v běžném životě, ale i na témata z různých odborných disciplín, musí se tomuto vývoji přizpůsobovat i jazyk.

Podle údajů z roku 2016 patří němčina mezi „top 10“ jazyků světa, tedy jazyků s nejvyšším celkovým počtem mluvčích na světě (celkově hovoří německy 185 milionů lidí)³⁹. V Evropské unii představuje němčina s 90 miliony rodilých mluvčích nejrozšířenější mateřský jazyk (toto číslo tvoří asi 18 % všech obyvatel EU)⁴⁰. S ohledem na takovou roli němčiny nejen v Evropě, ale i ve světě, je zřejmé, že němčina jako jazyk musí reagovat na všeobecný vývoj i jazykově, proto dochází k rozšiřování slovní zásoby. V posledních letech se však rovněž vedou bouřlivé diskuse o němčině jako o tzv. *Denglisch* – jedná se o negativní, kritické pojmenování německého jazyka z důvodu nadměrného, mnohdy zbytečného i nesmyslného používání anglických slov, místo aby se používaly výrazy německé či se nové německé výrazy tvořily. Slovo *Denglisch* vzniklo procesem nazývaným se *blending* (něm. *Blending* či *Kontamination*). Jedná se o kreativní způsob míšení dvou slov (tedy ze slova *Deutsch* bylo použito počáteční *d* a k němu se připojil německý výraz pro angličtinu, *Englisch*). Jazyk tedy reaguje i na bezprostředně nové skutečnosti, slovtvorné způsoby jsou v tom nepostradatelným pomocníkem, neboť jejich prostřednictvím jsou vytvářena nová slova.

4.1 Motivace

Aby bylo možné zabývat se detailněji způsoby, pomocí nichž dochází ke tvoření nových slov, je nutné definovat si základní pojmy. Nelze je však nazvat pouze jako slovtvorné, jelikož se vztahují i k jiným jazykovým rovinám.

V němčině se pro slovtvorbu užívá pojmu *Wortbildung* nebo také *Wortbildungslehre* (čes. doslova *nauka o tvoření slov*). Nová slova v němčině vznikají

³⁹ MOST POPULAR LANGUAGES IN THE WORLD. World Atlas. [online]. [cit. 2016-12-02]. Dostupné z: <http://www.worldatlas.com/articles/most-popular-languages-in-the-world.html>.

⁴⁰ EU, EVROPSKÁ KOMISE. Řeč pro Evropu: Jazyky v Evropské unii. [online]. [cit. 2016-12-02]. Dostupné z: <http://bookshop.europa.eu/cs/-e-pro-evropu-pbNAAB08127/>.

především zkombinováním v jazyce již existujících slov nebo pomocí určitých slovotvorných elementů, prvků. S těmi nová slova zpravidla pojí svůj význam a tento význam je nazván **motivací** (něm. *Motivation/Motivierung/Motivierheit*). Káňa uvádí tři základní druhy motivace:

- **Fonetická/Ikonografická** – dochází k napodobení hlásky nebo obrazu, např. *Uhu* jako pojmenování výra, který vydává podobný zvuk.
- **Morfologická** – např. sufix *-er* je v němčině využíván pro tvoření substantiv konatelských: *sprechen* → *Sprecher*, *beobachten* → *Beobachter*.
- **Sémantická** – k této skupině jsou přiřazována slova či slovní spojení na základě přeneseného významu, nedochází tedy ke změně tvaru slova ani po stránce hláskoslovné, ani po stránce grafické. Tato motivace patří podle Káni k předmětu zkoumání lexikologie.⁴¹

4.2 Slovo, struktura slova, lexém

Slovo tvorba jako jedna z jazykovědných disciplín úzce souvisí s několika dalšími, tato kapitola bude odkazovat na vztahy slovo tvorby s morfologií a lexikologií a to z následujících důvodů: hlavním předmětem zkoumání v případě lexikologie je slovo a slovo tvorba se zabývá tvořením slov, morfologie naopak zkoumá stavbu slova, povahu a chování jednotlivých částí slova (tj. morfémů).

Čechová definuje **slovo** následovně: „**Slovo je základní, centrální jazyková jednotka**, a to z hlediska systému slovní zásoby, ale i z hlediska slovo tvorby, gramatiky; se slovem a jeho tvary operuje tvarosloví/morfologie i skladba/syntax.“⁴² Z tohoto důvodu lze slovo vymezit na základě různých hledisek. Hlediska jsou následující – sémantické, grafické, fonetické, morfologické, větné a hledisko kontextu. Každé toto hledisko pak udává slovu vlastní, specifickou definici.

Čermáková definice zní: „**Slovo je tradiční formální a do značné míry intuitivní jednotka**, psaná dohromady jako (nepřetržitý) celek; někdy bývá ztotožněno

⁴¹ KÁŇA, Tomáš. Wortbildung: Umriss der Theorie mit Aufgaben und Übungen. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 12.

⁴² ČECHOVÁ, Marie. Čeština - řeč a jazyk. 2., přeprac. vyd. Praha: ISV nakladatelství, 2000, s. 75.

se slovem textovým. Patří v jazykovědě k nejstarším a zároveň nejvíc diskutovaným.⁴³ Slovo je tedy spíše potenciální jednotkou jazykového systému, která je později realizována v textu jako textové slovo.⁴⁴

Káňa vymezuje kategorii lexikálních jednotek. Dle něj **se každá řeč skládá z jazykových jednotek**, které mají svou funkci. Ne všechny tyto jednotky jsou však i nositeli významu, některé mohou plnit pouze určitou funkci (v němčině je to např. člen, kterým vyjadřujeme pád a rod podstatného jména) a u některých je význam slova v současném jazyce poněkud „neprůhledný“ (v němčině se jedná např. o substantivum *Samstag*, konkrétně *Sam-* jako první část slova). Slovtvorba v tomto případě vychází z lexikologie – v předmětu zájmu stojí nejen jazykové jednotky, které tvoří slovní zásobu, ale i způsoby, jakými jsou tvořeny. Po stránce formální se slovní zásoba skládá z **pojmenování**. Ta se dále člení na **vícečlenná** (něm. *mehrteilige, komplexe Benennungen*), která se skládají z více slov, nebo **jednočlenná** (něm. *einteilige, simplexe Benennungen*), která jsou tvořena pouze slovem jedním. Definovat slovo je velice složité, je lepší ho určitým způsobem vymezit.⁴⁵

Vedle definice slova vyvstává potřeba i definování pojmu **lexém**, neboť v několika ohledech je důležité odlišit slovo od lexému. Ve větě *Die Frau steigt aus.* jsou sice čtyři slova, ale pouze dva lexémy (*Frau, aussteigen*). Lexém je „formálně-významovou lexikální jednotkou“⁴⁶ a obsahuje celé paradigma tvarů daného slova (např. *der Löwe, des Löwen, dem Löwen, den Löwen*; v češtině pak *žena, -y-, -ě, -u, -o, -ě, -ou* v sg. a v pl. *-y, -Ø, -ám, -y, -y, -ách, -amì*).⁴⁷ Lexém se však nemusí krýt se slovem, více lexémů může tvořit jedno slovo, např. „*Rauchfangkehrer* ← [*Rauchfang*] + [*kehren*] = *derjenige, der die Rauchfänge (aus)kehrt, Rauchfang* ← *Fangen vom Rauch*“.⁴⁸ Je možné se setkat ale i s opačným případem, kdy jeden lexém obsahuje více slov (např. idiomy). Ostatně slovník se skládá z lexémů, které se v nich však nazývají pojmem lemma (něm. *Lemma*).⁴⁹

⁴³ ČERMÁK, František. Jazyk a Jazykověda: Přehled a slovníky. 4. vyd., v Karolinu 2. dopl. Praha: Univerzita Karlova, 2011, s. 192.

⁴⁴ STRUČNÝ TERMINOLOGICKÝ SLOVNÍK [online]. [cit. 2016-12-03]. Dostupné z: <https://nlp.fi.muni.cz/web3/cs/Terminologie>.

⁴⁵ KÁŇA, Tomáš. Wortbildung: Umriß der Theorie mit Aufgaben und Übungen. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 14–15.

⁴⁶ ČECHOVÁ, Marie. Čeština - řeč a jazyk. 2., přeprac. vyd. Praha: ISV nakladatelství, 2000, s. 55.

⁴⁷ Tamtéž.

⁴⁸ KÁŇA, 2012, s. 15.

⁴⁹ Tamtéž, s. 15–16.

4.3 Základní slovtvorné prostředky

Slovtvorné prostředky (něm. *Wortbildungsmittel*, *Wortbildungseinheiten*, *Wortbildungselementen*) jsou takové jazykové prostředky, které jsou základem nových slov. K takovým prostředkům se řadí jednak slova, případně kmeny slov (tvoří kategorii volných morfémů), nebo také slovtvorné afixy (lze je shrnout rovněž pod označení volné morfémy).⁵⁰

4.3.1 Morfém

Nová slova jsou vytvářena na základě jazykového materiálu, který se již nějakým způsobem v jazyce objevuje. Je přitom dbáno na strukturu daného slova, ze kterého to nové vzniká. Strukturou slova se zabývá **morfologie** a k jejímu popisu využívá různých pojmů. Za **základní jednotku** je považován **morfém**.

Slovo je nejmenší samostatná a význam nesoucí jednotka, která může být dále rozdělena na **jednotky menší** (= **morfémy**). Morfémy do jisté míry představují formální složky slova. Ačkoliv jsou také nositeli významu, jsou již poměrně nesamostatné, zpravidla se tedy nevyskytují osamocně.⁵¹

Morfémy jsou dále taktéž podle různých kritérií klasifikovány. Na příkladu slova *Krankheiten* (např. ze spojení *an Krankheiten leiden*⁵²) je možné představit základní morfémy: *Krank-* jako **kořenný morfém** (něm. *s Stammmorphem* nebo také *Wortwurzel*, *Basismorphem*), *-heit-* je **morfém slovtvorný** (něm. *s Wortbildungsmorphem*) a *-en* je **gramatický morfém** (něm. *s Flexionsmorphem*). Kořenný morfém představuje východisko pro slova od něj odvozená (např. *geh-*: *gehen*, *Gang*) a je nositelem významu, slovtvorné a gramatické morfémy jsou nesamostatné a vázané na kořen slova. Lexikální význam slova je určen celkově kořenem slova a slovtvorným morfémem.⁵³

⁵⁰ DUDEN: die Gramatik: unentbehrlich für richtiges Deutsch. 7., völlig neu erarbeitete und erweiterte Aufl. Mannheim: Dudenverlag, 2005, s. 658.

⁵¹ GÖTZE, Lutz a Ernest W. B. HESS-LÜTTICH. Grammatik der deutschen Sprache: Sprachsystem und Sprachgebrauch. Aktual. u. erweiterte Aufl. Gütersloh – München: Bertelsmann Lexikon Verlag, 1999, s. 342.

⁵² Trpět nemocemi.

⁵³ GÖTZE, 1999, s. 342–343.

Obrázek 4: Typy morfémů.

Morfém	Lexikální (s lexikalische Morphem/ s Grund- oder Basismorphem)	
	Gramatický (s grammatische Morphem/ s Flexionsmorphem)	
	Slovotvorný (s wortbildende Morphem/ s Wortbildungsmorphem)	Prefix/předpona (s Präfix/e Vorsilbe)
		Sufix/přípona (s Suffix/e Nachsilbe)

Zdroj: Vlastní zpracování.

Morfémy (něm. *Morpheme*) jsou definovány jako „die kleinsten, rekurrenten, reproduzierbaren Einheiten von Formativ und Bedeutung.“⁵⁴ Slovo *morfém* pochází z řeckého slova *morphē* a znamená tvar či forma. Lohde rozlišuje dva typy morfémů – **volné** (*freie Morpheme*) a **vázané** (*gebundene Morpheme*).⁵⁵

4.3.1.1 Lexikální, gramatické, slovotvorné morfémy

K volným morfémům se řadí tzv. **lexikální morfémy** (něm. *Grund-, Basis- nebo Kernmorpheme*). Volné morfémy jsou proto, že se mohou vyskytovat také ve formě samostatně stojících slov a udávají „lexikálně-pojmový význam kořenům slova.“⁵⁶ Příkladem volných morfémů jsou: *gleich, blau, Frau*. Tyto volné morfémy se mohou spojovat v slova složená, např. *Winter-mantel*. Zároveň však tvoří základ pro slova nová, často se z nich nová slova odvozují, např. *Freund-lich-keit, un-nah-bar*.⁵⁷

K vázaným morfémům patří tzv. **afixy** (něm. *Affixe*), které se mohou vyskytovat jako samostatné slovo, nebo slouží k odvozování (něm. *Ableitungsbasis*). Dělí se na morfémy slovotvorné (něm. *Wortbildungsmorpheme*) a gramatické (něm. *Flexionsmorpheme*).

K **slovotvorným morfémům** se řadí **předpony** (něm. *Präfixe*) a **přípony** (něm. *Suffixe*). Již z jejich názvu vyplývá i jejich postavení – předpony jsou připojovány před základ slova (např. *auf-nehmen, Um-bau*), přípony za něj (např. *Krank-heit, mach-bar*). Přípony a předpony tvoří souhrnně afixy na jedné straně proto, že mezi sebou vykazují shody, na druhé straně však mezi nimi lze spatřit i jisté rozdíly. Existují

⁵⁴ SCHIPPAN, Thea. Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache. Lipsko: VEB Bibliographisches Institut Leipzig, 1984, s. 70.

⁵⁵ LOHDE, Michael. Wortbildung des modernen Deutschen: ein Lehr- und Übungsbuch. Tübingen: Gunter Narr, c2006, s. 13.

⁵⁶ SCHIPPAN, 1984, s. 71.

⁵⁷ LOHDE, c2006, s. 13.

přípony i předpony, které se používají při odvozování určitého slovního druhu. Např. sufixem *-nis* se od sloves odvozují substantiva (*Erleb-nis, Kennt-nis*), předpona *be-* slouží k odvozování sloves (*be-schreiben, be-achten*). Převaha afixů je jednoslabičná (např. *-heit, -ung, -nis; be-, ge-, zer-, vor-*), jen málo jich je dvouslabičných (*-weise, -mäßig*).⁵⁸ K afixům může být řazen ještě jeden typ, a to **cirkumfixy** (něm. *Zirkumfixe*). Jedná se o stálou kombinaci předpony a přípony, např. *Ge-...-e* (*Gebirge*), *un-...-lich* (*unverantwortlich*).⁵⁹

Gramatických morfémů je v němčině omezený počet a pomocí nich se vyjadřují gramatické vztahy – u sloves osoba, číslo, čas, způsob, rod; u substantiv, adjektiv, zájmen a číslovek je to pád, číslo, rod a případně i stupňování – uplatňují se tedy při flexi (skloňování) či konjugaci (časování). Přestože tyto způsoby ohýbání nejsou předmětem slovtvorby, je možné i zde spatřit jevy slovtvorné, např. při tvoření tzv. lexikálního plurálu (*r Rat – e Ratschläge, s Verhalten – e Verhaltensweisen, r Stock – e Stockwerke*).⁶⁰

4.3.1.2 Konfixy a unikátní morfémy

„Konfixe sind bedeutungstragende Einheiten, die nur gebunden vorkommen, wie bio-, -therm, -drom.“⁶¹ To znamená, že se nevyskytují jako samostatná slova, nemohou být skloňována. Mohou se však pojit jak se slovem, potom tedy vytváří slovo složené (např. *Thermostat*), nebo se pojí se sufixem a vzniká slovo odvozené (*Thermik*). Rozlišuje se mezi iniciálními/počátečními konfixy (něm. *initiale Konfixe, Präkonfixe*; *geo-* ve slově *Geophysik*), terminálními konfixy (něm. *terminale Konfixe, Postkonfixe*; *-thek* ve slově *Videothek*) a mezi konfixy, které se mohou vyskytovat v obou případech (*-therm-* ve slovech *Thermohose, endotherm*).⁶²

Unikátní morfémy představují zvláštní případ – v současné němčině často není jasné, jaký význam tyto morfémy mají, mnohdy jsou doloženy pouze jedním slovem, např. *Samstag, Himbeere, Brombeere* nebo *Nachtigall*.⁶³

⁵⁸ LOHDE, Michael. Wortbildung des modernen Deutschen: ein Lehr- und Übungsbuch. Tübingen: Gunter Narr, c2006, s. 13–16.

⁵⁹ DUDEN: die Grammatik: unentbehrlich für richtiges Deutsch. 7., völlig neu erarbeitete und erweiterte Aufl. Mannheim: Dudenverlag, 2005, s. 665.

⁶⁰ LOHDE, c2006, s. 17.

⁶¹ DUDEN: die Grammatik, 2005, s. 666.

⁶² Tamtéž, s. 665–667.

⁶³ LOHDE, c2006, s. 18.

4.3.2 Alomorfy

Pojem *alomorf* (něm. *Allomorph*) pochází „aus griech. *allos* – ‚anders‘ + *morphe* – ‚Form‘.⁶⁴ Pod tento pojem je zahrnuto více tvarů jednoho morfému, jedná se tedy o fonetické varianty morfému, přičemž je zachována formální i sémantická struktura.⁶⁵ Co se týče volných a vázaných morfémů, širší škála variací je možné najít u lexikálních morfémů, afixy tak variantně rozlišné nejsou. Alomorfie není v německém jazyce nijak ojedinělá, např. odpadnutí koncového *-e* (*Ruhe* → *ruhig*, *Ekel* → *ekelig*), odpadnutí hlásky či kombinace hlásek na konci slova (*Spielerei* → *spielerisch*, *Slowakei* → *slowakisch*).⁶⁶ U alomorfů často dochází ke změně v kořeni slova, a to kupříkladu tehdy, pokud se kořen slova spojí s morfémem slovotvorným či gramatickým (*Mund* → *mündlich*). Měnit se nemusí však jen vokál, ale změnu lze zaznamenat i u souhlásek (*Zug* ← *ziehen*).

I v češtině je často jeden morfém realizován více alomorfy. Internetová jazyková příručka uvádí, že kořenový morfém *-př-*, jež nese význam „podpěra, odpor“, může být realizován až devíti různými alomorfy: „1. *-př-* (o-př-í-t), 2. *-pír-* (o-pír-a-t), 3. *-por-* (pod-por-ova-t), 4. *-poř-* (pod-poř-i-t), 5. *-pěr-* (o-pěr-n-ý, pod-pěr-k-a), 6. *-půr-* (pod-půr-n-ý, od-půr-c-e), 7. *-pour-* (vz-pour-a), 8. *-pur-* (vz-pur-n-ý), 9. *-peř-* (sou-peř-i).“⁶⁷

4.4 Slovotvorné způsoby v německém jazyce

Jak je již nastíněno v kapitole 3.4, v něm. jazyce existují čtyři nejvíce frekventované slovotvorné způsoby, a to **kompozice** (něm. *Komposition* nebo *Zusammensetzung*), která je tím nejčastěji používaným, dále **odvozování** (něm. *Derivation*), **konverze** (něm. *Konversion*) a **tvoření zkratk a zkratkovitých slov** (něm. *Kurzwortbildung*). Tyto způsoby však nejsou jediné, je možné popsat i další, např. reduplikace (něm. *Reduplikation*) nebo kontaminace (něm. *Kontamination*).

Klasifikace slovotvorných způsobů se v odborné literatuře liší. Opět dochází k různým výkladům či zařazením jednotlivých typů, stejně tak je důležité hledisko

⁶⁴ SCHIPPAN, Thea. Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache. Lipsko: VEB Bibliographisches Institut Leipzig, 1984, s. 74.

⁶⁵ LOHDE, Michael. Wortbildung des modernen Deutschen: ein Lehr- und Übungsbuch. Tübingen: Gunter Narr, c2006, s. 19.

⁶⁶ Tamtéž.

⁶⁷ Morfematika. Internetová jazyková příručka [online]. Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, 2008 [cit. 2016-12-01]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=778>.

daného autora, lingvisty. V neposlední řadě záleží na tom, z jakého úhlu, podle jakých kritérií jsou slovtvorné způsoby klasifikovány. V následujících odstavcích proto jsou jako příklad některá dělení popsána včetně základní charakteristiky slovtvorných postupů, o kompozici je však pojednáno v samostatné kapitole.

Fleischer a Barz používají následovné dělení⁶⁸:

- Slovtvorné konstrukce se strukturou přímých konstituentů (něm. *Wortbildungskonstruktionen mit UK-Struktur*): slovtvorné konstrukce se skládají nejčastěji ze dvou přímých konstituentů, přičemž konstituent může být volný morfém, tedy lexikální morfém (něm. *Grundmorphem*), nebo vázaný morfém, který představuje buď konfix, nebo slovtvorný afix, tedy slovtvorná přípona či předpona.
 - Kompozice: je dále dělena na základě vztahu subordinace či koordinace. Pojem subordinace označuje vztah podřízenosti či nadřízenosti obou konstituentů a sem je řazeno determinativní kompozitum (něm. *Determinativkompositum*). Naopak pojem koordinace vyjadřuje vztah rovnocennosti, rovnocenné jsou si v případě kopulativního kompozita (něm. *Kopulativkompositum*) jeho části.
 - Explicitní derivace: tento způsob tvoří nová slova pomocí sufixů či prefixů, avšak spadá sem i tzv. kombinatorická derivace (něm. *kombinatorische Derivation*), při které nové slovo vzniká pomocí předpony i sufixu (např. *ver-unrein-ig-en*).
 - Křížení slov (něm. *Wortkreuzung*).
 - Reduplikace (něm. *Reduplikation*): reduplikace se může dělit na jednoduché zdvojení (něm. *einfache Doppelung*), na zdvojení rýmované (něm. *Reimdoppelung*) či na zdvojení se střídáním samohlásek (něm. *Ablautdoppelung*).
- Konverze.
- Implicitní derivace.
- Regresivní tvoření nových slov (něm. *Rückbildung*).
- Tvoření zkratk a zkratkových slov (něm. *Kurzwortbildung*).

⁶⁸ FLEISCHER, Wolfgang a Irmhild BARZ. *Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache*. 3. Aufl. Tübingen: Niemeyer, 2007, s. 44–52.

Schippan slovotvorné způsoby klasifikuje podle toho, „ob ihre Konstituenten frei existieren können oder ob nur eine der unmittelbaren Konstituenten als freies Morphem auftritt.“⁶⁹ Jako hlavní způsoby tvoření nových slov pak jmenuje následující:

- Kompozice: tvoření kompozit determinativních (něm. *Determinativkomposita*) a kopulativních (něm. *Kopulativkomposita*).
- Derivace: dělí se na dva podtypy, a sice na explicitní derivaci (něm. *explizite Derivation*), pod níž spadá sufixace (něm. *Suffigierung*), a implicitní derivaci (něm. *implizite Derivation*).
- Prefixace (něm. *Präfigierung*).
- Konverze (něm. *Konversion*).
- Tvoření zkratk a zkratkovitých slov (něm. *Kurzwortbildung*).

Donalies, která je činná v Institutu pro německý jazyk v německém Mannheimu⁷⁰ a slovotvorba patří k jejímu hlavnímu zaměření, klasifikuje způsoby tvoření nových slov následovně:

- Kombinující slovotvorné způsoby (něm. *kombinierende Wortbildungsarten*): sem jsou řazeny kompozice, kontaminace, reduplikace a derivace.
- Vnitřně proměňující se slovotvorné způsoby: konverze a implicitní derivace.
- Redukující slovotvorné způsoby: desufixace (něm. *Rückbildung*) a tvoření zkratk a zkratkovitých slov (něm. *Kurzwortbildung*).
- Asociativní slovotvorné způsoby: nově motivovaná slova (něm. *Neumotivierung*) a slovní hříčky (něm. *Wortspiel*).⁷¹

4.4.1 Odvozování

Odvozování (něm. *Ableitung*) nebo také derivace (něm. *Derivat*) je v německém jazyce po kompozici druhým nejčastějším slovotvorným způsobem, v českém jazyce pak zaujímá postavení slovotvorného způsobu nejproduktivnějšího. Charakteristika derivace i její dělení může být v různých literaturách pojato odlišně, proto Káňa navrhuje střední cestu:

⁶⁹ SCHIPPAN, Thea. *Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache*. Lipsko: VEB Bibliographisches Institut Leipzig, 1984, s. 112.

⁷⁰ Institut für deutsche Sprache (IDS).

⁷¹ DONALIES, Elke. *Basiswissen: deutsche Wortbildung*. Tübingen: Francke, 2007, s. 35.

- A. Odvozování pomocí afixů – prefixace** (odvozování pomocí předpon či prefixoidů) spolu se **suffixací** (odvozování pomocí sufixů či suffixoidů) se někdy také souhrnně nazývá jako explicitní derivace. Zatímco prefix nikdy nepřispěje ke změně slovního druhu a slouží spíše k sémantickému rozšíření základového slova (*schreiben: aufschreiben, beschreiben, umschreiben, verschreiben* usw.), sufix naopak přiřazuje bázi k určitému slovnímu druhu, a proto tedy u daného základového slova může změnit slovnědruhovou kategorii (*machen* → *machbar*). Rozdíl spočívá také v tom, že prefix většinou není daný pro určitý slovní druh (např. *um-binden, um-gänglich, Um-schauung*), sufixy jsou vždy typické pro určitou kategorii (např. *-ieren* u infinitivů sloves, *-bar* u adjektiv).⁷²
- B. Odvozování bez afixu** – implicitní derivace a konverze. **Implicitní derivace** se týká např. slovesa *laufen* a od něj odvozeného substantiva *der Lauf*, jedná se o tzv. nulové odvozování, tedy odvozování bez sufixu či prefixu. *Das Laufen* je pak konkurujícím produktem **konverze**, ačkoliv mezi těmito substantivy tkví sémantický rozdíl. Zpodstatnělý (substantivizovaný) infinitiv je často označen jako dynamické substantivum (něm. *dynamisches Substantiv*) a označuje déle trvající proces (*das Laufen* tedy trvá déle než *der Lauf*). Konverze je charakterizována jako slovnědruhový přechod, při kterém se z jednoho slova stává slovo jiné s jinou slovnědruhovou platností. Pro mnoho teoretiků by však tento případ substantiva *das Laufen* nepojímalo jako konverzi, ale tento jev chápou jako gramatický jev a nazývají jej syntaktickou transpozicí (něm. *syntaktische Transposition* nebo také *Umfunktionierung*).⁷³

4.4.2 Tvoření zkratk a zkratkovitých slov

Zkracování patří ke slovotvorbě, přestože ve skutečnosti k utváření nových slov nedochází. Dojde pouze ke změně tvaru daného slova, nikoliv ke změně ve významu. Co se týče zkratk, je jejich tvoření relativně volné, záleží tedy na autorovi, jaké slova si zkrátí a jakou zkratku pro ně použije (např. adverbium *ebenda* může být zkracováno jako *ebd.*, *ebda.*).

V němčině rozlišujeme mezi zkracováním (něm. *Abkürzung*) a krácením (něm. *Kürzung*). „Als Ergebnis der Abkürzung ist entweder eine Abkürzung oder ein

⁷² KÁŇA, Tomáš. Wortbildung: Umriss der Theorie mit Aufgaben und Übungen. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 36.

⁷³ KÁŇA, 2012, s. 35 a násl.

Abkürzungswort, das Ergebnis der Kürzung (genannt auch Kurzwortbildung) es immer nur ein Kurzwort.⁷⁴

4.4.3 Další slovotvorné způsoby

Fleischer/Barz jako další způsoby jmenují⁷⁵:

- **Partikelverbbildung** – jedná se o slovotvorný způsob, při kterém jsou tvořena slovesa pomocí neohebných slov, např. pomocí předložky (*auf+gehen*) nebo příslovce (*abwärts+gehen*).⁷⁶
- **Rückbildung** (také *retrograde Bildung*)– čes. desuffixace. Nové slovo vzniká odpadnutím sufixu či jeho výměnou za jiný, přičemž dochází i ke změně slovního druhu. „Die Rückbildung ist sozusagen die Zurücknahme einer expliziten Derivation. Als typische Rückbildungsprodukte, auch Pseudokomposita, Scheinkomposita oder retrograde Derivate genannt, gelten in der Forschungsliteratur Wörter wie *Sanftmut* aus *sanftmütig*, *Unnatur* aus *unnatürlich* [...].“⁷⁷
- **Kontamination** (nebo také *Wortkreuzung*) – při kontaminaci (křížení) dochází ke smíšení dvou slov nebo konstituentů, z nichž následně vzniká nové slovo (např. *verschlimmern* + *bessern* → *verschlimmbessern* ve významu „při snaze o zlepšení naopak ještě více zhoršit“). Tento způsob je hojně využíván v jazyce tisku a reklamy, neboť se většinou jedná o slova zajímavě utvořená a jedinečná, která tak vzbuzují v potencionálních konzumentech či spotřebitelích pozornost (např. označení pro čokoládu *Milka* vznikla smíšením slov *Milch* a *Kakao*).⁷⁸
- **Reduplikation** (nebo také *Doppelung*) – reduplikace (zdvojení, opakování slabiky) se velmi podobá kompozici, na rozdíl od ní však v tomto případě dochází pouze ke spojení stejných či velmi podobných konstituentů (např. *tagtäglich* ve smyslu „každodenní, dennodenní“; *Hokuspokus*, jenž se v češtině také vyskytuje pro

⁷⁴ KÁŇA, Tomáš. Wortbildung: Umriss der Theorie mit Aufgaben und Übungen. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 53.

⁷⁵ FLEISCHER, Wolfgang, Irmhild. BARZ a Marianne. SCHRÖDER. Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache. 4. Auflage, völlig neu bearbeitet. Boston: De Gruyter, 2012, s. 11.

⁷⁶ REGELN: Verbindungen aus Partikel + Verb [online]. [cit. 2016-12-28]. Dostupné z: http://www.abzv.de/rechtschreibung/?rubrik=&topnav=1&highlight=@el_id=117.

⁷⁷ DIE RÜCKBILDUNG. Grammis 2.0: das grammatische informationssystem des instituts für deutsche sprache (ids). [online]. [cit. 2016-12-28]. Dostupné z: http://hypermedia.ids-mannheim.de/call/public/sysgram.ansicht?v_typ=v&v_id=638.

⁷⁸ LOHDE, Michael. Wortbildung des modernen Deutschen: ein Lehr- und Übungsbuch. Tübingen: Gunter Narr, c2006, s. 44.

označení situace „pokus – omyl“; nebo v češtině rovněž známé spojení *Mischmasch* užívající se často i v ironickém smyslu).⁷⁹

Výše popsané způsoby se řadí mezi ty méně používané, přesto by bylo možné vyjmenovat ještě i jiné způsoby obohacování slovní zásoby, např. vytváření neologismů, okazionalismů (slova příležitostně utvořená a užitá⁸⁰), tvoření cizích slov a samostatnou kapitolu by tvořily i anglicismy.

⁷⁹ KÁŇA, Tomáš. Wortbildung: Umriss der Theorie mit Aufgaben und Übungen. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 43–44.

⁸⁰ ČECHOVÁ, Marie. Čeština - řeč a jazyk. 2., přeprac. vyd. Praha: ISV nakladatelství, 2000, s. 80.

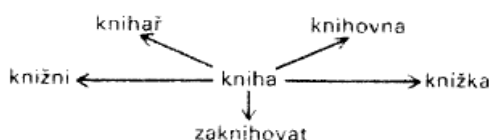
5. SLOVOTVORBA V ČESKÉM JAZYCE

Cílem práce je představení českých ekvivalentů k německým kompozitům. Aby však tento cíl mohl být naplněn, je třeba si představit i systém tvoření nových slov v českém jazyce. Zásadní rozdíl v systémech české a německé slovo tvorby spočívá v nejproduktivnějším slovo tvorném způsobu – zatímco v němčině je to již zmíněná kompozice, v češtině dominuje derivace. Kompozice v obou jazycích popsána samostatně v šesté kapitole.

5.1 Základní terminologie

Fundace představuje v češtině tzv. základní slovo tvorný vztah. Ten vychází ze vztahu slova nově utvořeného (fundovaného) a slova fundujícího (základového, výchozího), ze kterého nové slovo vzniklo. Např. z fundujícího slova *lovit* vzniklo fundované slovo *lov* (prvotně je děj vyjádřen slovesem, ze kterého bylo utvořeno dějové substantivum). Vedle slov utvořených (fundovaných) existují slova neutvořená (prvotní). U těchto prvotních slov není možné vztah fundace určit.⁸¹

Obrázek 5: Vztah fundace.

Zdroj: Dokulil, 1986, s. 207.

„Základová a utvořená slova jsou vázána slovo tvornými vztahy formálními (fundace = jedno slovo se zakládá na druhém) a významovými (motivace = význam jednoho slova odkazuje na význam druhého).“⁸²

Druhým základním slovo tvorným vztahem je tedy **motivace** (motivování). Slovo motivované se objasňuje vztahem ke slovu motivujícímu, např. „substantivum *knížka* je motivováno substantivem *kniha* (a nikoli naopak).“⁸³

⁸¹ DOKULIL, Miloš. Mluvnice češtiny. Praha: Academia, 1986, s. 206 a násl.

⁸² ADAM, Robert et al. Úvodní jazykový seminář: výklad a cvičení (s terminologickým slovníkem). Praha: Nakladatelství Karolinum, 2014, s. 40.

5.2 Derivace

Procesem derivace neboli odvozováním se od **slova základového** utváří nové slovo pomocí odvozovacích prostředků, jež se nazývají **afixy**. K afixům se řadí prefixy (předpony)⁸⁴ a sufixy (přípony)⁸⁵, které se připojují právě ke slovu základovému (např. *za-psat*, *kup-ec*). K formantům však náleží ještě „slovnědruhovú a tvaroslovnú charakteristika (např. *-e*: *zlý* → *zle*; *-ovat*: *los* → *losovat*; *-ý*: *pomalú* → *pomalý*).“⁸⁶

Podle Čechové pak pod sufixaci spadá i odvozování bez zvláštní slovtvorné přípony, které se nazývá bezpříponové odvozování/konverze – např. *dobr(ý)* – *dobr(o)*, kde *-ý* a *-o* představuje soubor koncovek celého paradigmatu slova (soubor koncovek vzoru *mladý*: nominativ *dobr-ý*, genitiv *dobr-ého*, dativ *dobr-ému* atd.; soubor koncovek vzoru *město*: nominativ *dobr-o*, genitiv *dobr-a*, dativ *dobr-u* atp.) V mnoha případech pak dochází ke kombinacím těchto postupů (např. *pod-pat-ek-0*⁸⁷).⁸⁸

K těmto dvěma typům existují i postupy zpětné: deprefixace (odvozování odsunutím přepony) a desuffixace (odvozování odsunutím přípony).⁸⁹

5.3 Zkracování

Zkracování neboli abreviace není v češtině příliš frekventovaným slovtvorným způsobem, většinou je omezen na kategorii názvů institucí a výrobků. Lze rozlišit zkratková slova hlásková (např. *AMU* = *Akademie múzických umění*) a písmenná, která se nazývají také iniciální (např. *ČR* = *Česká republika*, *Čedok* = *Česká dopravní kancelář*).⁹⁰

⁸³ DOKULIL, Miloš. *Mluvnice češtiny*. Praha: Academia, 1986, s. 208.

⁸⁴ Jedná se pouze o slovtvorné prefixy. Vedle prefixů slovtvorných existují ještě tvarotvorné (v češtině *po-* a *pů-*, např. *pojedeme* a *půjdeme*).

⁸⁵ Jedná se pouze o slovtvorné sufixy. Vedle sufixů slovtvorných existují ještě sufixy kmenotvorné (např. *kuř-0-e*, *kuř-et-e*, *kuř-at-a*) a tvarotvorné, jež se dělí na nefinální (např. přípona přičestí činného *-l-*) a nefinální (neboli koncovky – osobní, rodové, infinitivní a pádové).

⁸⁶ DOKULIL, 1986, s. 217.

⁸⁷ *-0-* je znakem pro nulový morf, v tomto případě pro nulovou koncovku.

⁸⁸ ČECHOVÁ, Marie. *Čeština - řeč a jazyk. 2., přeprac. vyd.* Praha: ISV nakladatelství, 2000, s. 93.

⁸⁹ Tamtéž, s. 93–94.

⁹⁰ ČECHOVÁ, Marie. *Čeština - řeč a jazyk. 2., přeprac. vyd.* Praha: ISV nakladatelství, 2000, s. 95.

6. KOMPOZICE

Kompozice (něm. *Komposition*) je slovotvorným způsobem, při němž dochází k tvoření nových slov **procesem skládání** (něm. *Wortzusammensetzung*). Produktem tohoto procesu je **slovo složené** (něm. *Zusammensetzung*) čili **kompozitum** (něm. *Kompositum*).

Tento proces vytváření nových slov je poměrně atraktivní, neboť se tak dají tvořit dlouhá slova, která na první pohled dokážou zaujmout. Přestože v českém jazyce převládá tvoření slov odvozováním, kompozice má v systému slovotvorby své opodstatněné místo. Pokud by člověk pátral po nejdelším českém slově, patrně by narazil na slovo *nejneobhospodařovatelnějšími*. Jedná se však o slovo uměle vytvořené, které je sice z hlediska slovotvorných pravidel vytvořeno správně, ale v jazyce se nevyskytuje, nepoužívá se.⁹¹ V německém jazyce je situace obdobná, příliš dlouhým složeným slovům se přezdívá *Bandwurmwörter* (čes. *tasemnicová slova*) a jejich tvoření představuje pro mnohé zábavu (např. Společnost pro německý jazyk⁹² vymyslela slovo *Rindfleischetikettierungsüberwachungsaufgabenübertragungsgesetzesentwurfsdebattierklubdiskussionsstandsberichterstattungsgeldantragsformular*⁹³).⁹⁴ Nejdelším slovem, které se v současnosti nalézají ve slovníku Duden⁹⁵, je se 36 písmeny slovo *Kraftfahrzeug-Haftpflichtversicherung*⁹⁶.

6.1 Kompozice v českém jazyce

„Skládání slov (kompozice) je tvoření slov spojováním dvou významových slov v slovo jedno.“⁹⁷

⁹¹ O ČEŠTINĚ: Stý díl pořadu aneb češtinářská nej... In: ivysilani [online]. [vid. 2017-01-08]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10098745482-o-cestine/208572235500022/obsah/124729-odpovedna>.

⁹² Gesellschaft für deutsche Sprache e. V. (GfdS).

⁹³ Formulář pro žádost o finance na vyhotovení zprávy o stavu diskuse v debatním klubu zaměřeném na návrh zákona o přenosu pravomocí při dohledu nad označováním hovězího masa.

⁹⁴ RINDFLEISCHETIKETTIERUNGSÜBERWACHUNGS-AUFGABENÜBERTRAGUNGSGESETZ UŽ NENÍ... [online]. [cit. 2017-01-08]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1093450-rindfleischetikettierungsuberwachungs-aufgabenubertragungsgesetz-uz-neni>.

⁹⁵ DIE LÄNGSTEN WÖRTER IM DUDEN. Duden [online]. [cit. 2017-01-08]. Dostupné z: <http://www.duden.de/sprachwissen/sprachratgeber/die-laengsten-woerter-im-duden>.

⁹⁶ Povinné ručení motorových vozidel.

⁹⁷ ŠMILAUER, Vladimír. Novočeské tvoření slov. Praha: SPN, 1971, s. 13.

Produktem skládání je tedy složenina/složené slovo/kompozitum. Složenina se skládá z komponentů (členy složeniny) a místo, kde se tyto komponenty setkávají, se nazývá šev. Pokud první člen končí samohláskou, jedná se o spojovací (kompoziční) vokál.⁹⁸

Pomocí kompozice jsou tvořena slovotvorně motivovaná slova. V češtině je kompozice typická především pro odborné, vědecké a popularizační vyjadřování, ale slova složená se vyskytují např. i v publicistice. Přestože víceslovná pojmenování mohou výstižněji vyjádřit svůj význam, je těžší s nimi v textu pracovat právě proto, že se jedná o více slov. Kompozita tedy oproti nim získávají určitou výhodu, neboť přispívají ke stručnosti daného textu a tím i k lepší orientaci v dané výpovědi. Složeniny z více než dvou slov se v češtině vyskytují velice výjimečně (např. *červenomodrobílý*), hojnější jsou v přejatých termínech.

Některá složená slova jsou původem tzv. **kalky**: slova vzniklá „doslovným překladem komponentů slova výchozího jazyka (např. *sou-cit* z něm. *Mit-leid* [...])“.⁹⁹

Nejčastějším dělením, se kterým je možné se setkat, je dělení na složeniny vlastní a nevlastní. Tato klasifikace je uskutečňována podle těsnosti vztahu mezi oběma členy.

- A. Složeniny vlastní (pravé)** – členy složeniny mění, ať už více či méně, svou podobu, složeniny se tedy jednoduše nedá rozložit na jednotlivá slova.¹⁰⁰ Jedná se např. o slova *zprav-o-daj*, *kaz-i-svět*. Mezi členy je často vložen spojovací vokál (konekt nebo také interfix): *-o-* (*vodotěsný*), *-e-* (*dějepis*), *-i-* (*tisícikoruna*). Setkáme se však i se složeninami bez interfixu (*trojúhelník*).¹⁰¹
- B. Složeniny nevlastní (nepravé)** – v protikladu k složeninám vlastním obsahují samostatné komponenty, které jsou spojeny beze změny, proto je lze opětovně rozložit na jednotlivá slova. Mnoho lidí tato kompozita ani jako slova složená nevnímá, příkladem může být slovo *pravděpodobný* (*podobný pravdě*) nebo *sebekritika*.¹⁰² Hauser tyto složeniny nazývá také jako spřežky a uvádí rozdíl, který spočívá mezi těmito nepravými složeninami a volným syntaktickým spojením slov

⁹⁸ ŠMILAUER, Vladimír. Novočeské tvoření slov. Praha: SPN, 1971, s. 13.

⁹⁹ ADAM, Robert et al. Úvodní jazykový seminář: výklad a cvičení (s terminologickým slovníkem). Praha: Nakladatelství Karolinum, 2014, s. 147.

¹⁰⁰ RUSÍNOVÁ, Zdenka. Tvoření slov v současné češtině. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1993, s. 5.

¹⁰¹ HAUSER, Přemysl. Nauka o slovní zásobě. Praha: SPN, 1980, s. 151.

¹⁰² RUSÍNOVÁ, 1993, s. 5.

– zatímco *mžik oka* znamená pouze jedno mžiknutí či mrknutí oka, *okamžik* vyjadřuje jednotný význam krátkého časového úseku.¹⁰³

Dokulil uvádí, že existuje více hledisek, podle kterých lze klasifikovat složená slova v českém jazyce se vyskytující¹⁰⁴:

- A. Slovní druh složených slov** – nejčastěji jsou tvořena substantiva a adjektiva, dále příslovce, číslovky, již daleko méně slovesa nebo citoslovce. Složená zájmena byla vytvořena v minulosti a k novému tvoření dalších nedochází.
- B. Tři způsoby skládání** – čistá (vlastní) kompozice; komplexní, smíšený způsob kompozičně-derivační; spřahování (juxtapozice).
- C. Podle pojmenovacího hlediska se rozlišuje vztah členů** – nezávislý, souřadný (vztah přiřazování neboli koordinace, složená slova se pak nazývají koordinativa – slučovací a reciproční) nebo vztah závislý, podřadný (vztah determinace, složená slova pak nesou označení determinativa).
- D. Podle sémantického obsahu nového pojmenování se dělí složeniny na modifikační** (též vnitřní, ezocentra – dochází k rozvíjení sémantického obsahu jednoho členu, k jeho bližšímu určení členem druhým), **mutační** (též vnitřní, exocentra – složenina oplývá novým sémantickým obsahem) nebo **koordinativa** (dojde k vytvoření vyšší obsahové jednoty).
- E. Na základě slovního druhu fundujícího slova lze následně rozlišit jednotlivé slovtvorné typy kompozit.**
- F. Roli hraje rovněž původ členů kompozita** – **slovní základy** mohou být **domácí** či **přejaté** (sem jsou řazeny také tzv. hybridní složeniny, u kterých došlo ke spojení základu domácího a cizího).

Hauser se uchyluje vedle rozdělení na složeniny pravé a nepravé k následujícímu dělení¹⁰⁵:

A. Koordinační složeniny

- **Prostě slučovací** – např. *lesostep, severozápad, sladkokyselý, zeleno-žlutý* (pokud je psáno se spojovníkem, slučuje daný výraz obě barvy stejně, daná věc

¹⁰³ HAUSER, Přemysl. Nauka o slovní zásobě. Praha: SPN, 1980, s. 150.

¹⁰⁴ DOKULIL, Miloš. Mluvnice češtiny. Praha: Academia, 1986, s. 452 a násl.

¹⁰⁵ HAUSER, 1980, s. 151 a násl.

je tedy jak zelená, tak žlutá; pokud by se psalo *zelenožlutý*, objekt by byl zbarven žlutě s odstínem do zelené).

- **Vztahově slučovací** – vztahují se ke dvěma základům zároveň, proto se píše se spojovníkem (*ekonomicko-politický* je stejně tak ekonomický, jako politický).
- **Vztahově vzájemné** – oba komponenty složeniny jsou mezi sebou ve vzájemném vztahu a píše se rovněž se spojovníkem (*česko-německý*).

B. Subordinační složeniny jsou rozlišeny dále podle polohy určovaného členu.

- Určovaný člen se nachází **na konci složeniny**:
 - Složeniny vnější: přídavná jména jako *zelenooký, světlovlasý*.
 - Složeniny vnitřní: např. *maloměsto* (druhý člen složeniny může stát samostatně) nebo *dřevo/rub-ec* (druhý člen složeniny se utváří až v samotné složenině).
- Určovaný člen se nachází **na prvním místě** složeného slova: jedná se pouze o složeniny vzorce „sloveso + podstatné jméno“ (např. *tluč/huba, drž/grešle*).

6.2 Kompozice v německém jazyce

Kompozice je nejproduktivnějším slovotvorným způsobem v německém jazyce. Přesto tímto procesem vznikají převážně pouze substantiva a adjektiva, v případě tvoření sloves nehraje skládání prakticky žádnou roli.¹⁰⁶

Nejčastějšími jsou, stejně jako v jazyce českém, dvoučlenná kompozita (např. *r Lehrpfad*, čes. *naučná stezka*), ale možnosti skládání v německém jazyce jsou takřka neomezené, proto se poměrně často vyskytují i kompozita trojčlenná (např. *r Naturlehrpfad*, čes. *naučná stezka, naučná stezka v přírodě*). V odborném jazyce se setkáváme i s vícečlennými kompozity, neboť složeniny přispívají k sémantické zhuštěnosti daného textu. Všeobecně jsou kompozita užívána z důvodu jejich explicitního vyjádření významu a zachování úspornosti vyjádření.

Procesem skládání jsou utvářena tzv. **komplexní slova** (něm. *komplexe Wörter*). Tradiční lexikologie charakterizuje kompozitum jako složeninu minimálně ze dvou volných morfémů, avšak současná lexikologická díla tuto tezi považují za spornou.

¹⁰⁶ DUDEN: die Gramatik: unentbehrlich für richtiges Deutsch. 7., völlig neu erarbeitete und erweiterte Aufl. Mannheim: Dudenverlag, 2005, s. 41.

Často se v tomto kontextu operuje s příkladem slova *Himbeere* (čes. *malina*), kde došlo ke spojení slova *Beere* (čes. *bobule*) s *Him* jako **unikátním morfémem** (něm. *unikales Morphem*¹⁰⁷; nelze mu přiřknout definici volného morfému). Podle slovníku Duden souvisí původ morfému *Him* s *Hinde*, *Hirschkuh* (čes. *laň*) a maliny tak byly nazvány možná proto, že vytváří křoviny, ve kterých laně ukrývají svá mláďata, nebo z toho důvodu, že maliny jsou jejich oblíbenou potravou.¹⁰⁸ Vedle problematiky unikátních morfémů vystupuje do popředí i otázka tvoření nových slov pomocí **konfixů**, které nepatří k unikátním morfémům, ale zároveň jsou neohebnými kořeny (např. konfixy *bio-*, *astro-*, *Stief-*, *-thek*). Mnohdy jsou konfixy cizího původu.

Elsen uvádí, že při kompozici dochází ke spojení dvou kořenů v jedno slovo.¹⁰⁹ První a druhou část kompozita, které se skládá přinejmenším ze dvou členů, může tvořit:

- lexikálními morfémy (něm. *Grundmorpheme*) – mohou se mimo složeninu vyskytovat také jako samostatná slova nebo ve skupině slov (např. *Haustür*, *UKW-Antenne*),
- konfixem a lexikálním morfémem – *Bioenergetik*, *Stiefmutter*,
- pouze konfixy – *Biblio-thek*.

Lohde přichází s pojmem **přímých konstituentů** (něm. *unmittelbare Konstituenten*): „Komposita entstehen durch die Verbindung von zwei oder mehreren Wörtern bzw. unmittelbaren Konstituenten.“¹¹⁰ Pojmem přímé konstituenty se myslí oba konstituenty, ze kterých se skládá konstrukce. Tato konstrukce se na základě určitých kritérií dělí na větší jednotky morfémů:

- Adjektivum + sufix: *freundlich* + *-keit* → *Freundlichkeit*.
- Prefix + substantivum: *un-* + *Geschick* → *Ungeschick*.

¹⁰⁷ Unikátní morfémy představují nejstarší jednotky jazyka, které jsou součástí často jen jednoho slova, v současném jazyce je jejich význam nesrozumitelný a již se nepodílejí na vytváření slov nových. K objasnění jejich významu je vhodné nahlédnout do etymologických slovníků.

¹⁰⁸ HIMBEERE, DIE. Duden [online]. [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: <http://www.duden.de/rechtschreibung/Himbeere>.

¹⁰⁹ ELSÉN, Hilke. Komplexe Komposita und Verwandtes. Germanistische Mitteilungen: Zeitschrift für Deutsche Sprache, Literatur und Kultur [online]. Heidelberg: Belgischen Germanisten- und Deutschlehrerverband, 2009, (69), 57–71 [cit. 2017-01-29]. Dostupné z: http://www.bgdv.be/Dokumente/GM-Texte/gm69_elsen.pdf.

¹¹⁰ LOHDE, Michael. Wortbildung des modernen Deutschen: ein Lehr- und Übungsbuch. Tübingen: Gunter Narr, c2006, s. 35.

- Kořen slovesa + sufix: *erkrank(en)*¹¹¹ + *-ung* → *Erkrankung*.
- Substantivum + substantivum: *Hose(n)* + *Träger* → *Hosenträger*.

Lohde k tomu dodává, že některé konstrukce mají binární strukturu, jsou tedy možné dvě varianty, a uvádí příklad *Denkfaulheit*. V prvním případě je možné tuto složeninu rozložit na *denk(en)* + *Faulheit* (*myslet* + *lenost*), nebo v případě druhém na *denkfaul* + *-heit* (tedy na *líný myslet* + sufix *-heit*).¹¹²

Tvoření nových slov skládáním je často doprovázeno přenesením významu u slova nově vzniklého. Může se jednat jak o metaforu, tak i o metonymii. Např. *Marmorkuchen* neznamená *bábovka vyrobená z mramoru* (z horniny). Přestože překlad zní *mramorová bábovka*, jedná se o metonymické vyjádření – bábovka, která je vzorovaná kvůli mísení samotného těsta bez kakaa a následně s kakaem, je tak nazvána na základě vnější podobnosti se strukturou mramoru.

Kompozita, ačkoliv jsou složena ze dvou či více částí, se **uvnitř své stavby nesklouňují**, koncovky se přidávají až k poslední části složeniny. I z tohoto důvodu se těší kompozita v němčině takové oblibě. Kvůli složení více slov v jedno klesá počet slov, která by jinak v textu musela být skloňována.

Obrázek 6: Deklinace substantiva Kohlkopf (čes. zelí).

	N	G	D	A
Sg.	der Kohlkopf	des Kohlkopfs/-es	dem Kohlkopf	den Kohlkopf
Pl.	die Kohlköpfe	der Kohlköpfe	den Kohlköpfen	die Kohlköpfe

Zdroj: Vlastní zpracování.

6.2.1 Klasifikace kompozit

Pokud má být klasifikován nějaký termín či nějaká oblast, je třeba vymezit kritéria, podle kterých tak bude učiněno. V této podkapitole klasifikujeme kompozita na základě dvou hledisek, a sice hlediska morfologického a syntakticko-sémantického.

¹¹¹ *-en* analogicky k češtině představuje sufix tvarotvorný finální, přesněji řečeno jde o infinitivní koncovku. V češtině máme takové koncovky dvě: *-t* (*děl-a-t*) a *-i* (*moc-0-i*).

¹¹² LOHDE, Michael. *Wortbildung des modernen Deutschen: ein Lehr- und Übungsbuch*. Tübingen: Gunter Narr, c2006, s. 35–36.

6.2.1.1 Kompozita z hlediska morfologie

Podle poslední části složeniny (něm. *Zweitglied, Grundwort, Base*) se složeniny dělí na substantivní, adjektivní, numerální, verbální a adverbální.¹¹³ Roli zde tedy hrají pouze slovní druhy obou částí.

A. Substantivní kompozita:

Tabulka 1: Substantivní kompozita.

S + S	<i>Gasthof, Kurort</i>	P + S	<i>Ichform</i>
A + S	<i>Schlaupfopf</i>	Adv + S	<i>Zusammenarbeit</i>
V + S	<i>Sprechstunde</i>	Prep + S	<i>Beiwort</i>

Zdroj: Vlastní zpracování.

B. Adjektivní kompozita

Tabulka 2: Adjektivní kompozita.

S + A	<i>grasgrün, wasserscheu</i>	A + A	<i>hochdeutsch, hellbraun</i>
V + A	<i>gehfähig, abfahrbereit</i>	P + A	<i>selbstkritisch</i>
Prep+A	<i>überhart</i>	Adv + A	<i>extratrocken, vielversprechend</i>

Zdroj: Vlastní zpracování.

C. Numerální kompozita: dochází pouze ke skládání číslovek (např. *achtundsiebzig*).

D. Verbální kompozita:

Tabulka 3: Verbální kompozita.

S + V	<i>skifahren</i>	A + V	<i>schönschreiben, schwarzfahren</i>
Prep + V	<i>aufsteigen</i>	V + V	<i>kennenlernen</i>
Adv + V	<i>hinaufgehen</i>		

Zdroj: Vlastní zpracování.

¹¹³ LOHDE, Michael. Wortbildung des modernen Deutschen: ein Lehr- und Übungsbuch. Tübingen: Gunter Narr, c2006, s. 66 a násl.

E. Adverbiální kompozita:

Tabulka 4: Adverbiální kompozita.

S + Adv	<i>heimwärts</i>	A + Adv	<i>weiterhin</i>
P + Adv	<i>auswärts</i>		

Zdroj: Vlastní zpracování.

6.2.1.2 Kompozita z hlediska syntakticko-sémantického

Zatímco předchozí morfologické členění se orientovalo pouze na slovní druhy složenin, hledisko syntakticko-sémantické se zaměřuje na vztahy mezi jednotlivými částmi dané složeniny.

Káňa rozlišuje kompozita kopulativní a determinativní, u kterých se zabývá ještě podkategorií kompozit posesivních. Toto dělení patří k tomu základnímu a nejčastěji používanému a zmiňovanému v odborných literaturách. Často se lze však dočíst, že se spíše jedná o roztržidění, než konečně platné dělení.¹¹⁴

Fleischer a Barz se vedle kompozit determinativním, kopulativním a posesivním věnují ještě kompozitům objasňujícím (něm. *verdeutlichende Komposita*).¹¹⁵ Valdřová ve svém skriptu udává výčet různých druhů kompozit, a sice kompozita determinativní a determinativní s přeneseným významem (něm. *Determinativkomposita mit Bedeutungsübertragung*), se zesíleným významem (něm. *Verstärkungskomposita*), kopulativní kompozita a kompozita s neprůhlednou sémantikou (něm. *verdunkelte Komposita*).¹¹⁶

A. Determinativní kompozitum

Kompozita se skládají minimálně ze dvou částí, konstituentů. Poslední konstituent udává zpravidla gramatické znaky složeniny, to znamená, že podle posledního členu je celá složenina zařazena ke slovnímu druhu a podle toho obdrží s tím související gramatické kategorie, např. rod.¹¹⁷ Konstituent na pravé straně je tedy sémantickým jádrem a gramatickou hlavou složeniny (pravidlo Right-Hand-Head).¹¹⁸

¹¹⁴ KÁŇA, Tomáš. *Wortbildung: Umriss der Theorie mit Aufgaben und Übungen*. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 27 a násl.

¹¹⁵ FLEISCHER, Wolfgang a Irmhild BARZ. *Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache*. 3. Aufl. Tübingen: Niemeyer, 2007, s. 25.

¹¹⁶ VALDŘOVÁ, Jana. *Die Deutsche Wortbildung*. [online]. [cit. 2017-01-19]. Dostupné z: <http://www.valdrova.cz/2012/10/die-deutsche-wortbildung/>.

¹¹⁷ ERBEN, Johannes. *Einführung in die deutsche Wortbildungslehre*. 5., durchgesehene und ergänzte Aufl. Berlin: Erich Schmidt, 2006, s. 67–68.

¹¹⁸ WORTBILDUNG: *Komposition*. *Mediensprache* [online]. [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: <http://www.mediensprache.net/de/basix/morphologie/wortbildung/komposition/>.

Podle tohoto rozdělení se odvíjí i akcent: hlavní akcent leží na prvním členu, druhý člen nese vedlejší přízvuk.

Determinativní nebo také **určující kompozita** (něm. *Determinativkomposita*) jsou nejproduktivnějším typem složeniny, vyskytují se nejčastěji. Určující kompozitum se dělí na první člen, který je **slovem určujícím** (něm. *Bestimmungswort* nebo *Determinant*), a na člen druhý, jež je nazván jako **základní slovo** (něm. *Grundwort* nebo *Base*). Pokud je složenina utvořena z více slov, vždy je poslední část slovem základním, všechny ostatní jsou určující. Jako příklad mohou sloužit např. složeniny, v nichž druhý člen je substantivum *e Fahrt*. *Fahrt* se do češtiny může přeložit jako *jízda*, *plavba*, *cesta*. Samostatně stojící nabývá svého významu v kontextu, ve složeninách jeho význam modifikuje právě slovo určující – *Busfahrt* (*jízda autobusem*), *Schiffahrt* (*plavba lodí*), *Rundfahrt* (*okružní jízda*), *Zugfahrt* (*cesta vlakem*) atd.

Na základě tohoto rozdělení je zřejmé, že části složeniny nemohou být volně zaměňovány mezi sebou. Zatímco spojení *Rosengarten* znamená ‚zahrada, ve které rostou růže‘, složenina *Gartenrose*¹¹⁹ označuje specifickou odrůdu růže. Obě části nejsou v rovnocenném postavení, jedna část je podřízena té druhé. Mezi částmi složeniny je tzv. subordinační vztah, vztah podřízenosti (něm. *subordinierende Beziehung*), který určující kompozita odlišuje od ostatních druhů složenin. Vyměněním součástí by dokonce v některých případech mohlo dojít nejen ke změně významu, ale i ke změně slovního druhu, např. substantivum *das Hochhaus* (*výškový dům*) x adjektivum *haushoch* (*velmi vysoký, velký, obrovský*).

Pro určující kompozita je typické, že mohou být převedena na syntaktickou konstrukci: *Kleinkind* → *kleines Kind*, *Kindertag* → *Tag der Kinder*, *Kinderspiel* → *Spiel für Kinder*.¹²⁰

Donalies rozlišuje 3 typy určujících složenin podle směru větvení (něm. také *Aufbau der komplexen Wörter*), kterým se daná složenina dále rozčleňuje¹²¹:

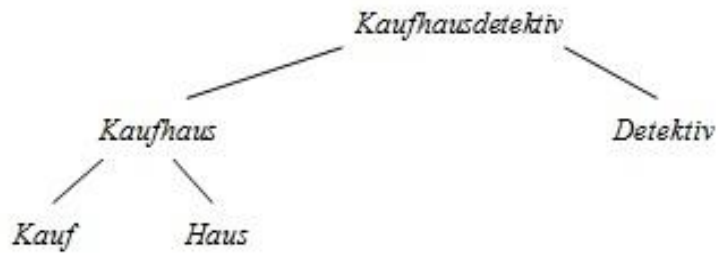
¹¹⁹ KULTURROSEN. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. [cit. 2017-01-30]. Dostupné z: <https://de.wikipedia.org/wiki/Kulturrosen>.

¹²⁰ KÁŇA, Tomáš. Wortbildung: Umriss der Theorie mit Aufgaben und Übungen. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 28.

¹²¹ DONALIES, Elke. Die Wortbildung des Deutschen. 2., überarbeitete Auflage. Tübingen: Gunter Narr, 2005, s. 53–54.

- Levostranné větvení, např. *r Kaufhausdetektiv*.

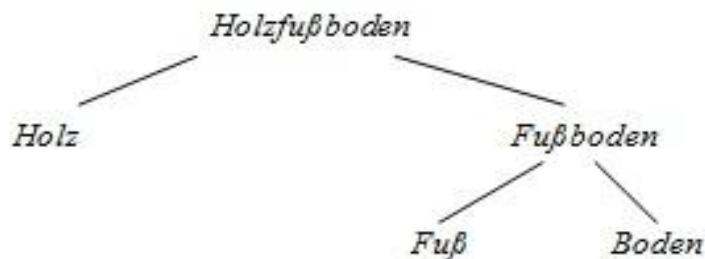
Obrázek 7: Kaufhausdetektiv.

Zdroj: Vlastní zpracování.

- Pravostranné větvení, např. *r Holzfußboden*.

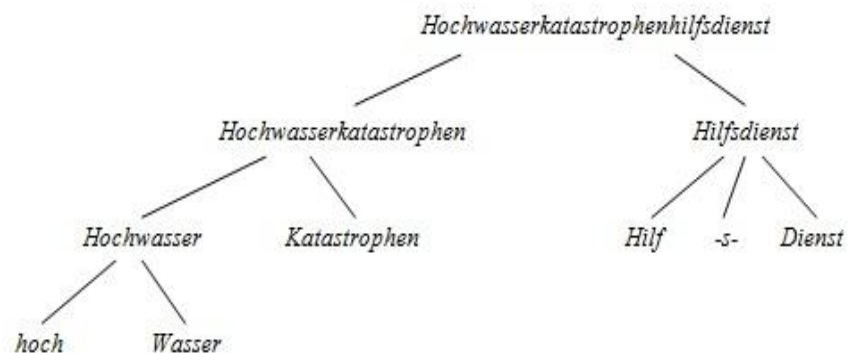
Obrázek 8: Holzfußboden.

Zdroj: Vlastní zpracování.

- Oboustranné větvení, např. *r Hochwasserkatastrophenhilfsdienst*.

Obrázek 9: Hochwasserkatastrophenhilfsdienst.

Zdroj: Vlastní zpracování.

Někteří autoři rozlišují nominální určující kompozita na **exocentrická** (něm. *exozentrische Kompozita*) a **endocentrická** (něm. *endozentrische Kompozita*). Příkladem pro endocentrické kompozitum je *Grünspecht* (žluna zelená), kde *Specht* je slovem základovým a určující slovo *grün* udává, že se jedná právě o žlunu zelenou, tedy

o druh ptáka zbarveného do zelena. Na rozdíl tomu v případě slova *Rotkehlchen* (červenka) nejde o červeného ptáka, ale o ptáka s červenou náprsenkou na hrdle.¹²²

Zvláštním podtypem určujícího kompozita je tzv. **kompozitum posesivní** nebo také **přivlastňovací** (něm. *Possessivkompositum*). Toto označení je tradiční, méně obvyklé, přesto v některých pramenech využívané, je exocentrické kompozitum (viz výše).¹²³ Zvláštnost přivlastňovacích kompozit spočívá v determinacním vztahu mezi přímými složkami kompozita. Přestože poslední člen je základové slovo a první člen ho určuje, u posesivních kompozit tomu do takové míry není. Např. složenina *Hinkebein* označuje člověka, který kulhá, není tím tedy myšlena kulhající noha, jak by zněl doslovný překlad. Stejný princip najdeme u slov *Milchgesicht* (mlíčník, zelenáč), *Dickkopf* (tvrdohlavec, umíněnc, paličák), *Hasenfuß* (strašpytel, bázlivec) apod. Význam těchto kompozit stojí tedy mimo vlastní složeninu. Z uvedených příkladů vyplývá, že se často jedná o spojení idiomatická¹²⁴ 125.

Další podtyp determinativních kompozit představují tzv. **objasňující kompozita** (něm. *verdeutlichende Komposita*). I u těchto kompozit platí princip – první člen/členy jsou určující, poslední člen tvoří bázi; přesto i zde spočívá jedna zvláštnost, a sice že první člen je nositelem významu, který je již v tom druhém obsažen. Známymi příklady tohoto podtypu jsou *Erziehungsprozess*, *Servicedienst*. *Erziehungsprozess* v překladu znamená *výchovný proces*, ale pojem *výchova* již v sobě proces zahrnuje. *Výchova* není něčím jednorázovým, ale probíhá od narození dítěte a na výchově se podílí více faktorů (rodiče, škola, přátelé). *Servicedienst* se do češtiny překládá jako *služba*. První konstituent *Service* pochází z latiny, odkud se rozšířil do ostatních jazyků (*Service* ve významu služby najdeme jak v angličtině, tak ve francouzštině, ostatně i v češtině obsahuje slovo *servis*) a ve svém prvotním významu znamená servis/službu. Složenina *Servicedienst* tedy obsahuje dvě slova vyjadřující ve své podstatě totéž. Podle Fleischer a Barz tato objasňující kompozita mohou plnit určité funkce¹²⁶:

¹²² EXOZENTRISCHES KOMPOSITUM. In: Progr@mm: die Propädeutische Grammatik. Grammis 2.0: das grammatische informationssystem des instituts für deutsche sprache (ids) [online]. [cit. 2017-01-10]. Dostupné z: <http://hypermedia.ids-mannheim.de/programm/index.html>.

¹²³ Tamtéž.

¹²⁴ Idiom je „ustálené spojení slovních tvarů, v němž alespoň jeden má jedinečnou funkci s významem přímo neodvoditelným z významu tvarů.“ (Idiom. SCS.ABZ.CZ: Slovník cizích slov [online]. cit. 2017-01-30]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/idiom>.

¹²⁵ LOHDE, Michael. Wortbildung des modernen Deutschen: ein Lehr- und Übungsbuch. Tübingen: Gunter Narr, c2006, s. 26–27.

¹²⁶ FLEISCHER, Wolfgang a Irmhild BARZ. Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache. 3. Aufl. Tübingen: Niemeyer, 2007, s. 125–127.

- Připojením členu domácího původu může být vysvětlen člen původu cizího (bez ohledu na pozici ve složenině), např. *Einzelindividuum* (jednotlivec, individuum) či *Container-Behälter* (kontejner).
- Jedna složka domácího původu může osvětlovat význam složky druhé, která je rovněž domácího původu, nebo je na ni tak již nahlíženo, např. Kieselstein (křemen).
- Druhá složka kompozita ozřejmuje význam složky první, jenž již v jazyce není zachován, např. Turteltaube (hrdlička) má původ v latinském slově *turtur*.
- První složka kompozita je deverbativní a může buď vyjádřit proces, nebo výsledek děje, jako příklad zde může být uvedeno již výše vysvětlená složenina *Erziehungsprozess*.
- První část složeniny zpřesňuje obecný význam složky druhé. Jedná se např. o slova *Stoff* (*Balaststoff*, *Explosivstoff*, *Konservierungsstoff*), *Mittel* (*Arzneimittel*, *Geldmittel*, *Lebensmittel*), ale i slovo *Kräfte*, jež se využívá ke všeobecnému označení pro osoby (*Arbeitskräfte*, *Bürokräfte*).

Kompozita se zesilujícím významem (něm. *Verstärkungskomposita*) se řadí jako další podtyp k určujícím složeninám. První složka tohoto kompozita zesiluje význam té druhé, např. *himmelblau* (blankytně/azurově/nebesky modrý), *stockdunkel* (ve smyslu černý jako uhel, černý jako havran, tmavý jako v pytli), *Todfeind* (úhlavní nepřítel, nepřítel až za hrob), *todlangweilig* (smrtelně nudný, příšerně nudný).¹²⁷

B. Kopulativní kompozitum

Kopulativní kompozita, v českém jazyce jinak známá také jako slučovací kompozita (něm. *Kopulativkomposita*), představují po složeninách determinativních druhý typ kompozit na základě syntakticko-sémantického hlediska.

Zatímco mezi složkami determinativního kompozita existuje vztah subordinační, tedy podřízený, složky kopulativního kompozita se nachází ve vzájemném vztahu parataktickém, jinak také nazvaném jako souřadném. To znamená, že jednotlivé složky kompozita jsou v rovnocenném postavení, ani jedna není té druhé slovem nadřazeným. Tento vztah se dá ověřit tím, že je možné mezi složky vložit spojku *a*. Káňa to dokládá

¹²⁷ ELSHORBAGY, Fathy. Fugenelemente der deutschen Komposita. [online]. [cit. 2017-01-20]. Dostupné z: <https://docserv.uni-duesseldorf.de/servlets/DocumentServlet?id=7853>. S. 15.

na příkladu *Kinocafé* – nejedná se o kavárnu s kinem, ale o kavárnu, kde je současně i kino.¹²⁸

Složky slučujících kompozit patří zpravidla ke stejnému slovnímu druhu. Nejčastěji se jedná o spojení z adjektiv, číslovek, méně je již najdeme v kategorii substantiv. Pokud bychom vzali v úvahu i spojení infinitivů, lze pak nalézt i kopulativní složeniny zde (např. *sitzenbleiben*, *bekanntmachen*).¹²⁹

Kopulativní kompozita mohou vytvářet první složku kompozit determinativních, např. *Straße-Schiene-Verkehr* (*silniční a železniční doprava*), *Hebe-Schiebe-Tür* (*posuvné dveře*).¹³⁰

Znakem slučujících kompozit je možnost vzájemného vyměnění složek (např. *weiß-rot-blau* ↔ *rot-blau-weiß*), ale v mnoha případech jsou tyto složeniny pevně lexikalizovány a používají se jen v jednom tvaru (např. *černobílý film* lze použít je ve tvaru *ein schwarzweißer Film*).¹³¹

6.2.2 Spojovací elementy

Spojovací elementy (něm. *Fugenelemente*, *Fugenzeichen*, *Verbindungselemente*), pro které se v češtině užívají ještě výrazy **konektémy** či **interfixy**, jsou zvláštním jevem v procesu kompozice. Představují sémanticky prázdné slovotvorné jednotky. Vyvinuly se historickým vývojem z deklinačních koncovek, a to často tím způsobem, že slova, která se vedle sebe hojně vyskytovala, se v průběhu času začala užívat dohromady jako jedno slovo (např. *des Tages Licht* → *Tag-es-licht*). A zvláštní jsou z toho důvodu, že neexistují přesná pravidla, která by vymezovala, kdy a za jakých okolností používat jaký spojovací element. V používaných kompozitech mohou být vynechána, nebo naopak spontánně přidána. Užití spojovacích elementů bývá také v mnoha případech záležitostí regionálního úzu.¹³²

Duden uvádí, že „ etwa 30 % aller Komposita weisen ein solches „Fugenelement“ auf, z. B. *Bad-e-tuch*, *Schönheit-s-ideal*, *Tag-es-licht*, *Präsident-en-*

¹²⁸ KÁŇA, Tomáš. Wortbildung: Umriss der Theorie mit Aufgaben und Übungen. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 29.

¹²⁹ Tamtéž.

¹³⁰ ELSHORBAGY, Fathy. Fugenelemente der deutschen Komposita. [online]. [cit. 2017-01-20]. Dostupné z: <https://docserv.uni-duesseldorf.de/servlets/DocumentServlet?id=7853>. S. 15.

¹³¹ KÁŇA, 2012, s. 29.

¹³² Zusammensetzungen. Duden.de [online]. Berlin: Bibliographisches Institut, ©2017 [cit. 2017-02-02]. Dostupné z: <http://www.duden.de/sprachwissen/sprachratgeber/zusammensetzungen>.

*wahl, Kind-er-garten, Herz-ens-wunsch.*¹³³ Převažuje tedy tzv. bezešvé spojování nebo plynulé/souvislé spojování (něm. *nahtlose Verbindung*).¹³⁴

V některých případech je spojovací element **nahrazován spojovníkem**. Je tak nutné učinit v případě zkratk (*RTL-Nachrichten*) či u vlastních jmen (*Humboldt-Universität*).

Nejčastější výskyt spojovacích elementů najdeme u kompozit substantivních, u adjektivních již podstatně méně a u verbálních se nevyskytují vůbec.

6.2.3 Pravidla pro psaní německých kompozit

Pokud jsou jednotlivé složky kompozit přejímány z jiných jazyků a následně dojde k vytvoření nových složenin v jazyce německém, je nutné psaní jednotlivých složek dohromady. Nelze tedy psát **Hand Creme*, přípustný je pouze tvar *Handcreme*. Stejně tak je tomu u slov pocházejících z angličtiny: v případě *Coffee Bar* je správný pouze tvar *Coffeabar*.¹³⁵

Pokud se v místě švu složeniny setkají tři stejné hlásky, jedinou správnou možnost představuje jejich zachování. Týká se to jak souhlásek (*Schiffahrt, Delikatessenf*), tak i samohlásek (*Teeei, Seeelefant, Hawaiiinseln*). Uvedené příklady jsou substantiva, ale toto pravidlo se však vztahuje i na ostatní slovní druhy (např. *helllila, stilllegen*). Existuje však možnost, pokud by takové psaní mělo znesnadnit porozumění složeniny, psát takové kompozitum se spojovníkem (např. *Hawaii-Inseln*).¹³⁶ Toto pravidlo je součástí pravopisné reformy, kterou přijalo Německo, Rakousko, Švýcarsko a Lichtenštejnsko a která vstoupila v platnost v roce 1996 (s menšími úpravami v roce 2004 a později i v roce 2006¹³⁷).

V několika případech je do složeniny vsazován spojovník. Děje se tak, pokud jednu složku složeniny tvoří:

- písmeno či znak: *T-Shirt, β -Strahlen*,

¹³³ ZUSAMMENSETZUNGEN. [online]. Duden.de [cit. 2017-02-02]. Dostupné z: <http://www.duden.de/sprachwissen/sprachratgeber/zusammensetzungen>.

¹³⁴ KÁŇA, Tomáš. Wortbildung: Umriss der Theorie mit Aufgaben und Übungen. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 30.

¹³⁵ ZUSAMMENGESETZTE SUBSTANTIVE. Duden. de [online]. [cit. 2017-02-02]. Dostupné z: <http://www.duden.de/sprachwissen/sprachratgeber/zusammengesetzte-substantive>.

¹³⁶ ZUSAMMENTREFFEN DREIER GLEICHER BUCHSTABEN. Duden.de [online]. [cit. 2017-02-02]. Dostupné z: <http://www.duden.de/sprachwissen/sprachratgeber/zusammentreffen-dreier-gleicher-buchstaben>.

¹³⁷ RECHTSCHREIBUNG. BMB: Bundesministerium für Bildung [online]. [cit. 2017-02-02]. Dostupné z: https://www.bmb.gv.at/schulen/unterricht/ba/rsref_abschluss.html.

- zkratka či zkratkové slovo: *VIP-Lounge, Abt.-Leitung, Dipl.-Ing. (Diplomingenieur)*,
- číslovka: *2-mal, 26-jährig, 4:1-Sieg*.
- číslovka spolu se sufixem: *eine 25er-Gruppe, in den 80er-Jahren*.

Spojovník se píše i u užívaných substantivních složenin (*s Walkie-Talkie = přenosná vysílačka, r Boogie-Woogie = bluesový klavírní styl*); u vícečlenných kompozit, pokud obsahují skupinu slov nebo složeninu se spojovníkem (*A-Dur-Tonleiter, Erste-Hilfe-Lehrgang*); u kompozit skládajících se z rovnocenných adjektiv (*die wissenschaftlich-technische Arbeit, ein deutsch-tschechisches Wörterbuch*); u kompozit z důvodu vyhnutí se nedorozumění (*Musiker-Leben x Musik-Erleben*); u kompozit z důvodu jejich lepšího porozumění (*Arbeiter-Unfallversicherungsgesetz*). Fakultativní je psaní spojovníku u složeniny substantiva se substantivem, která mají původ v jiném jazyce, avšak v němčině se chce zachovat jejich význam složeniny (*Sexappeal/Sex-Appeal, Desktoppublishing/Desktop-Publishing*).¹³⁸

¹³⁸ SCHREIBUNG MIT BINDESTRICH. Canoo.net: Deutsche Wörterbücher und Grammatik [online]. [cit. 2017-02-03]. Dostupné z: <http://www.canoo.net/services/GermanSpelling/Amtlich/Bindestrich/pgf40-45.html#pgf45>.

7. FORMA ANALYZOVANÝCH TEXTŮ A OTÁZKY PŘEKLADU

Vzhledem k charakteru předkládané práce je třeba zmínit i pár slov o překladu. Cílem tohoto výzkumu je zjištění a předložení českých ekvivalentů německých kompozit z vybraných textů. Neznamená to však, že je možné německé složeniny přeložit strojově, doslovně, neboť daná slova jsou součástí textu a s ním musí korespondovat. Je tedy nezbytné brát ohled na charakter textu, obzvláště na jeho funkce.

Excerpované texty spadají do oblasti hotelnictví a turismu, je možné je označit za turistické průvodce. Jedná se tedy většinou o krátké, popisné útvary, které informují o určité oblasti, kterou by mohl potenciální zákazník navštívit nebo kde by mohl strávit svou dovolenou. Tyto texty tedy primárně přinášejí adresátovi informace v ucelené podobě, věcně správné (autor/překladatel se nemůže dopustit faktické chyby) a vše by rovněž mělo sledovat cíl přehlednosti. Zároveň není vyloučena možnost, že autor textu má na mysli ještě jednu funkci, a sice přesvědčit čtenáře, aby se rozhodl pro toto místo, pro tuto lokaci, pro tento hotel, pro tuto restauraci apod. Můžeme tedy mluvit jak o funkci informativní, tak částečně i o funkci persvazivní, tedy o funkci, jež si klade za cíl přesvědčení adresáta.

Tyto texty jsou řazeny k funkčnímu stylu prostěsdělovacímu a uplatňuje se v nich postup popisný (popis lokality či ubytování), informační (co se v dané lokalitě nachází a co je možné navštívit, čím disponuje dané ubytování), popřípadě je zde možné najít prvky vyprávěcí (obzvláště výběrem prostředků, kdy jsou volena často zbarvená slova z toho důvodu, aby vyvolala v adresátovi pozitivní pocity).

Jak již bylo zmíněno, autor zastupuje v těchto textech často důležitou roli, např. v případě textů nabízejících ubytování jsou autory textu přímo sami majitelé či jimi pověřeni zaměstnanci. Proto se v některých textech mohou objevit subjektivní postoje v souvislosti s hodnocením zajímavosti dané lokality.

Výběr lexikálních prostředků v těchto textech je velice důležitý. Na jednu stranu je zde požadavek věcné správnosti, na druhou stranu by texty měly být pro čtenáře zajímavé a přínosné. Vzhledem k velkému vlivu angličtiny tyto psané komunikáty obsahují i určité množství anglicismů či jiných internacionalismů, v některých případech se záměrem po ozvláštňení. Přestože tyto texty promlouvají ke čtenáři, neměly by se zde objevovat žádné hovorové či nespisovné slovní tvary. Jiný případ však představují národní varianty určitých slov. Tato práce se zaměřuje na texty

z rakouské oblasti, není proto vyloučeno, že se v některých komunikátech neobjeví variety slov či případně dialektismy.

Stavba vět v němčině se také odlišuje od české syntaxe. Němčina často operuje větami s kompozity, která daný text sémanticky zhušťují, naproti tomu v češtině je třeba uchýlit se často k větám vedlejším či k rozvitým přívlastkům. Rozdílnost mezi těmito jazyky spočívá také v použití pasiva, zatímco v němčině se trpný rod těší velké oblibě, v češtině převládá aktivum (pokud se tedy nejedná o odborné texty, ve kterých pasivum zaujímá rovněž důležité postavení).

V případě správného překládání je vždy tím nejdůležitějším ověřování. Všechny informace, kterými si nejsme jistí, je třeba zjistit, dohledat. K tomu se využívají různé slovníky, příručky, odborné publikace, velkým pomocníkem je však i internet, který poskytuje různé možnosti, jak určitý problém při překládání vyřešit. V současné době svou roli i zde hrají různá sociální média, např. na Facebooku existují různé platformy pro překladatele, tedy jakási překladatelská fóra, kde se naskýtá prostor pro zveřejnění dotazu, na nějž následně mohou reagovat profesionálové z oboru a přispět radou. Velkou oporou, zvláště do budoucna, by mohly tvořit korpusy, jak již bylo popsáno v kapitole 1.4. Na závěr je nutno zmínit i konkrétní publikaci, orientovanou na srovnání češtiny a němčiny, a to Česko-německou srovnávací gramatiku od Františka Štíchy. Tato rozsáhlá publikace, přestože se jedná primárně o gramatiku, obsahuje nepřehledné množství příkladů ze všech gramatických oblastí. Z těchto příkladů je pak možné odvozovat si určité zákonitosti a tím si pomoci při překládání problematických jevů.

8. NĚMECKÁ KOMPOZITA V ANALYZOVANÝCH TEXTECH

Jak již bylo předesláno v kapitolách předcházejících, **cílem** této práce je **doložit, že v německém jazyce se objevuje podstatně větší množství kompozit, nastínit možnosti jejich českých ekvivalentů a vytvořit přehled těchto struktur na základě uvedených příkladů.** A právě tyto zmíněné cíle jsou obsahem osmé a deváté kapitoly.

Protože je tematika kompozit v německém jazyce oblastí značně širokou, bylo nutné zaměřit se na kompozita z určitého okruhu, a to konkrétně na kompozita obsažená v textech z oblasti turismu a hotelnictví v Rakousku. S ohledem na studovaný obor autorky práce se texty věnují pouze spolkovým zemím Horní Rakousko (Oberösterreich) a Dolní Rakousko (Niederösterreich), z něhož jsou vybrány oblasti Mostviertel a Waldviertel, neboť náleží do Evropského regionu Dunaj-Vltava (ERDV)¹³⁹.

Texty v turistických průvodcích tvoří vzhledem k volbě lexika poměrně zajímavý korpus, neboť tyto komunikáty musí vyhovovat hned několika rozličným parametrům: po obsahové stránce musí být věcné, to znamená, že se v nich nevyskytují nadbytečné informace nesouvisející s konkrétním turistickým krajem či s popisem daného ubytování. Dalo by se tedy očekávat, že i tomu bude odpovídat i lexikum, avšak i zde najdeme odchylky. Přestože je hlavní funkcí podání informací např. potencionálnímu zájemci o dovolenou v tamějším resortu, často se autoři uchylují k volbě neobvyklých či na první pohled poutavých slov, čímž tak naplňují funkci vedlejší – persvazivní, to znamená, že se autoři snaží pomocí zajímavých slov (nebo také novotvarů) zapůsobit na čtenáře, aby tím získali jeho zájem o právě jejich lokalitu. Na základě této premisy očekáváme, že na vytvoření takovýchto nových či zvláštních slov participovala i kompozice jakožto nejproduktivnější slovotvorný způsob v němčině. Při současném vysokém výskytu anglicismů v němčině se lze domnívat, že i v těchto textech se budou vyskytovat kompozita, jejichž jednu složku bude tvořit slovo přejaté z angličtiny či slovo podle angličtiny utvořené.

Vedle obvykle používaných kompozit očekáváme i **zvýšený počet kompozit ve funkci toponym**¹⁴⁰. Toponymum je pojem pocházející z oboru onomastiky, tedy

¹³⁹ Více o tomto Evropském regionu je možné nalézt na oficiálních webových stránkách: <http://www.evropskyregion.cz/>.

¹⁴⁰ Toponomastika a chrematonomastika spolu s antroponomastikou (nauka o vlastních jménech lidských) tvoří tři hlavní odvětví onomastiky.

lexikologické disciplíny, jejímž předmětem studia jsou vlastní jména (*propria*; ta jsou vymezována vůči jménům obecným = *apelativům*). Toponymum označuje „vlastní jméno neživého přírodního objektu nebo jevu i takového člověkem vytvořeného objektu, který je v krajině pevně fixován“¹⁴¹, jedná se tedy zjednodušeně o geografický (zeměpisný) název. Šrámek¹⁴² dělí toponyma následovně¹⁴³:

- Oikonyma – do této skupiny patří názvy osídlených objektů, např. domy, skupiny domů, názvy obcí a měst, hradů a zámků.
- Anoikonyma – tímto pojmem jsou myšleny objekty neosídlené. Anoikonyma se dále člení na:
 - hydronyma: řeky, jezera, vodopády,
 - oronyma: kopce, hory, skály, vrcholy, doliny, roviny, jeskyně,
 - agronyma: pole, louky, lesy, pastviny, vinice, chmelnice,
 - hodonyma: komunikační spoje, a sice stezky, silnice, mosty, železnice,
 - choronyma: regiony, okresy či jiné administrativní celky, národní parky.

Jako problematičtější se občas objevuje kategorické zařazení jmen náměstí a ulic. Na základě výše uvedeného dělení se ulice i náměstí řadí k hodonymům, je však možné setkat se s přiřazením mezi oikonyma (spolu s názvy obcí, místních částí, ale např. i význačných domů). Od 80. let 20. století se však v našem prostředí objevuje i termín *urbanonymie*.¹⁴⁴ Obecně platná definice *urbanonym* ještě nebyla přijata, zpravidla však bývají chápána jako „názvy ulic, náměstí, veřejných prostranství apod. Jde tedy o názvy člověkem vytvořených a zpravidla osídlených objektů, sloužící k orientaci ve městě.“¹⁴⁵ Vedle názvů ulic a náměstí do této kategorie spadají ještě také názvy parků, mostů, soch, významných budov či místností a sálů.¹⁴⁶

Tato skupina vlastních jmen tvoří specifický korpus kompozit. Druhou složkou kompozita často bývá slovo určující – u názvů jezer slovo *See* (*Edlersee*), u názvů hor či pohoří slovo *Berg* (*Schneeberg*) atd. Lze říci, že zeměpisné názvy se zpravidla

¹⁴¹ TOPONYMUM. In: Internetová jazyková příručka [online]. [cit. 2017-02-10]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=toponymum>.

¹⁴² ŠRÁMEK, Rudolf. Úvod do obecné onomastiky. Brno: Masarykova univerzita, 1999, s. 163.

¹⁴³ Všechny příklady jsou uváděny s ohledem na charakter překládané práce, to znamená, že jsou uváděny pouze takové příklady, které by se eventuálně v textech z turistických průvodců mohly objevit.

¹⁴⁴ VACULÍK, David. *Urbanonymie vybraných měst Moravy a Slezska (její vznik, vývoj, systém a klasifikace)*. Brno, 2014, s. 4–5.

¹⁴⁵ MATUŠOVÁ, Jana. Vývoj a standardizace pomístních jmen a urbanonym v českém pohraničí. *Naše řeč*. 1989, 72(4), 179–187.

¹⁴⁶ VACULÍK, 2014, s. 5.

nepřekládají, pak hovoříme o endonymech (taktéž názvy vnitřní)¹⁴⁷. Ale i zde se setkáváme s výjimkami. Pokud se tedy zeměpisný název vyskytuje i v jiném jazyce než v tom, jakým se hovoří v daném regionu, nazývá se exonymum (názvy vnější)¹⁴⁸. Z areálu Horního Rakouska lze uvést několik příkladů. Nejvyšší bod této spolkové země se nazývá *Hoher Dachstein* a toto pojmenování se užívá i v češtině (český překlad se nikde neobjevuje), jedná se tedy o endonymum. Oproti tomu oblast *Salzkammergut* má český ekvivalent – exonymum *Solná komora*. V některých případech však záleží na samotném autorovi, pro který výraz se rozhodne. Pro *Mühlviertel* (jedna ze čtyř tradičních historických částí Horního Rakouska) existuje i česká verze *Mlýnská čtvrť*, ale z důvodu četnosti výskytu se autor může uchýlit k ponechání názvu v německém jazyce.

8.1 Využití českých publikací a gramatik

V souvislosti s analyzováním českých ekvivalentů německých kompozit je vhodné nahlédnout do příruček, zda nenabízí návod, jak postupovat při překladu jednotlivých typů kompozit.

Téma kompozice je častěji a mnohem podrobněji zpracováno v odborných publikacích než v gramatikách. Odborné publikace o německé kompozici jsou však psány v němčině (viz např. publikace *Wortbildung. Umriss der Theorie mit Übungen* od Tomáše Káni či *Grundlagen der deutschen Lexikologie* od Evy Uhrové nebo skriptum *Die Wortbildung* od Jany Valdové). Z těchto (i z publikací v německém jazyce) lze dobře pochopit kompozici jako systém tvoření slov, její principy i zvláštnosti, překlad do češtiny však nenabízí žádná z nich. Gramatiky a učebnice zpravidla popisují teoretické základy tvoření složených slov s několika příklady, do hloubky se již nedostávají. Kompozicí se kupříkladu zabývají následující české publikace:

- *Německá mluvnice pro začátečníky i pokročilé* – autorka Soňa Rychlá,
- *Stručná gramatika němčiny: Moderní, přehledná, srozumitelná* – autorka Heike Voit,
- *Odmaturuj z německého jazyka 1* – autorka Zuzana Raděvová.

¹⁴⁷ ZEMĚPISNÁ JMÉNA KOLEM NÁS [online]. [cit. 2017-02-10]. Dostupné z: http://www.popup.upol.cz/files/forSchoolsDocuments/2014062315293061_Bohus2-PdF.pdf.

¹⁴⁸ Tamtéž.

V první zmiňované mluvnici autorka uvádí, jak postupovat při překládání kompozit skládajících se z více složek. Jestliže takové slovo není obsaženo ve slovníku, je třeba najít si význam každé složky zvlášť a následně z toho seskládat smysluplný výraz. Velkou roli v tomto případě hraje tedy překladatel a jeho jazykové kompetence, jak německé (porozumění daným složkám), tak české (správné uchopení smyslu a jeho převedení do češtiny).¹⁴⁹ Ucelenější „návod“ (v uvozovkách proto, že není možné vytvořit univerzální a ve všech případech fungující návod při překládání obecně) však ani v gramatikách a učebnicích nenajdeme. Ve *Stručné gramatice* je uvedeno několik příkladů s českými ekvivalenty, pod nimiž se nachází poznámka, že často není možné řídit se významem slova původního a z něho vycházet při překládání (*Kinderzimmer* = *dětský pokoj*, oproti tomu *Kindergarten* = *mateřská škola*, ne ‚zahradka pro děti‘). Dále je zde ukázáno, jaká slova lze skládat.¹⁵⁰ V publikaci *Odmaturuj! z německého jazyka 1* je tvoření slov věnována samostatná kapitola v rozsahu 8 stran. O kompozici je zde pojednáno poměrně obsáhle (ve srovnání s výše uvedenými publikacemi) – nejprve autorka uvádí obecné informace ke skládání, následně kapitolu rozčleňuje na tvoření podstatných jmen skládáním, tvoření přídavných jmen skládáním a uzavírá to odstavcem o tvoření sloves skládáním.¹⁵¹

Bezpochyby největším počinem, co se týče českých ekvivalentů k německým kompozitům, je **Česko-německá srovnávací gramatika Františka Štíchy**. Tato rozsáhlá publikace čítající 842 stran je zaměřena hlavně prakticky, obsahuje spoustu německých příkladů s českými ekvivalenty z celého portfolia jazykových prostředků, vše teoreticky okomentované a zdůvodněné. Kompozitům není věnována samostatná kapitola, jednotlivé jevy jsou zařazeny v různých gramatických úsecích – např. v kapitole 5.3.1. Morfologické vyjádření množství: plurál jmen látkových a abstraktních Štícha popisuje, že českým plurálům deště či sněhy odpovídají v němčině právě kompozita *Regenfälle* či *Schneefälle*.¹⁵² V nadcházející analýze je právě *Česko-německá srovnávací gramatika* využívána.

¹⁴⁹ RYCHLÁ, Soňa. Německá mluvnice pro začátečníky i pokročilé. První společné vydání. Olomouc: nakladatelství Votobia, 1999, s. 144.

¹⁵⁰ VOIT, Heike. *Stručná gramatika němčiny: moderní, přehledná, srozumitelná*. Praha: Klett, 2005, s. 120–122.

¹⁵¹ RADĚVOVÁ, Zuzana. *Odmaturuj! z německého jazyka 1*. Brno: Didaktis, 2005, s. 212–215.

¹⁵² ŠTÍCHA, František. *Česko-německá srovnávací gramatika*. Praha: Argo, 2003, s. 339.

8.2 Využití korpusů

Pro pomoc s vyhledáváním vhodného ekvivalentu k německému kompozitu je možné využít i korpusy. I v této práci při analyzování problematických výrazů jsou korpusy využity pro náhled možností, jak dané kompozitum přeložit.

V současné době máme na výběr ze dvou možností. Na portále Českého národního korpusu¹⁵³ je k dispozici korpusový vyhledávač (manažer, rozhraní) KonText s paralelními korpusy InterCorp v9 – German¹⁵⁴ a InterCorp v9 – Czech¹⁵⁵. Způsob vyhledávání slov v rozhraní KonText funguje následujícím způsobem: zvolíme si jako první korpus s německým jazykem, jako lemma uvedeme dané německé kompozitum, k němu zarovnáme korpus český a do dotazu buď nemusíme uvést nic, pak se výsledky vedle sebe pouze zarovnají s tím, že zvýrazněný bude jen německý výraz, nebo do dotazu uvedeme český ekvivalent daného kompozita. Je-li však tento ekvivalent nesprávný, nezobrazí se nám po vyhledání žádné výsledky (tím se tedy prokáže nesprávnost). Druhou možností, jež nám nabízí Český národní korpus, představuje aplikace Treq. Tato aplikace umožňuje prohledávání česko-cizojazyčných slovníků (v tomto případě česko-německého), které jsou vytvořené právě na základě dat paralelního korpusu InterCorp. Samotný popis webové aplikace uvádí, že „slouží tak k rychlému vyhledání možných překladových ekvivalentů či pro inspiraci při hledání synonym“¹⁵⁶. Zde je prvním jazykem čeština, druhým němčina, dotaz však můžeme uvést jak v češtině (potom musíme zvolit možnost „hledat v: čeština“), tak v němčině (pak uvedeme „hledat v: němčina“). Toto je pouze nastínění možností, poněvadž rozhraní i aplikace poskytují různé možnosti, jak daný kontext výsledků specifikovat, abychom dostali přesně to, po čem pátráme, a nemuseli jsme prohlížet informace, o které nám nejde. Popis funkcí korpusu do detailu však není cílem této práce.

¹⁵³ ČESKÝ NÁRODNÍ KORPUS [online]. [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: <http://www.korpus.cz>.

¹⁵⁴ DOVALIL, V. – Káňa, T. – Peloušková, H. – Zbytovský, Š. – Vavřín, M.: Korpus InterCorp – němčina, verze 9 z 9. 9. 2016. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2016. Dostupný z WWW: <http://www.korpus.cz>.

¹⁵⁵ ROSEN, A. – Vavřín, M.: Korpus InterCorp – čeština, verze 9 z 9. 9. 2016. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2016. Dostupný z: <http://www.korpus.cz>.

¹⁵⁶ CVRČEK, Václav - Richterová, Olga (eds). manualy:treq [Internet]. Příručka ČNK; 2016 Sep 12, 14:22 GMT [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: <http://wiki.korpus.cz/doku.php?id=manualy:treq&rev=1473690123>.

8.3 Metoda analýzy

Texty analyzované v této práci pochází z webových stránek turistických portálů zaměřených pouze na Horní Rakousko¹⁵⁷ a Dolní Rakousko¹⁵⁸. U obou stránek existuje možnost přepnutí na českou verzi, přesto ne všechny německé texty disponují českým překladem, některé oproti tomu mají v češtině zkrácenou/zjednodušenou formu. **Texty byly vybírány náhodně, avšak s ohledem na německý text s dostupnou kompletní verzí v češtině** za účelem relevantnosti výsledků výzkumu.

Namátkově bylo vybráno **čtrnáct textů**, sedm z každého webového turistického portálu. Všechny texty v obou verzích jsou k dispozici v příloze této práce. Z důvodu zachování přehlednosti práce jsou texty očíslovány a na jednotlivá slova je odkazováno pomocí těchto čísel (ne nadpisů).

Kompozita jsou analyzována na základě teorie popsané v předchozích kapitolách. Tradičně se v němčině kompozita dělí podle dvou kritérií: z hlediska morfologického a syntakticko-sémantického. Co se týče dělení syntakticko-sémantického, jednoznačně převládají determinativní kompozita, proto je v této práci vycházeno z dělení morfologického (rozdělení syntakticko-sémantické však opomenuto není).

Morfologickým rozčleněním získáme nejen komplexní přehled o příslušnosti kompozit k určitému slovnímu druhu, ale i o stavbě kompozita, o povaze jeho jednotlivých složek.

Hlavní dělení se tedy odvíjí od toho, zda dané kompozitum patří mezi slovní druhy flexivní, tj. mezi substantiva, adjektiva, pronomina, numeralia, verba, či neflexivní slovní druhy, kam se řadí adverbia, prepozice. Výskyt složených konjunktí, partikulí či interjektí nepředpokládáme. Dále probíhá analýza jednotlivých složek opět z hlediska příslušnosti k slovnímu druhu. Ke všem kompozitům je zároveň přiřazen český ekvivalent tak, jak se objevuje v české verzi. Tento překlad je okomentován a v případě nejasností je nahlíženo do slovníků či korpusu.

¹⁵⁷ OBERÖSTERREICH [online]. Linz: Oberösterreich Tourismus [cit. 2016-08-04]. Dostupné z: <http://www.oberoesterreich.at/>.

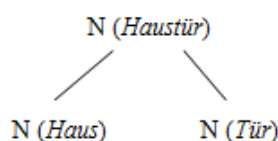
¹⁵⁸ NIEDERÖSTERREICH [online]. St. Pölten: Niederösterreich-Werbung [cit. 2017-04-20]. Dostupné z: <http://www.niederosterreich.at/>.

Zeměpisným názvům bude věnovaná samostatná kapitola. V textech představují početnou skupinu, vznikly slovotvorným způsobem kompozice, většina z nich se však do češtiny nepřekládá, a nenaplnují proto cíl této práce, tj. předložení českých ekvivalentů německých kompozit.

8.4 Substantivní kompozita

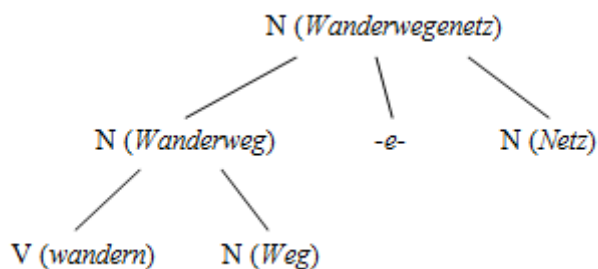
Substantiva představují nejpočetnější slovní druh, tvoří 50–60 % slovní zásoby.¹⁵⁹ Analogicky k tomu převládají i substantivní kompozita nad kompozity ostatními. Hlavou kompozita je vždy substantivum. Substantivní základní slovo mění slovní druh slova určujícího. Rovněž určuje rod celého kompozita, přisuzuje slovu složenému člen a typ skloňování. Substantivní kompozita mohou mít různou podobu, mohou se tedy skládat z různých slov různých slovních druhů, např.:

Obrázek 10: Možná struktura substantivního kompozita.

Zdroj: Vlastní zpracování.

Obrázek 11: Možná struktura substantivního kompozita.

Zdroj: Vlastní zpracování.

Substantivní typ kompozit představuje stabilní slova, tzn., že je uvnitř složeniny nelze skloňovat, není možné je ani uvnitř rozšiřovat. Podle platných pravidel se píše dohromady, se spojovníkem pouze v určitých případech (viz kapitola 6.2.3 Pravidla pro psaní německých kompozit).

¹⁵⁹ FLEISCHER, Wolfgang, Irmhild. BARZ a Marianne. SCHRÖDER. Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache. 3., unveränderte Auflage. Tübingen: M. Niemeyer, 1992, s. 84.

Substantivní kompozita jsou nejčastěji dvousložková – skládají se tedy ze dvou slov. V analyzovaných textech jsou to např.: *Adhäsionsbahn, Bierproduktion, Flughafen, Handtuch, Kunstwerk, Musiktheater, Rohstoff*.

Třísložková kompozita se v textech vyskytují taktéž. Lze je rozdělit na morfologické podtypy, např.:

Tabulka 5: První typ třísložkových složenin.

A	B	Příklady
(Subst.+Subst.)	(Subst.)	<i>Schneeschuhwandern, Kirchenkunstwerk, Reisezeitraum, Pferdeschlittenfahren</i>
(Adj.+Subst.)	(Subst.)	<i>Freizeitangebot, Nationalparkhaus, Nationalparkregion</i>
(Verb.+Subst.)	(Subst.)	<i>Streuobstwiesen, Wanderwegenetz</i>
(Verb.+Adj.)	(Subst.)	<i>Senkrechtstarter</i>

Zdroj: Vlastní zpracování.

Tabulka 6: Druhý typ třísložkových kompozit.

A	B	Příklady
(Subst.)	(Subst.+Subst.)	<i>Alpenvereinshütte, Schienenbergbahn, Trendsportarten, Weinkulturgut</i>
(Subst.)	(Verb.+Subst.)	<i>Abenteurspielplatz</i>
(Adj.)	(Subst.+Subst.)	<i>Alpinskigebiet</i>
(Adv.)	(Verb.+Subst.)	<i>Innenschwimmbecken</i>

Zdroj: Vlastní zpracování.

U některých kompozit není snadné jejich zařazení, neboť je těžké určit, z jakých složek vznikla. Např. substantivní kompozitum *Vierkanthof*, které označuje druh selského stavení se čtvercovým půdorysem. Poslední složku představuje substantivum *Hof*. Je zřejmé, že první složka kompozita se skládá ze dvou konstituentů – *vier* určuje počet „kant“, tedy hran či ohraničení. Problém však nastává s konkrétním určením slovních druhů. V případě *vier* jde bezpochyby o numerale, avšak „kant“ v tomto tvaru neexistuje – známo je pouze adjektivum *kantig* ve významu „hrnatý“, jež vzniklo

připojením sufixu *-ig* ze substantiva *Kante* ve významu ‚hrana‘. Ani slovníky neudávají rozdělení tohoto slova na další složky.¹⁶⁰

Substantiva častěji než ostatní slovní druhy tvoří tzv. polymorfémickou kompozici, tj. kompozitum, jež se skládá ze čtyř a více základních morfémů.¹⁶¹ V analyzovaných textech se však žádné čtyř- a vícesložkové slovo složené nenachází.

Rozdělení substantivních kompozit podle příslušnosti jednotlivých složek k slovnímu druhu. V závorce je uvedena zkratka obvykle používaná v německých publikacích (N = Nomen, A = Adjektiv, V = verb, Adv = Adverb, P = Pronomen):

- substantivum + substantivum (N+N),
- adjektivum + substantivum (A+N),
- verbum + substantivum (V+N),
- adverbium + substantivum (Adv+N),
- pronomen + substantivum (P+N).

V analyzovaných textech substantivní kompozita jednoznačně převažují. Z 321 zjištěných kompozit jich právě 279 spadá do této kategorie. Všechna substantivní kompozita jsou na základě sémantického kritéria řazena k determinacním kompozitům, v této kategorii analyzované texty neobsahují žádné kompozitum kopulativní.

8.4.1 Konektémy substantivních kompozit

Hranice mezi jednotlivými složkami kompozita, tzv. kompozitní šev (místo, kde se dvě složky spojují v kompozitum; něm. *Kompositionsfuge*), může být vyjádřena různě:

- beze změny obou složek a bez vložení spojovacího elementu (např. *Parkhaus*),
- spojovací element není použit, ale dochází k vynechání neutrální, redukované hlásky šva (*e*)¹⁶², pokud jí končí první člen složeniny (např. *Schulbuch*),

¹⁶⁰ Viz např. internetové stránky <https://www.dwds.de/wb/Vierkant> a <http://canoo.net/wordformation/vierkant:N:M:N>.

¹⁶¹ FLEISCHER, Wolfgang a Irmhild BARZ. Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache. 3. Aufl. Tübingen: Niemeyer, 2007, s. 84.

¹⁶² Něm. *Schwa* – „in bestimmten unbetonten Silben auftretender, gemurmelt gesprochener Laut als Schwundstufe des e, bei fremdsprachlichen Wörtern auch anderer voller Vokale (Lautzeichen: ə)“ (Schwa, das. Duden.de [online]. [cit. 2017-01-25]. Dostupné z: <http://www.duden.de/rechtschreibung/Schwa>).

- spojovací element je připojen (např. *Leben-s-raum*).¹⁶³

U substantivních kompozit se vyskytují tyto spojovací elementy: *-e-*, *-s-*, *-es-*, *-en-*, *-er-*, *-ens-*.

Analyzované texty obsahují kompozita s následujícími konektémy (za dvojtečkou je uvedeno několik příkladů):

- *-e-*: *Ruhepause*, *Ruheort*.
- *-s-*: *Lebensqualität*, *Entspannungsbereich*, *Urlaubsparadies*, *Entdeckungsreise*, *Regionsort*.
- *-en-*:
 - pokud první složka kompozita končí na nepřízvučné *-e*, dochází k jeho odpadnutí a následnému připojení konektému *-en*: *Familienurlaub*, *Streckennetz*,
 - končí-li první složka kompozita na nepřízvučné *-er*, odpadá *-e* spojovacího elementu: *Bauernhof*,
 - je-li první složkou kompozita cizí slovo, které tvoří plurál pomocí koncovky *-en*, tento sufix *-en* odpadá a je připojen konektém *-en*: *Themenwege*.
- *-er-*: pokud první složka kompozita tvoří plurál vedle koncovky i pomocí přehlásky (něm. *Umlaut*), přehláska zůstane zachována i v kompozitu: *Kräuterwiesen*.
- *-es-*: výskyt konektému *-es-* je možný u jmen rodu mužského či středního, pokud jsou v genitivu zakončena koncovkou *-es*: *Jahreszeit*.

Jediný spojovací element, který se v textu nevyskytuje, je *-ens-*. Tento konektém se však všeobecně využívá zřídka.

8.4.2 Substantivum jako první člen

Kompozitum složené ze dvou substantiv převládá nad všemi ostatními kompozity, tvoří cca 80 % všech substantivních kompozit.¹⁶⁴ Můžeme říci, že tento výrok předkládaná práce potvrzuje – v analyzovaných textech mají jednoznačnou převahu právě kompozita složená ze dvou podstatných jmen, substantiv. Z celkového počtu 280 substantivních kompozit představují kompozita s první substantivní složkou

¹⁶³ DUDEN: die Gramatik: unentbehrlich für richtiges Deutsch. 7., völlig neu erarbeitete und erweiterte Aufl. Mannheim: Dudenverlag, 2005, s. 721.

¹⁶⁴ LOHDE, Michael. Wortbildung des modernen Deutschen: ein Lehr- und Übungsbuch. Tübingen: Gunter Narr, c2006, s. 63.

množinu 220 slov složených, zaokrouhleně tedy tvoří 79 % ze všech substantivních kompozit.

V této kategorii se nachází jak pevná spojení (něm. *feste Verbindungen*; např. *Apfelsaft, Ausgangspunkt, Dampfbad, Glücksmoment, Haustür, Parkplatz*), jež jsou zahrnuta ve slovníku, tak i slova příležitostná neboli okazionalismy¹⁶⁵ (něm. *okkasionelle Bildungen, Okkasionalismen* či *Gelegenheitsbildung*; např. *Biker-Paradies, Crushed-Ice-Dusche, Eselabenteuer*).

Většina analyzovaných substantivních kompozit se skládá ze dvou složek (pro znázornění právě zmíněné struktury kompozita jsou příklady kompozit z textu psané se spojovníkem):

- *Berg-welt* – v textu (2) přeloženo jako *horský svět* (je však také možné přeložit jako *svět hor*). V korpusu InterCorp se setkáváme s ekvivalenty jako *horské panoráma, hory*, či *horácká krása* a dokonce *horské ovzduší* (z překladu jednoho dílu Harryho Pottera). Právě na příkladech z korpusu je vidět, jak významnou roli často hraje kontext a že takto na první pohled obyčejné slovo může nabýt několika významů.
- *Gersten-saft* – z textu (10) *ječný mok*, obvyklým překladem je i *pivo*, což potvrzuje také InterCorp.
- *Kultur-region* – z textu (11) *kulturní krajina*, InterCorp nabízí variantu *kulturní oblast*.
- *Pulver-schnee* – v textu (4) užito slova *prašan*, v odborné terminologii se užívá výrazu *prachový sníh*¹⁶⁶, InterCorp kromě těchto výrazů obsahuje ještě navíc ekvivalenty jako *poprašek, krystalky sněhu, sněhový poprašek*.
- *Wasser-temperatur* – toto kompozitum se objevuje v textu (14) dvakrát, v obou případech je přeloženo jako *teplota vody*. Právě pomocí atribuce jsou nejčastěji překládána německá kompozita. V tomto případě se jedná o atribut inkongruentní (přívlastek neshodný, něm. *inkongruentes Attribut*). Přeložení pomocí atributu

¹⁶⁵ Jako okazionalismus je označováno slovo či pojmenování, které vzniklo příležitostně pro jeden text, pro jedno konkrétní použití. Neodmyslitelnou roli při tomto procesu tvoření nového slova hraje kontext. Takové slovo působí většinou zvláště, nápadně, neobvykle. Okazionalismy se odlišují od neologismů tím, že neologismy jsou postupně lidským společenstvím přijaty a užívají se, okazionalismy však bez ohledu na dobu utvoření působí stále neobvykle. (OKAZIONALISMUS. CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny [online]. [cit. 2017-02-17]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/OKAZIONALISMUS>).

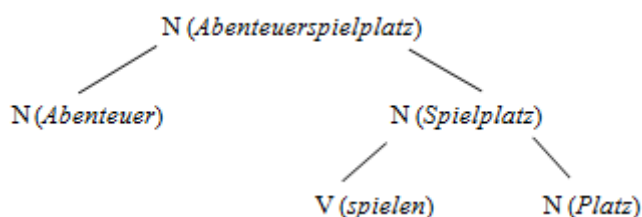
¹⁶⁶ LAVINY - INFO EXPERT: Klasifikace sněhu. Alpy4000.cz. [online]. [cit. 2017-01-25]. Dostupné z: <http://www.alpy4000.cz/laviny-info-expert-klasifikace-snehu-starsi.php>.

kongruentního (přívlastek shodný, něm. *kongruentes Attribut*), tedy *vodní teplota*, v českém jazyce není zrovna typické, vyskytuje se velmi zřídka. V InterCorpu se tento ekvivalent vyskytuje v překladu díla *Žabí lamento* od Güntera Grasse: „Za vyšších vodních teplot intervaly mezi voláním byly kratší.“ (v něm. originále „Bei höheren *Wassertemperaturen* waren die Intervalle zwischen den Rufen kürzer.“) Co se týče teploty, s atributem kongruentním se užívá spojení *běžná/vyšší/nížší/zvýšená teplota* apod., dochází tak k vyjádření míry; pomocí atributu inkongruentního dochází ke specifikaci teploty, tedy k určení, o teplotu čeho jde (např. *teplota vody/moře/plynu/kapaliny* atd.). Stejná četnost použití nastává v případě spojení *tělesná teplota* či *teplota těla*.

V textech se však vyskytují i tříšložková kompozita (opět jsou pro lepší znázornění struktury rozdělena spojovníkem):

- *Abenteuer-spiel-platz*: v textu (3) přeloženo jako *dobrodružné dětské hřiště*, v InterCorpu se daný výraz nevyskytuje.

Obrázek 12: Struktura kompozita *Abenteuerspielplatz*.

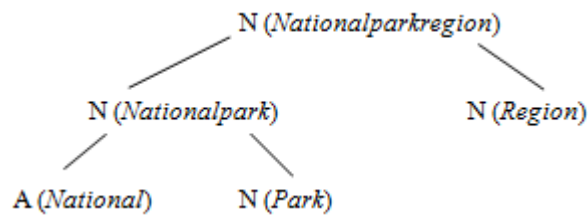

Zdroj: Vlastní zpracování.

- *Berg-bauern-betrieb*: v textu (9) se mluví o „Heute werden hier Wanderer verwöhnt, [...]. Und zwar mit einer Jause, deren Produkte ausnahmslos vom eigenen *Bergbauernbetrieb* stammen.“; český překlad je volnější, smysl však je zachován: „Dnes tady hýčkají turisty, [...]. A sice občerstvením, které pochází výhradně z horské farmy.“ *Horská farma* je vhodným ekvivalentem pro *Bergbauernbetrieb* v daném kontextu, bylo by možné užít i opisu *zemědělství v horských oblastech*. Toto kompozitum není zahrnuto ve slovníku Duden¹⁶⁷.
- *Nationalpark-region*: v textu (3) přeloženo pomocí spojení *oblast národního parku*. Zde můžeme vidět dodržení struktury německého kompozita – základové slovo *Region* stojí v českém jazyce na prvním místě, tedy *oblast*; slovem určujícím je *Nationalpark*, v češtině *národní park*, který specifikuje, o jakou oblast se jedná.

¹⁶⁷ DUDEN.DE [online]. [cit. 2017-01-10]. Dostupné z: <http://www.duden.de/>.

Obrázek 13: Struktura kompozita Nationalparkregion.

Zdroj: Vlastní zpracování.

- *Schnee-schuh-wandern*: se překládá jako *turistika na sněžnicích*, v české verzi něm. originálu (8) se toto spojení nevyskytuje – buď bylo autorkou/autorem vynecháno, nebo je spolu s *Winterwandern* zahrnuto ve spojení *zimní turistika*. *Na sněžnicích* je opět atribut inkongruentní, zde je vyjádřen substantivem s prepozicí *na*.

8.4.3 Adjektivum jako první člen

V substantivních kompozitech mohou první složku tvořit po substantivech také adjektiva. V analyzovaných textech se objevuje 20 takových kompozit: *Alpinskigebiet*, *Frischwasser*, *Geheimtipps*, *Gesamtlänge*, *Grünoasen*, *Gutteil*, *Hochmoore*, *Hochplateau*, *Kaltbecken*, *Kurzführungen*, *Mittelpunkt*, *Pauschalangebot*, *Privatbrauerei*, *Rohstoff*, *Rundblick*, *Senkrechtstarter*, *Thermal-Innenbecken*, *Thermalwasser*, *Top-Sehenswürdigkeiten*, *Trockenrasen*. Žádné z těchto kompozit neobsahuje spojovací element.

- *Alpinskigebiet*: v textu (8) přeloženo jako *alpinské lyžařské středisko*. Tento překlad následuje morfologickou strukturu německého originálu. *Skigebiet* je pojmem zahrnujícím *lyžařský areál*, *lyžařskou oblast*, *lyžařské středisko*. Adjektivum toto středisko zpřesňuje – ne však geograficky, jak by se mohlo jevit, nejedná se totiž o středisko v Alpách, nýbrž v rakouském Mühlviertelu, pouze 50 m od českých hranic (část svahů spadá do zóny Národního parku Šumava). Jedná se o zpřesnění vlastnosti, jde tedy o vysokohorské lyžařské středisko – v českém překladu je tedy taktéž správně užito adjektiva *alpinský*, tedy jsoucí alpského rázu.
- *Frischwasser*: text (12) udává překlad *čerstvá voda*. Český ekvivalent pro *frisch* zní *čerstvý*, avšak také *čistý* či *čirý*. Překladové slovníky uvádějí právě ekvivalent *čistá voda*. Čerstvá voda evokuje spíš vodu nezkaženou, v tomto případě je však žádoucí *čistá/čirá voda*, jež signalizuje vodu průzračnou, s blahodárnými účinky.

- *Hochmoore*: označuje v textu (5) *vřesoviště*. Přestože substantivum *Moor* působí na první pohled tak, že se jedná o slovo cizího původu, opak je pravdou: svůj původ má v dolní němčině.
- *Hochplateau*: v textu (8) je použit překlad *náhorní plošina*. Slovník uvádí, že se jedná o vysoce položenou náhorní plošinu či rovinu. Oproti předchozímu případu je zde druhá část složeniny tvořena cizím slovem, jedná se tedy o tzv. hybridní kompozitum.
- *Kaltbecken*: v textu (12) přeloženo opisem *bazén se studenou vodou*. Např. doslovný překlad *studený bazén* by nedával smysl. Toto slovo se nenachází ani ve slovníku Duden, ani v překladových slovnících.
- *Mittelpunkt*: představuje komplikovanější případ, co se týče již samotného určení, zdali se o kompozitum jedná, nebo ne. Slovník dwds.de uvádí, že *mittel-* je afix odvozený od adjektiva *mittler*; v tomto případě by se tedy nejednalo o kompozitum¹⁶⁸. Slovník Duden udává, že původ tohoto slova spočívá ve střední horní němčině (*der mittel punct*)¹⁶⁹; substantivum *Mittelpunkt* se tedy řadilo k univerbizovaným slovům (něm. *Zusammenrückungen*); dnes však z hlediska synchronní slovtvorné analýzy již takto toto slovo vnímat nelze¹⁷⁰. Zároveň je však možné *mittel-* přiřadit k vázaným lexémům¹⁷¹, protože *mittel-* je nositelem významu na rozdíl od afixů, které mají pouze gramatickou funkci; v tomto případě se pak již o kompozitum jedná. Altmann dokonce uvádí, že *Mittelpunkt* vykazuje všechny vlastnosti determinativního kompozita, a proto je možné ho k nim také počítat (z čistě synchronního hlediska).¹⁷²
- *Senkrechtstarter*: zajímavé je užití tohoto spojení v textu (11) z turistického průvodce. V originále je použito ve větě: „Vor dem Hintergrund von Höllengebirge, [...] und dem alles überragenden Dachstein klettern die Gefühle auch bei "Senkrechtstartern " in bisher ungeahnte Höhen.“ V českém překladu je toto přirovnání vynecháno. Podle slovníku Duden toto slovo označuje kolmo vzlétající

¹⁶⁸ MITTEL-. DWDS: Digitales Wörterbuch der deutschen Sprache [online]. [cit. 2017-02-26]. Dostupné z: <https://www.dwds.de/wb/mittel->.

¹⁶⁹ MITTELPUNKT, DER. Duden.de [online]. [cit. 2017-02-26]. Dostupné z: <http://www.duden.de/rechtschreibung/Mittelpunkt>.

¹⁷⁰ ALTMANN, Hans. Prüfungswiesen Wortbildung. 3., durchgesehene Aufl. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 2011, s. 206.

¹⁷¹ GEBUNDENES LEXEM (DEUTSCH). Wikiwörterbuch: Wiktionary, das freie Wörterbuch [online]. [cit. 2017-02-26]. Dostupné z: [https://de.wiktionary.org/wiki/Kategorie:Gebundenes_Lexem_\(Deutsch\)](https://de.wiktionary.org/wiki/Kategorie:Gebundenes_Lexem_(Deutsch)).

¹⁷² ALTMANN, 2011, s. 206.

a přistávající letadlo s prstencovým křídlem¹⁷³. V originálním textu tímto pojmem mělo být pravděpodobně naznačeno, že emoce vyletí kolmo, strmě nahoru, stejně jako ono letadlo. Otázkou je, zda tomuto pojmu v německém jazyce rozumí každý rodilý mluvčí. V českém jazyce se takový příměr neužívá, proto není překážkou, že byl v české verzi vynechán. Smysl věty zůstal i přesto zachován.

- *Thermal-Innenbecken* a *Thermalwasser* obsahují shodnou první složku, a to *thermal*. Slovník Univerzity v Lipsku uvádí, že se jedná o kompozitum složené z konstituentů *thermal* a *Wasser*.¹⁷⁴ Online slovník Duden přiřazuje *thermal* k adjektivům, na tomto základě pak je možné určit obě tato slova jako substantivní kompozita s adjektivní první složkou.¹⁷⁵
- *Top-Sehenswürdigkeiten*: slovník Duden¹⁷⁶ adjektivum *top* hodnotí jako nespisovné, citově zabarvené a zesilující, původ tohoto slova spočívá v angličtině. Přestože v české verzi mohlo být zachováno, např. jako *top/TOP pamětihodnosti*, bylo nahrazeno spojením *nejzajímavější místa*. Překlad je to velice vhodný, neboť tento článek nezahrnuje pouze památky, ale i park či nákupní ulice.

8.4.4 Verbum jako první člen

Typ verbum + substantivum je u substantivních kompozit také často vyskytující se. Verbální první složka kompozita je tvořena obecně pouze slovesným kmenem, tedy bez německé infinitivní koncovky *-en*. Obvyklé je plynulé spojování, pokud je však užitý spojovací konektém, jedná se o vložené *-e-*. Konektém *-e-* stojí většinou po kmeni slovesa končícím na souhlásky *d* a *g*, může být rovněž použit po slovesných kmenech zakončených na *b*, *t* a znělé *s* (neplatí to však u všech kompozit).

V korpusu textů pro tuto práci se vyskytuje 34 substantivních kompozit s verbální první složkou. V textech je možné nalézt více kompozit se shodnou verbální složkou, např. sloveso *baden* je obsaženo v kompozitech *Bademantel*, *Badespaß*, *Badetücher*; *brauen* v kompozitech *Braucommune*, *Braukunst*, *Brautradition*; *liegen* se vyskytuje ve složených slovech *Liegebereiche*, *Liegerflächen*; *ruhen* je zahrnuto v kompozitech *Ruhebereich*, *Ruheorte*, *Ruhepause*, *Ruheräume*; a největší počet

¹⁷³ SENKRECHTSTARTER, DER. Duden.de [online]. [cit. 2017-02-26]. Dostupné z: <http://www.duden.de/rechtschreibung/Senkrechtstarter>.

¹⁷⁴ WORT: THERMALWASSER. Wortschatz-Lexikon [online]. [cit. 2017-02-26]. Dostupné z: http://corpora.informatik.uni-leipzig.de/de/res?corpusId=deu_newscrawl_2011&word=Thermalwasser.

¹⁷⁵ THERMAL. Duden.de [online]. [cit. 2017-02-26]. Dostupné z: <http://www.duden.de/rechtschreibung/thermal>.

¹⁷⁶ TOP. Duden.de [online]. [cit. 2017-02-26]. Dostupné z: <http://www.duden.de/rechtschreibung/top>.

výskytů obstarává sloveso *wandern* v kompozitech *Wandern-Dorado*, *Wandernetz*, *Wanderregion*, *Wandertour* a *Wanderweg*.

- *Wackelsteine* – v textu (5) je pro ně užít český ekvivalent *viklany*. Mezi německým a českým výrazem existuje sémantická podobnost. V německém jazyce je substantivum *Wackelstein* odvozeno od verba *wackeln*, tj. *viklat se*, v českém jazyce je pak od tohoto slovesa také utvořeno pojmenování *viklan*. Oba výrazy se tímto způsobem označují z toho důvodu, že tento balvan či skalní útvar lze s pomocí síly rozkývat, rozviklat.
- *Streicheleinheiten*: slovník Duden¹⁷⁷ toto kompozitum řadí mezi slova psychologického žargonu. Český překlad, který se také vyskytuje v analyzovaném textu (14), je jednoslovný – *pohlazení*.
- *Spielstätte*: v české verzi textu (13) toto kompozitum přeloženo není, autor uchopil překlad volně a přeložil smysl daného výroku.

8.4.5 Ostatní substantivní kompozita

Do této kapitoly je zahrnuto šest substantivních kompozit, jejichž první složkou je buď pronomen, infix, zkratka či zvláštní typ prefixu, či neohebný slovní druh. Z toho důvodu, že se jedná pouze o výskyt pěti výrazů, jim není přiřazena samostatná kapitola.

Prvním substantivním kompozitem je *der Alltag*. Toto kompozitum se skládá z pronomina *all* a ze substantiva *der Tag* bez vložení spojovacího elementu. V textu (1) se objevuje hned dvakrát a je přeloženo jako *všední starosti* a *všední den*. Oba překlady odpovídají smyslu originálního textu. Překladový slovník uvádí varianty *jednotvárnost*, *všednost* a *pracovní/všední den*.

Druhým substantivním kompozitem je *der Kilometer*. Co se překladau týče, nepůsobí toto slovo nijak zvláštně, neboť překlad zní *kilometr*. Toto slovo se řadí mezi internacionalismy – tedy mezi slova, která se paralelně vyskytují ve více jazycích a jejichž společným znakem je formální blízkost, tj. grafická či morfologická podobnost, a také jsou sémanticky podobná.¹⁷⁸ Kilometr spadá do kategorie jednotek míry (dále se sem řadí např. litr, minuta, volt).¹⁷⁹ Pro srovnání se *kilometr* řekne

¹⁷⁷ STREICHELEINHEIT, DIE. Duden.de [online]. [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: <http://www.duden.de/rechtschreibung/Streicheleinheit>.

¹⁷⁸ INTERNACIONALISMUS. CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny [online]. [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/INTERNACIONALISMUS>.

¹⁷⁹ CRUSE, D. Alan et al. Lexikologie: Ein internationales Handbuch zur Natur und Struktur von Wörtern und Wortschätzen. Berlin: Walter de Gruyter, 2005, s. 1382.

v angličtině *kilometre*, ve francouzštině *kilomètre*, v ruštině *километр*. Kompozitum *kilometr* naskýtá několik problémů v slovtvorné analýze: na základě teorie uvedené v této práci (konkrétně viz kapitola 4.3.1.2 Konfixy a unikátní morfémy) se řadí první složka *Kilo* ke kategorii konfixů, tedy vázaných morfémů. Protože se konfixy nemohou vyskytovat jako samostatná slova, nemohou být počítána k afixům – konfixy jsou nositeli nejen gramatického, ale i sémantického významu (1 kilometr = 1 000 metrů). Některé zdroje¹⁸⁰ uvádí, že se jedná o neoklasické tvoření slov (něm. *neoklassische Wortbildung*). Kompozitum *Kilometer* rozkládá na *Kil-o-meter*: *Kil* představuje neoklasický formativ, tj. slovní prvek, který se nevyskytuje samostatně a zpravidla má svůj původ v latině nebo řečtině¹⁸¹; dále je zde přítomen spojovací element *-o-*, jež je typický spolu s konektémem *-i-* právě pro tato neoklasická kompozita; a slovem základovým je *Meter*. Podle slovníku DWDS¹⁸² je *kilo-* afix přisuzující dané jednotce význam tisíc.

U zbylých dvou substantivních kompozit je první složka tvořena zkratkou, a sice se jedná o složeniny *LQ-Drink* a *SB-Restaurant*. V prvním případě bylo kompozitum *LQ-drink* ponecháno v české verzi textu (14) také jako *LQ drink*, avšak píšící se bez spojovníku. Tento nápoj je nabízen na rekreačním a ozdravovacím pobytu, dá se tedy předpokládat, že produkt bude mít na člověka blahodárné účinky. V českých překladových slovnících se však tento výraz nevyskytuje, ani InterCorp neobsahuje text, v němž by byl tento výraz zahrnut. Na základě internetových rešerší se s největší pravděpodobností jedná o zkratku substantiva a zároveň i kompozita *Lebensquell*, čes. doslovně *pramen života* (skládá se ze dvou substantivních složek spojených konektémem *-s-*). Produkty nesoucí zpřesnění pomocí zkratky *LQ* slouží k podpoře zdraví kloubů a chrupavek.¹⁸³ Překlad do češtiny je nepřesný, ponechání originálního *LQ drink* je pro česky hovořícího člověka nicneříkající. Doslovný překlad v tomto případě rovněž není vhodný, přestože by člověku napověděl to, k čemu je určen. Vhodnější variantu překladu představuje ponechání původního výrazu v německém jazyce a objasnění, uvedeno kupříkladu v závorce, o jaký nápoj se jedná – např. *LQ*

¹⁸⁰ CANOONET: Deutsche Wörterbücher und Grammatik [online]. [cit. 2017-02-17]. Dostupné z: <http://www.canoo.net/>.

¹⁸¹ WORTBILDUNG VON KILOMETER. Canoonet: Deutsche Wörterbücher und Grammatik [online]. [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: <http://www.canoo.net/wordformation/kilometer:N:M>.

¹⁸² DWDS: Digitales Wörterbuch der deutschen Sprache [online]. [cit. 2017-02-26]. Dostupné z: <https://www.dwds.de/>.

¹⁸³ LEBENSQUELL-PRODUKTE. Gesundheitsresort Bad Zell – Lebensquell [online]. [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: <http://www.lebensquell-badzell.at/therapie/produkte>.

drink (nápoj k posílení kloubů a chrupavek). Druhým kompozitem je *SB-Restaurant*. V originální něm. verzi (14) se objevuje dvakrát a v obou případech je přeloženo jako *samoobslužná restaurace*, což jednak odpovídá něm. spojení *Restaurant mit Selbstbedienung*, a jednak rovněž vyhovuje i česky hovořícímu člověku, neboť v češtině se toto spojení běžně používá.

Předposledním slovem je kompozitum *Hintergrund*: *hinter* se v německém jazyce počítá mezi tzv. *Partikelpräfixe*, tedy předpony, které jsou tvořeny neohebným slovním druhem¹⁸⁴; v případě *hinter* se jedná o prepozici. Tyto předpony se pak často podílí na vytváření determinativních kompozit, jako je tomu zde, tedy u slova *Hintergrund*. Tímto se nepotvrdil jeden z předpokladů v úvodu této kapitoly, a sice že prepozice jako složka kompozita se v analyzovaných textech vyskytovat nebude.

Jako poslední se sem řadí kompozitum *Vierkanthof*, o kterém však již bylo psáno v kapitole 8.4 Substantivní kompozita.

8.5 Adjektivní kompozita

Adjektivní kompozita se v textech vyskytují v počtu 26 exemplářů. První složkou je substantivum (*abwechslungsreich, alkoholfrei, bodenständig, eindrucksvoll, grenzüberschreitend, stundenlang, trinkwasserklar* atd.), adverbium (jen jediný případ *ebensolch*) či dochází ke spojení dvou adjektiv (*mittelschwer, weitgehend* aj.). Tato kompozita jsou zároveň ze syntakticko-sémantického hlediska determinativními kompozity. V této kategorii se však objevují i kopulativní kompozita, např. *lustig-bockig, lustig-lieben, romantisch-kuschlig*. Spojovací element je přítomný pouze u spojení adjektiva se substantivem, ne však u všech kompozit tohoto typu. U kopulativních kompozit, kdy jsou daná adjektiva k sobě připojena spojovníkem, se konektém nevyužívá.

Zvláštním případ představuje adjektivum *brettleben* – jedná se o adjektivum z rakouské němčiny. Protože analyzované texty se věnují rakouským územím a pravděpodobně jejich autoři hovoří rakouskou němčinou, nejsou slova pocházející

¹⁸⁴ ALTMANN, Hans. *Prüfungswiesen Wortbildung*. 3., durchgesehene Aufl. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 2011, s. 143–144.

z této variety záležitostí pouze mluvenou. Duden¹⁸⁵ jako synonymum uvádí „ganz flach“, tedy zcela rovný, v textu (11) je užito opisu *perfektní rovina*, jež zcela odpovídá významu věty a je vhodné i s ohledem na okolní kontext. Na nerodilé mluvčí by mohlo působit dojmem, že se jedná o složeninu ze slova *brett a leben*, správně je to však *brettl a eben*. *Brettl* či *Brettel* jsou rakouskou a zároveň i dolnoněmeckou variantou pro výraz *kleines Brett*.¹⁸⁶

Dalším adjektivním kompozitem je adjektivum *handzahm* – v textu (4) se vztahuje ke zvířatům, která jsou tak krotká, až je možné je pohladit. V české verzi jsou proto popsána jako *krotká a přítulná*. To, že se nechají od člověka pohladit, se pravděpodobně pokusil autor vyjádřit druhým adjektivem *přítulná*. I zde je český ekvivalent adekvátní k něm. originálu.

8.6 Verbální kompozita

Verbální kompozita tvoří omezený korpus se čtyřmi výskyty, a sice *offenstehen* (9), *sicherstellen* (10), *weilerspinnen* (9) a *zurückkommen* (9). Jedná se o slovesa obvyklá, používaná, neboť jsou obsažena i v překladových slovnících, všechna jsou rovněž součástí slovníku Duden

- *offenstehen*: skládá se z podtypu A+V, tedy adjektiva *offen* a verba *stehen*. V české verzi je použito překladu pomocí slovesa *otevírat se*, který je adekvátní.
- *sicherstellen*: první složkou je adjektivum *sicher*; v české verzi přeloženo obvyklým *zjistit*.
- *weilerspinnen*: je pro změnu složené z adverbia *weiter* a verba *spinnen*. Toto kompozitum sémanticky směřuje k nějakému pokračování, proto je v české verzi využito ekvivalentu *prodloužit*.
- *zurückkommen*: opět dochází ke spojení adverbia *zurück* s verba *kommen*.

¹⁸⁵ BRETTLLEBEN. Duden.de [online]. [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: <http://www.duden.de/rechtschreibung/brettleben>.

¹⁸⁶ UNIVERSAL-LEXIKON: BRETTEL. Academic: Academic dictionaries and encyclopedias [online]. [cit. 2017-02-17]. Dostupné z: http://universal_lexikon.deacademic.com/157180/Brettel.

8.7 Adverbiální kompozita

Adverbiální kompozita se rozlišují rovněž podle slovních druhů jednotlivých složek. Lze však říci, že k vytváření nových adverbiálních kompozit již nedochází.

V textech bylo určeno 12 kompozit tohoto druhu. Podtyp prepozice + adverbium zastupuje kompozitum *bisher*; podtyp adverbium + prepozice *dabei*, *damit*, *dariüber*, *darum*, *davon*, *dazu*, *hinaus*, *durchwegs*; další podtyp reprezentuje spojení dvou adverbií, např. *hinein*, nebo také spojení adjektiva s adverbium, a sice *schlechthin*; poslední vyskytující se podtyp zahrnuje spojení prepozice a pronomina a v textu je zastoupeno pouze v jednom případě, a to *zudem*. Tato slova je možné přiřadit k prostředkům koheze textu, tedy k takovým jazykovým prostředkům, „jimiž se realizuje spojitost, soudržnost textu, tedy základní podmínka textovosti.“¹⁸⁷ V českých překladech pak nejsou často přeložena, nebo pomocí různorodých výrazů, např. *dabei* jako *navíc* či *zároveň*, *damit* jako *tak* či *tím pádem*.

Spojovací konektémy se zde nevyskytují, v případě kompozit *dariüber* a *darum* pozorujeme rozšíření základu *da* o souhlásku *r*.

Slovník Duden¹⁸⁸ přiřazuje adverbiální kompozitum *durchwegs* k rakouské a švýcarské němčině, jinak je jeho použití nespisovné. V českém překladu textu (9) je daná věta přeložena volně, není tedy možné doložit český ekvivalent. Překladový slovník nabízí varianty jako *bez výjimky*, *vesměs*, *veskrze*, *šmahem*.

8.8 Kompozita s cizím prvkem

Kompozita obsahující cizí prvek nesou označení hybridní kompozita. Do této podkapitoly jsou zahrnuta slova složená s anglicismem tvořícím alespoň jednu složku kompozita. Vzhledem k velkému vlivu angličtiny nejen na němčinu, ale i na ostatní jazyky, byl zadán předpoklad, že i anglicismy se budou podílet na vytváření nových slov skládáním.

¹⁸⁷ HRBÁČEK, Josef. Srovnání dvou překladů z hlediska využití prostředků koheze textu. Naše řeč. 1987, 70(3), 123–130.

¹⁸⁸ DURCHWEGS. Duden.de [online]. [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: <http://www.duden.de/rechtschreibung/durchwegs>.

Prvním a zajímavým spojením s anglicismem je kompozitum *Nordig-Walking-Stock-Verleih*. Toto kompozitum však v textu (3) obsahuje chybu, a sice nacházející se v první složce *Nordig* – správný pravopis je *Nordic*. V případě spojení *Nordic Walking* se jedná o anglicismus; Duden uvádí, že se toto slovo poprvé objevilo v Pravopisném slovníku v roce 2004¹⁸⁹. *Nordic Walking* označuje druh sportu, konkrétně jde o „Severskou chůzi (chůze se speciálními sportovními holemi)“¹⁹⁰. V letech 2003–2004 se vyvíjí metodika tohoto sportu u nás, byl vytvořen český název Severská chůze (jedná se o kalk z anglického jazyka¹⁹¹). Na tomto příkladu je zajímavé pozorovat, jak se jeden jev (v tomto případě druh sportu), který vznikne v dané oblasti (zde ve Finsku), a postupně se dále šíří do ostatních států. Finské pojmenování je *Sauvakävely* (*Sauva* = *hole*, *kävely* = *chůze*)¹⁹², v roce 1997 vzniká anglické pojmenování *Nordic Walking*, v roce 2004 se toto slovo dostává do slovníku Duden (německý jazyk přejímá anglicismus i do své slovní zásoby), zároveň v této době vzniká i české pojmenování *Severská chůze*, užívanější je však také i u nás spojení *Nordic Walking*. Německým spojením *Nordic-Walking-Stock* je označena ona hůlka, která se při této chůzi využívá, a přidáním poslední složky *Nordic-Walking-Stock-Verleih* vzniká označení *půjčovny trekingových holí*. Opět je poslední složka kompozita prvním slovem českého ekvivalentu, *Nordic-Walking-Stock* je zahrnuto pod označení *trekingové hole* (jedná se o atribut inkongruentní). Další vícesložková kompozita vybrané texty neobsahují.

Dalším, poutavě působícím kompozitem je *Crushed-Ice-Dusche*. Zde byl již překladatel nepřilíh nápaditý a uchýlil se k obratu *sprcha crushed-ice*. Překládání takovýchto slov či slov složených nepatří k jednoduchým, přesto by se autor měl alespoň do závorky pokusit vystihnout význam tohoto slova, a to např. popisem, o jakou sprchu se jedná. *Crushed ice* se do češtiny překládá jako *ledová tříšť*, pravděpodobně tedy *Crushed-Ice-Dusche* znamená proceduru obnášející sprchování ledovou vodou.

V textu (11) se objevuje i substantivní kompozitum *Bike-Abenteuer*. V tomto kompozitu se spojuje anglicismus s německým výrazem majícím původ v latině.¹⁹³

¹⁸⁹ NORDIC WALKING. Duden.de [online]. [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: http://www.duden.de/rechtschreibung/Nordic_Walking.

¹⁹⁰ HISTORIE NORDIC WALKING, NORDIC RUNNING. Nordic sports [online]. [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: <http://www.nordicsports.cz/nordic-walking/historie-nordic-walking-nordic-running/>.

¹⁹¹ Jako kalkování se označuje proces přejetí slova či slovního spojení z výchozího jazyka do jazyka cílového doslovným překladem tohoto výrazu.

¹⁹² HISTORIE NORDIC WALKING, NORDIC RUNNING. Nordic sports [online]. [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: <http://www.nordicsports.cz/nordic-walking/historie-nordic-walking-nordic-running/>.

¹⁹³ ABENTEUER, DER. Duden.de [online]. [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: <http://www.duden.de/rechtschreibung/Abenteuer>.

První složka *Bike* se nachází ve slovníku Duden, který uvádí, že toto slovo je zkrácenou formou angl. *bicycle*, tedy *kolo*¹⁹⁴. Český překlad vhodně doplňuje text samotný – *dobrodružství pro každého cyklistu*.

Vedle zmíněného *Bike-Abenteuer* se v textu nachází také *Biker-Paradies*. *Biker* je odvozeninou od substantive *bike*, označuje tedy někoho, kdo jezdí na kole – cyklista. I v češtině se s anglicismem *Biker* setkáváme, používání českého výrazu *cyklista*¹⁹⁵ však stále v českém jazyce převládá, což dokazuje i aplikace SyD¹⁹⁶ – na základě dat z této korpusové aplikace vyplývá, že *cyklista* v psaném jazyce převládá nad *bikerem* (*cyklista* v psaných komunikátech zaujímá 89,84 %, v mluveném jazyce je jeho výskyt stoprocentní). Při zadání *paradise* v online slovníku Duden byl tento výraz vygenerován v anglickém slovníku. Ekvivalent pro toto slovo zní *ráj*, český překlad v textu (5) zní *bikerský ráj*. Analogicky ke slovu předchozímu je lépe odpovídající opis *ráj pro každého cyklistu* či *ráj každého cyklisty*. Se slovem *paradies* se v textu vyskytuje ještě jedno kompozitum, a sice *Urlaubsparadies*. V textu (2) je pro něj adekvátně užito ekvivalentu *ráj dovolených*. Tento výraz je pro slovník cestovních kanceláří typický z toho důvodu, že v lidech vzbuzuje lákavý pocit si právě toto místo zvolit jako cílovou destinaci své dovolené.

Substantivní kompozitum *Shoppingmeile* se skládá ze dvou složek: *shopping* a *meile*. Tento výraz působí celkově jako kompozitum přejaté z angličtiny, avšak není tomu tak. V případě slova *shopping* jde o anglicismus pro něm. deverbativní substantivum s *Einkaufen*, čes. *nakupování*, ale původ substantiva *e Meile* sahá k latině. Duden význam tohoto výrazu definuje jako „(umgangssprachlich) lange, gerade verlaufende Straße in einer Stadt, wo sich etwas Bestimmtes abspielt.“¹⁹⁷ Tento příklad ukazuje, že tyto texty nejsou psány odborným jazykem, naopak jsou voleny takové jazykové prostředky, aby daný text byl co nejbliž čtenáři. U kompozit se složkou cizího

¹⁹⁴ BIKE, DAS. Duden.de [online]. [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: <http://www.duden.de/rechtschreibung/Bike>.

¹⁹⁵ Výraz *cyklista* nemá původ v českém jazyce, kořeny tohoto slova sahají k řečtině. (srov. http://m.rozhlas.cz/plzen/jazykovykoutek/_zprava/887767) Tento výraz se však již jako cizí nepociťuje, je běžným slovem v české slovní zásobě. Jediné, co signalizuje cizí původ tohoto slova, je psaní tvrdého *y* po souhlásce *c*. Již na prvním stupni se děti učí toto slovo jako výjimku, neboť *c* patří mezi měkké souhlásky.

¹⁹⁶ „Aplikace SyD (Synchronní a Diachronní analýza dat) slouží především k průzkumu vzájemně si konkurujících jazykových jevů. [...] Nástroj SyD je webovou aplikací (k její obsluze se využívá pouze prohlížeč internetu) a je dostupná bez registrace na adrese syd.korpus.cz.“ (Manualy:syd. WIKI [online]. Praha: Příručka ČNK, 2016 [cit. 2017-02-18]. Dostupné z: <http://wiki.korpus.cz/doku.php?id=manualy:syd&rev=1473406947>).

¹⁹⁷ MEILE, DIE. Duden.de [online]. [cit. 2017-03-02]. Dostupné z: <http://www.duden.de/rechtschreibung/Meile>.

původu je možné zvolit dvojí variantu psaní: buď dohromady *Shoppingmeile*, či se spojovníkem *Shopping-Meile*. Oba případy mají stejnou platnost. V českém překladu (13) je užito spojení substantiva s kongruentním atributem, tedy *nákupní ulice*.

Dalším kompozitem obsahujícím anglicismus, tentokrát na pozici slova základového, je *LQ-Drink*. Substantivum *drink* je odvozeno od verba *to drink*. Podrobněji je však toto slovo již rozebráno v kapitole 8.4.5 Ostatní substantivní kompozita.

Spojení s anglicismem najdeme také v kompozitu *Top-Sehenswürdigkeiten* s českým ekvivalentem *nejzajímavější místa*. Využití anglického *top* není neobvyklé ani v českém jazyce (spojení *top památky* je také velice časté).

8.9 Ostatní kompozita

Tato podkapitola se věnuje kompozitům zvláštní povahy, jež nejsou započítána do výčtů výše. Jedná se nejen o již předesílaná toponyma. V analyzovaných textech se vyskytují i kompozita, která jsou jmény živočichů a rostlin, a dále i jeden specifický název výstavy.

V analyzovaných textech se nachází velký počet **toponym**. Vyskytují se zde jak **oikonyma** (koncertní dům – *Brucknerhaus*, chata – *Braunberghütte*, obec – *Pierbach*, město – *Salzburg*, zřícenina hradu – *Ruttenstein*, zámek – *Eggenberg* atp.), tak i **anoikonyma** (hydronyma – jezero *Mondsee*; oronyma – hory *Höllengebirge*, vrchol *Dachstein*, dolina *Kremstal*; agronyma – vinařská oblast *Traisental*; hodonyma – dálnice *Westautobahn*, turistická cesta *Kalkalpenweg*; choronyma – region *Mühlviertel*, národní park – *Thayatal* apod.). V textech bylo nalezeno 98 toponym, z toho dvě kompozita jsou názvy oblastí v ČR – *Podyjí-Nationalpark* (*Národní park Podyjí*) a *Böhmerwald* (*Šumava*). 15 kompozit můžeme přiřadit k **exonymům** (ke sloům, pro která existuje výraz v českém jazyce) – např. *Niederösterreich* (*Dolní Rakousko*, v textu v některých případech nahrazeno i adjektivem *dolnorakouský*), *Wienerwald* (*Vídeňský les*), *Höllengebirge* (*Pekelné hory*), *Westautobahn A1* (*dálnice A1*). Zbývajících 81 kompozit zůstává nepřeloženo, řadíme je tedy k **endonymům**, avšak k 21 výskytům z těchto endonym bylo překlatelkou/překladačem přiřazen český vysvětlující návrh (např. *Donaupark* – *park Donaupark*, *Kalkalpenweg* – *turistická cesta Kalkalpenweg*,

Hällstättersee – jezero *Hällstättersee*, *Hochkogel* – vrchol *Hochkogel*, *Schlaglhof* – ranč *Schlaglhof*). U některých zbývajících může vyplynout i z kontextu, zda se jedná o město, pohoří či určitou oblast. Rozdělení na jednotlivé složky je u některých snazší, stejně jako porozumění jednotlivým složkám (*Donau-park* – park se nachází u řeky Dunaj), u některých je vznik názvu datován hluboko do minulosti a vývojem jazyka se stal význam složky či složek neprůhledný (např. *Kasberg* – je názvem pro horský masiv, což je značeno složkou *Berg*, ale význam první složky *Kas* nám na první pohled není znám, nejedná se o samostatné slovo uvedené ve slovníku, a pojmenování podle ruské řeky Kas rovněž není pravděpodobné).

Vedle toponym jeden analyzovaný text (3) obsahuje také osm **jmen rostlin a živočichů**, která byla utvořena procesem skládání. Konkrétně se jedná o čtyři jména živočišná (*Schwarzstörche* – čápi černí, *Smaragdeidechsen* – ještěrky zelené, *Fischotter* – vydry říční, *Wildkatze* – kočky divoké) a čtyři rostlinné názvy (*Türkenbundlilie* – lilie zlatohlavá, *Schwertlilie* – kosatec, *Federgras* – kavyl, *Helmknabenkraut* – vstavač vojenský). Jelikož se jedná o odborná pojmenování, musí se vždy překladatel/překladatelka podívat do odborného slovníku či odborné literatury nebo provést rešerše na internetu, aby si překlad vyhledal (není možné přeložit takové výrazy libovolně). Základové slovo je jménem rodovým (*Katze* – kočka), slovo určující se nazývá jméno druhové (*wild* – divoká). Zatímco v němčině tedy převládají kompozita, čeština se uchyluje nejčastěji k překladům pomocí substantiva a kongruentního atributu.

V jednom z textů (3) se setkáváme se zajímavě utvořeným názvem výstavy – *NaturGeschichten-ThayaTales* (*Dějiny přírody-historiky z Podyjí*). Jedná se o slovní hříčku, která v sobě skloubí německý jazyk s anglickým. Způsob psaní *NaturGeschichten* není správný (není tomu tak ani u *ThayaTales*), respektive tento způsob psaní neodpovídá normě, ale u takovýchto výrazů je spíše ceněna kreativita a nápad. Avšak význam slova *NaturGeschichten* se shoduje s významem správně psaného kompozita *Naturgeschichte*, čemuž odpovídá i český oficiální název *Dějiny*¹⁹⁸. *ThayaTales* jsou slovní hříčkou ještě zajímavější. Oficiální překlad zní *historiky z Podyjí*, tomu by tedy odpovídalo, že se jedná o název v angličtině, avšak způsob psaní v sobě skrývá nápodobu k němčině, a sice *Thaytales* jako genitiv substantiva *Thaytal*.

¹⁹⁸ NÁRODNÍ PARK THAYATAL [online]. Merkersdorf: Nationalpark Thayatal [cit. 2017-03-02]. Dostupné z: <http://www.np-thayatal.at>.

8.10 Shrnutí

Analyzované texty obsahují celkem 322 kompozit, z nichž naprosto převažují kompozita substantivní s 280 výskyty. Vzhledem k vysokému počtu jsou substantivní kompozita rozčleněna podle slovního druhu první složky (jedná se o morfologické dělení): k typu N+N náleží 220 kompozit, k typu A+N patří 20 kompozit, k typu V+N se řadí 34 kompozit, spojení pronomina a substantiva reprezentuje pouze jeden zástupce, stejně je tomu v případě spojení konfixu se substantivem, u dvou výskytů dochází k připojení zkratky k substantivu a u jednoho kompozita slovní druh první složky určit nelze.

Adjektivních kompozit se v textech nachází celkem 26, verbální kompozita jsou zastoupena ve 4 případech a adverbialní kompozita celkový počet uzavírají s počtem 12 exemplářů.

V textech nejsou přítomna žádná kompozita numerální, pronominální. Ani jako složka kompozita se v textech nenacházejí interjekce a partikule, jejichž výskyt však v tomto typu textu nebyl předpokládán.

V této kapitole byl rovněž brán zřetel na hybridní kompozita, v nichž anglicismus tvoří alespoň jednu složku. Takových slov složených se v textu nachází 8. V jednom případě, a sice u kompozita *Hochplateau*, se jedná rovněž o hybridní kompozitum, avšak druhá složka má původ v jazyce francouzském.

Rozdělení kompozit podle syntakticko-sémantického hlediska přineslo následující výsledky – z 320 kompozit se pouhá 4 slova složená řadí mezi kopulativní kompozita. Ve všech případech se jedná o spojení dvou adjektiv. 316 kompozit tedy patří do kategorie kompozit determinativních.

Kapitola 8.9 pojednává o zvláštních typech kompozit. První skupinu tvoří toponyma, která se vyskytují v textech v 98 případech, z toho některá i opakovaně. 8 kompozit je pojmenováním rostlin či živočichů.

9. PŘEHLEDOVÉ STRUKTURY ČESKÝCH EKVIVALENTŮ

Tato kapitola je věnována českým ekvivalentům německých kompozit. Kompozita z analyzovaných textů jsou roztríděna na základě toho, jakým způsobem jsou přeložena do českého jazyka. Než se tak stane, je třeba definovat si pojem atribuce. **Atribuce** v této analýze hraje důležitou roli, protože se jedná o „připisování významu, vlastností nebo příčiny určitému objektu nebo situaci.“¹⁹⁹ Lze říci, že čím delší věta v češtině je, tím více v ní najdeme přívlastků a různých příslovečných určení. **Přívlastek neboli atribut** (něm. *das Attribut, die Beifügung*) je nejčastějším větným členem v českém jazyce, jímž připisujeme význam oním skutečnostem. Přívlastek se tradičně dělí na **přívlastek shodný** (atribut kongruentní, něm. *kongruentes Attribut*) a **přívlastek neshodný** (atribut inkongruentní, něm. *inkongruentes Attribut*). Uhlířová (1987) popisuje, že právě přívlastek se největší mírou podílí na rozvíjení věty jednoduché a zároveň je prostředkem atribuce. V českém jazyce často dochází k nadměrnému používání inkongruentního atributu, což má za následek menší přehlednost daných sdělení.²⁰⁰ Ve vyjadřování atribuce v českém jazyce a v německém jazyce spočívá zásadní rozdíl – zatímco v **českém jazyce** jsou hojně využívána **adjektiva**, která ze syntaktického hlediska mají povahu atributu, **německý jazyk** se uchyluje k používání **kompozit**.

Štícha se této oblasti věnuje nejdětalněji. V jeho rozsáhlé práci uvádí příklady, kdy se v německém jazyce užije kompozitum, zatímco český jazyk sahá po jiných možnostech, protože slova složená nejsou v našem jazyce natolik obvyklá. Štícha rozumí pod pojmem atribut obsahovou determinaci substantiva buď za pomoci adjektiva, nebo substantiva. K tomu definuje také pojem tzv. atributivních skupin. Atributivní skupina je tvořena 1. substantivem a atributem adjektivním, nebo 2. substantivem a atributem substantivním. Oba atributy mohou být jak rozvité, tak i nerozvité, ale i celá atributivní skupina může být jednoduchá, nebo rozvitá. Příkladem jednoduché atributivní skupiny je spojení *domovní dveře* (spojení substantiva

¹⁹⁹ POJEM ATRIBUCE. SCS.ABZ.cz: Slovník cizích slov [online]. [cit. 2017-02-20]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/atribuce>.

²⁰⁰ UHLÍŘOVÁ, Ludmila. O stavebních prvcích věty. In: TĚŠITELOVÁ, M. O češtině v číslech. První vydání. Praha: Academia, 1987, s. 125-127.

s adjektivem) a *dveře do domu* (spojení substantiva se substantivem). Příkladem atribuce rozvité je např. spojení *masivní hnědé domovní dveře*.²⁰¹

Podle Štíchy existuje několik možností, jakým způsobem lze německá kompozita překládat do českého jazyka²⁰²:

A. Prvním způsobem je **přívlastek**:

- shodný (*Kulturmetropole = kulturní metropole*),
- neshodný: pokud je německé slovo složené do češtiny přeloženo přívlastkem neshodným, jedná se zpravidla o substantivum v genitivu (*Bierkenner = znalci piva*) nebo o substantivum v předložkovém pádu (*Lebensgenuss = radost ze života*).

B. Další možnost představuje přeložení kompozita **jednoslovným výrazem**. Tento typ je zpravidla reprezentován substantivem (*Birnbaum = hrušeň*; doslova *hruškový strom*).

C. Pokud se jedná o vícesložkové německé kompozitum (3 a více), čeština se uchyluje ke **složitějším konstrukcím**. S tímto případem se setkáváme převážně v odborných textech, tedy v psané formě, mluvená forma se dlouhých kompozit vyvaruje.

V následujících podkapitolách si podle výše zmíněného Štíchova modelu představíme české ekvivalenty k německým kompozitům. Zaměříme se na to, zda je kompozitum přeloženo pomocí substantiva a přívlastku shodného, substantiva a přívlastku neshodného, zda je českým ekvivalentem jednoslovné pojmenování či kompozitum, nebo se překladatel/ka uchýlil/a k opsání německého kompozita. Pokud nějaký ekvivalent nespadá do těchto kategorií, bude o něm pojednáno v podkapitole 9.6. Ostatní. Do této části nejsou zahrnuta kompozita, jež nebyla překladatelem/překladatelkou přeložena – a pro tuto analýzu je přítomnost českého ekvivalentu zásadní. Nejsou sem taktéž řazena kompozita z kapitoly 8.9 Ostatní kompozita, ve které jsou jejich překladové možnosti již zmíněny. Celkem je tedy hodnoceno 314 německých kompozit, pro které v analyzovaných textech existuje alespoň jeden český ekvivalent (v několika případech je jedno kompozitum přeloženo pomocí více slov; buď se tomu tak děje v rámci jednoho textu, nebo se dané kompozitum objevuje ve vícero textech a v každém nabývá jiné podoby).

²⁰¹ ŠTÍCHA, František. Česko-německá srovnávací gramatika. Praha: Argo, 2003, s. 361.

²⁰² Tamtéž, s. 392–394.

9.1 Substantivum a atribut kongruentní

Německá kompozita se do českého jazyka překládají nejčastěji pomocí vzorce substantivum + atribut kongruentní, tedy přívlastek shodný. Atribut kongruentní je závislý na řídicím substantivu, zpravidla má podobu adjektiva stojícího před jménem (je tedy preponovaný, antepoňovaný). Může se však ocitnout i v pozici za jménem, v postpozici – i takové příklady se v textu nacházejí, např. v případě názvu rostlin a živočichů (*kočka domácí, lilie zlatohlavá*). „Atribut má vždy povahu suplementu, tzn. uplatňuje se ve větě celku jako nevalenční doplnění. Na rozdíl od všech jiných větných členů se nikdy nemůže stát primárně sám o sobě základovým větným členem a být zapisován do gramatického větného vzorce.“²⁰³ Přívlastek může být buď postupně rozvíjející, nebo několikanásobný. Čeština dává přednost přívlastku shodnému, což potvrzují i výsledky provedeného výzkumu. Z počtu 314 českých ekvivalentů jich je právě 158 tvořeno substantivem a přívlastkem shodným, jedná se tedy o největší počet z nabízených překladových možností. Z toho naprosto převládá jednoduchý přívlastek shodný; pouze v pěti případech jde o spojení substantiva se dvěma adjektivy:

- *Abenteuerspielplatz* – přeloženo jako *dobrodružné dětské hřiště*. Jedná se o vzorec substantiva a atributu kongruentního, postupně rozvíjejícího (ke spojení *dětské hřiště* je přidána ještě další vlastnost, a sice *dobrodružné dětské hřiště*).
- *Alpinskigebiet* – v české verzi textu stojí *alpínské lyžařské středisko*. Opět jde o stejný vzorec jako výše, *středisko* je postupně rozvíjeno adjektivy *lyžařské* a *alpínské*.
- *Kurzführungen* – přeloženo jako krátké komentované prohlídky, avšak oproti předcházejícím dvěma příkladům je originální kompozitum složeno pouze ze dvou složek. Samotné *Kurzführungen* neobsahuje informaci o tom, zdali se jedná o prohlídky komentované; autor/autorka zde pravděpodobně vycházel/a z vlastní zkušenosti a informace si dohledal/a i v jiných zdrojích.
- *Landeshauptstadt* – v textu je užito spojení *dolnorakouské hlavní město*. Pojmy z veřejné správy jsou vždy komplikované pro překládání, neboť je nutné význam přetransportovat z jednoho systému do systému druhého. Slovník nabízí překlad *hlavní město země (státu)*, ale vzhledem k tomu, že je Rakousko spolková republika, která se člení nejprve na spolkové země a potom na jednotky nižší, se toto spojení

²⁰³ BÍLKOVÁ, Jana. Současný český jazyk: Syntax [online]. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové, s. 25–26.

vztahuje právě ke spolkovým zemím. Text se zaobírá Dolním Rakouskem, proto je vhodně použito celé spojení *dolnorakouské hlavní město*.

- *Thermal-Innenbecken* – překlad zní *termální vnitřní bazény*. V němčině je užito spojovníku (pravděpodobně kvůli lepší přehlednosti jednotlivých složek kompozita), v češtině byla k substantivu připojena dvě adjektiva.

V souvislosti s tématem daného textu se můžeme setkat s kompozity, jejichž první či druhá složka je společná pro více kompozit, jejich překlad pak vykazuje taktéž stejnou strukturu: *pivovarnická tradice* (*Braukunst* nebo *Brautradition*); *ozdravné produkty* (*Gesundheitsprodukte*), *ozdravný resort* (*Gesundheitsresort*), *zdravotní centrum* (*Gesundheitszentrum*); *zážitky na dovolené* (*Urlaubserlebnisse*), *lyžařský zážitek* (*Skierlebnis*); *vinařské oblasti* (*Weinanbaugebiete* nebo *Weinbaugebiete*), *vinařský podzim* (*Weinherbst*), *vinařské obce* (*Weinorte*), *vinařské trasy* (*Weinrouten*) a *vinařská cesta* (*Weinstraße*).

Některá substantiva se mohou vyskytovat v kompozitech buď jako první složka, nebo jako složka druhá, od toho se následně odvíjí i český ekvivalent: *druhá rozmanitost* (*Artenvielfalt*) je spojení adjektivního přívlastku shodného se substantivem; *druhy rostlin* (*Pflanzenarten*), *druhy živočichů* (*Tierarten*) jsou naproti tomu spojením substantiva s přívlastkem neshodným. Substantivum *Art*, přesněji řečeno plurál *Arten* se vyskytuje ještě v dalším kompozitu, a sice *Trendsportarten* s překladovým ekvivalentem *moderní sporty*. V německém jazyce existuje totiž skupina substantiv, jež se nazývají singularita tantum, která v některých případech mohou tvořit plurál, netvoří ho však pomocí prostředků morfologických (tj. koncovek), ale využívají k tomu prostředky lexikální. Mezi tyto prostředky patří např. připojení *-arten* nebo *-sorten*. I v češtině je možné použít např. spojení *moderní druhy sportů*, *nové druhy sportů*, není to však nutné.

V textu (8) se objevuje spojení *zimní turistika*. Originální text obsahuje dvě kompozita, a sice *Schneeschuhwandern* a *Winterwandern*. *Winterwandern* je ona *zimní turistika*, *Schneeschuhwandern* znamená *turistiku se sněžnicemi*. Existují tedy dvě možnosti: buď autor/autorka turistiku se sněžnicemi vynechal/a, nebo tento druh zimního vyžití zahrnul/a pod pojem nadřazený – *zimní turistika*.

V současné češtině se setkáváme i s přívlastkem shodným, jež je vyjádřen výrazem zkratkové povahy. V textu je to konkrétně případ pojmenování *LQ drink*, jež v němčině zní *LQ-Drink*. Avšak naproti tomu německé kompozitum *SB-Restaurant* je

do češtiny přeloženo pomocí adjektiva a substantiva; nebylo tedy užito výrazu zkratkové povahy jako v originále, ale tato zkratka je v českém ekvivalentu vysvětlena celým názvem.

Co se týče slovního druhu, jež vytváří atribut kongruentní a je tak závislý na substantivu, vyskytují se zde pouze adjektiva (*horské úbočí, jablečná šťáva, říční údolí, rodinné vlastnictví* atd.), tzn., že zde nenajdeme přívlastky tvořeny např. numeraliemi či pronominy.

V analyzovaných textech můžeme vidět tři ekvivalenty podobného typu, a sice *louka plná květin a bylin, den plný odpočinku a pohody, produkty plné pohody*. Tato tři spojení se skládají ze substantiv (*louka, den, produkty*), jež zaujímají první pozici, za nimi se vyskytují adjektiva v roli atributů kongruentních (*plná, plný, plné*), která jsou rozvitá substantivem či substantivy (*květin a bylin, odpočinku a pohody, pohody*). Na tento typ adjektiv upozorňuje Štícha, kterým se věnuje v samostatné podkapitole.²⁰⁴ Adjektiva nazývá jako vazebná: „Vazebná adjektiva jsou taková, která svým významem implikují nějaké substantivní doplnění v tom či onom pádovém tvaru.“²⁰⁵ Jako příklad Štícha zmiňuje spojení *voda bohatá na minerály*, v něm. *an Mineralstoffe reiches Wasser*. Doplnění však není obligatorní, respektive se setkáváme i s případy, kdy doplnění není realizováno (*Je to odpovědný člověk. x Je to člověk odpovědný za své činy.*). Tato adjektiva existují jak v českém, tak i v německém jazyce, mohou zaujímat pozici predikativní, tj. tvořit jméno v přísudku jmenném se sponou, nebo pozici atributivní, která je však méně častá. Mezi těmito adjektivy v českém a německém jazyce spočívá rozdíl v slovosledném postavení. Zatímco v českém jazyce stojí atribut bez doplnění v antepozici a atribut s doplněním (tj. atribut rozvitý) v postpozici, v německém jazyce se oba typy nachází pouze v antepozici – *člověk odpovědný za své činy x ein für seine Taten verantwortlicher Mann*.²⁰⁶ Adjektivum *plný* vyžaduje substantivní doplnění v genitivu, což dokazují i příklady z analyzovaných textů (např. *louka plná koho, čeho*).

Doposud spadala všechna něm. kompozita v této podkapitole do kategorie substantivních kompozit. Ovšem až na jednu výjimku, a sice adjektivum *brettleben*, které bylo přeloženo jako *perfektní rovina*. Online slovník Duden uvádí význam ‘ganz

²⁰⁴ ŠTÍCHA, František. Česko-německá srovnávací gramatika. Praha: Argo, 2003, s. 371–373.

²⁰⁵ Tamtéž, s. 371.

²⁰⁶ Tamtéž.

flach²⁰⁷, proto je tento ekvivalent řazen do této podkapitoly – neodbočuje od významu, pouze je tento význam v čes. větě vyjádřen tak, aby věta zněla v českém jazyce dobře a byla srozumitelná. Kompozitum *brettleben* je rovněž zajímavé tím, že se jedná o adjektivum užívané v rakouské němčině (viz Duden online²⁰⁸), ale také v bavorském dialektu²⁰⁹.

9.2 Substantivum a atribut inkongruentní

Druhým nejčastějším případem překladu německých kompozit je doplnění substantiva atributem inkongruentním (také atribut nekongruentní, přívlastek neshodný; něm. *inkongruentes Attribut*). V českém jazyce bývá tento druh atributu realizován nejčastěji substantivem, jež se nachází obvykle v postpozici (tedy až za rozvíjeným substantivem; např. *oblast jezer*). Tato postpozice je těsná, není tedy možné, aby mezi substantivem a přívlastkem neshodným stál jiný větný člen.

Tradičně se přívlastek neshodný dělí na řízený a přimykající. U řízeného přívlastku, někdy označovaného také jako relační, je syntaktická závislost vyjádřena pádem, a sice genitivem. Genitivem mohou být vyjádřeny různé významy (přivlastňování, vlastnost, vysvětlení/zpřesnění slova s širším významem, přiřknutí zřetele, vyjádření části nějakého celku, vyjádření původce děje či cíle děje). Řízený přívlastek nemusí být vyjádřen pouze substantivem, ale např. také infinitivem. Přimykající přívlastek bývá vyjádřen adverbium, substantivem v předložkovém pádě či v pádě prostém, v některých případech i větou vedlejší.²¹⁰

Z 314 analyzovaných něm. kompozit jich je 65 přeloženo pomocí substantiva a atributu inkongruentního. Z toho počtu převažuje spojení substantiva a substantiva v pádě prostém, celkem se v textu nachází 38 těchto případů, např.:

- *znalci piva (Bierkenner) a výroba piva (Bierproduktion)* – v něm. kompozitech zaujímá *pivo (Bier)* první složku kompozita, nachází se tedy na prvním místě a je tak

²⁰⁷ BRETTLEBEN. Duden online [online]. [cit. 2017-03-05]. Dostupné z: <http://www.duden.de/rechtschreibung/brettleben>.

²⁰⁸ Tamtéž.

²⁰⁹ BRETTLEBEN (Adj.). Bairisches Wörterbuch [online]. [cit. 2017-03-05]. Dostupné z: <http://www.bairisches-woerterbuch.de/brettleben-adj/>.

²¹⁰ HAUSER, Přemysl. Základy skladby češtiny. Brno: Masarykova univerzita, 2003, s. 54–55.

slovem určujícím; v čes. ekvivalentech má *pivo* roli přívlastku neshodného, proto stojí v postpozici.

- *sprcha crushed-ice (Crushed-Ice-Dusche)* představuje hybridní tvar skládající se ze substantiva *sprcha*, jež je zkonkretizováno přívlastkem *crushed-ice*. Tento překlad je poněkud rozporuplný. Pokud je čtenář tohoto překladu zdatný v anglickém jazyce, pravděpodobně pro něj „dopřeložení“ tohoto výrazu nebude představovat problém, přesto není snadné utvořit si jasnou představu o sprše s ledovou tříští, jež je pravděpodobným kompletním překladem daného něm. kompozita. Ve vyhledávání tohoto spojení pomocí vyhledávače google se nezobrazuje žádný obrázek, na kterém by bylo podobné zařízení zobrazeno, k dohledání není ani širší popis této relaxační pomůcky.
- *hostitelé a majitelé ubytovacích zařízení* – tímto širším spojením je přeloženo kompozitum *Gastgeber*. Obvyklý překlad tohoto kompozita uváděného ve slovníku zní *hostitel*. V české verzi se autor/autorka uchýlil/a k rozvitější konstrukci, zřejmě k lepšímu pochopení textu.
- *doplnění energie* je čes. ekvivalent pro něm. kompozitum *Energiereserven* – došlo zde k menšímu významovému posunu, neboť překlad uváděný ve slovníku hovoří o *zásobě/rezervě energie* či *energetické zásobě/rezervě*. Její doplnění je tedy již význam jiný, avšak celkový smysl přeloženého textu odpovídá něm. originálu, nevystává s tímto překladem tedy zásadní problém.
- *dílo kostelní architektury* představuje ekvivalent k něm. *Kirchenkunstwerk* – *Kunstwerk* se překládá jako *umělecké dílo*, v této složenině se jedná konkrétně o dílo z oblasti kostelní architektury, jiný překlad (např. *kostelní dílo*, *dílo kostela*) se nepoužívá.
- *budova návštěvnického centra* či *budova parku* – oba tyto výrazy jsou překladem pro kompozitum *Nationalparkhaus*. Kromě těchto dvou je toto slovo přeloženo ještě pomocí substantiva a přívlastku shodného, a sice jako *návštěvnické centrum*, a v neposlední řadě se objevuje ještě jako spojení *správní budova národního parku*. Tyto všechny ekvivalenty se vyskytují v jednom textu (3), text proto působí ve srovnání s originální verzí neuceleně a bez originální verze by mohlo dojít k tomu, že čtenář bude tyto pojmy vnímat odděleně, přitom se však jedná o jednu a tu samou budovu. Oficiální překlad podle stránek Národního parku Podují zní *správní budova*

*a návštěvnické centrum národního parku.*²¹¹ Překladatel/ka měl/a z tohoto překladu vycházet a v textu řádně vysvětlit, o jakou budovu se přesně jedná, aby tak čtenář dostal ucelené a přesné informace, což je i primární úloha textů v turistických průvodcích.

- jako *blížkost hranic* bylo přeloženo kompozitum *Randlage – Randlage* v sobě ukrývá okrajovou polohu, na základě textu byla tato oblast vhodně specifikována na blízké okolí hranic.
- *místa regionu* jsou překladem něm. složeniny *Regionsorte* – na tomto případě je možné si ukázat, že u některých (ne u všech) kompozit má překladatel/ka dvě možnosti. Může se uchýlit k překladu pomocí vzorce substantivum + atribut kongruentní, nebo vzorce substantivum + atribut inkongruentní. Lze tedy použít jak *místa regionu*, tak *regionální místa*, aniž by došlo k významovému posunu.
- *zahlčení různými stimuly* slouží jako ekvivalent ke kompozitu *Reizüberflutung* – toto slovo ukazuje, jaké záladnosti na člověka při překládání mohou čekat. Ve slovníku se jako překlad tohoto kompozita objevují substantiva jako *popudlivost* či *podrážděnost*. Ne vždy je však možné či dokonce správné užit varianty uvedené ve slovníku. Dané kompozitum najdeme v textu 1: „Durch die permanente Reizüberflutung unserer Gesellschaft fällt es oftmals schwer offline zu gehen und auszuspannen.“ Tím nejdůležitějším úkolem překladatele/ky je zachování smyslu věty a následně i celého textu. V tomto případě je tedy zřejmé, že užit překlad navrhovaný slovníkem není žádoucí, textu lépe odpovídá varianta překladatele/ky.
- *náměstí svého druhu* představuje „šikovný“ překlad kompozita *Saalplatz* – autor/ka se vynalézavým způsobem vyhnul/a konkrétnímu popsání typu náměstí. Předpokládáme, že se tak stalo z důvodu neexistence tohoto slova ve slovníku (není obsaženo v online verzi slovníku Duden, v online slovníku Digitales Wörterbuch der deutschen Sprache se sice nachází, ale není popsáno, nejsou u něj uvedena synonyma apod., není tedy z čeho význam odvodit). O tomto výrazu se mluví na webu určeném komunitě překladatelek a překladatelů²¹². Zde uvádí přispěvatel i věty v německém jazyce obsahující *Saalplatz*, jež jsou následně přeloženy. Dle této diskuse je

²¹¹ SPRÁVNÍ BUDOVA A NÁVŠTĚVNICKÉ CENTRUM NÁRODNÍHO PARKU. Nationalpark Thayatal [online]. Merkersdorf: Nationalpark Thayatal [cit. 2017-03-05]. Dostupné z: <http://www.np-thayatal.at/cz/pages/spravni-budova-a-navstevnicke-centrum-narodniho-parku-81.aspx>.

²¹² PROZ.COM [online]. [cit. 2017-03-05]. Dostupné z: <http://www.proz.com/>.

Saalplatz charakterizováno jako *náměstí uzavřené, obestavěné budovami*.²¹³

V analyzovaném textu se tedy překladatel/ka vyhnul/a komplikovanějšímu překladu tohoto slova, přičemž se ale nedopustil významného prohřešku tím, že by nebyl zachován celkový smysl výpovědi.

Zbývajících 27 ekvivalentů sestává ze substantiva rozvíjeného substantivem v pádě předložkovém.

- *informace o nabídce* jsou překladem kompozita *Angebotsinfos* – slovník Duden klasifikuje *Info* jako hovorový výraz, jedná se o zkráceninu slova *Information*, přesto bylo ve složenině užito právě tohoto zkráceného výrazu. V češtině je situace obdobná, avšak v textu byl užit celý spisovný výraz *informace*.
- *tip na knihu* tvoří překlad kompozita *Buchtip* – časté je rovněž užití výrazu *knižní tip*. V tomto případě jsou obě verze správné a rovnocenné.
- *cesty za poznáním (Entdeckungsreisen)* a *cesty za objevy (Erkundungstouren)* mají v češtině shodné první slovo, jež je dále rozvíjeno, v německém jazyce jsou ale použita jiná slova. U těchto příkladů vidíme velkou variabilitu jak ve vytváření kompozit, tak rovněž při jejich překládání.
- jako *rekreace pro celou rodinu* je přeloženo kompozitum *Familienurlaube* – zde autor/ka prokázal/a svou kreativitu, neboť běžný překlad *rodinná dovolená* pojal/a obšírněji. Význam je zachován, proto i tento ekvivalent je užít vhodně.
- *bazén se studenou vodou* v originále zní *Kaltbecken* – tady se setkáváme s případem, kdy je nutné vycházet z poznání skutečnosti. *Kaltbecken* by se doslovně přeložilo jako *studený/chladný bazén*, ale z našeho poznání skutečnosti víme, že se jedná o bazén, jenž je naplněn studenou vodou. Vyjádřit tento význam napomáhá právě předložka.
- za ekvivalentem *jízda na saních taženými koňmi* se skrývá kompozitum *Pferdeschlittenfahren* – v tomto spojení se objevuje chyba, a sice došlo k nesprávné deklinaci. Správný tvar je pouze *jízda na saních tažených koňmi*. Zde se však jasně ukazuje, jak je vyjadřování pomocí kompozit úsporné. To, co německý jazyk může vyjádřit jedním slovem, je do češtiny přeloženo slovy čtyřmi. V českém jazyce dochází často k vyjádření těchto delších, rozvitých přívlastků větou vedlejší

²¹³ SAALPLATZ: Czech translation: náměstí obklopené/obestavěné budovami. *ProZ.com* [online]. [cit. 2017-03-05]. Dostupné z: http://www.proz.com/kudoz/german_to_czech/architecture/6255439-saalplatz.html.

přívlastkovou (např. *jízda na saních, které jsou taženy koňmi/jízda na saních, které táhnou koně/jízda na saních, které jsou zapřaženy za koňmi*).

- *laškování s mývaly* představuje ekvivalent k něm. *Waschbär-Streicheln* – ke slovu *laškovat* uvádí Slovník spisovné češtiny pouze synonymum *žertovat*, ve Slovníku spisovného jazyka českého stojí, že *laškovat* se dá i se psem – použití tohoto spojení se zvířetem je tedy správné, přestože primárně se tohoto výrazu užívá ve smyslu *laškování, žertování mezi lidmi*.²¹⁴ Vhodnou variantou by případně mohlo být spojení *pohlazení mývalů*, které vychází z něm. originálního výrazu (*streicheln* = *hladit, pohladit*).

Co se týče repertoáru použitých prepozic (předložek), je tato škála rozmanitá. První místo zaujímá prepozice *na* s devíti výskyty, druhé místo patří předložce *s* se sedmi výskyty, na třetím místě se nachází předložka *pro* s pěti výskyty. Dále mají shodně po dvou výskytech předložky *za* a *k*, pouze jedenkrát v textech najdeme předložky *ze* a *o*. Všechny předložky se řadí do skupiny primárních, tedy neodvozených prepozic, kterých se v českém jazyce nachází celkem 19.²¹⁵ V následující tabulce jsou srovnány všechny prepozice sestupně podle počtu výskytů.

Tabulka 7: Prepozice ve spojeních substantiva a atributu inkongruentního.

Prepozice	Spojení, ve kterých se vyskytuje	
<i>na</i>	<p>tip na knihu</p> <p>plochy na ležení</p> <p>jízda na saních taženými koňmi</p> <p>recept na dort</p> <p>tip na chaty</p>	<p>tip na túru</p> <p>zážitky na dovolené</p> <p>průvodci na cestách</p> <p>obce na Vinařské cestě</p>
<i>s</i>	<p>bazén se studenou vodou</p> <p>zastávky s občerstvením</p> <p>zóny s lehátky</p> <p>silnice s mytným</p>	<p>laguna se slanou vodou</p> <p>foto s mývalem</p> <p>laškování s mývaly</p>
<i>pro</i>	<p>dobrodružství pro každého cyklistu</p> <p>adresa pro vaše nákupy</p> <p>rekreace pro celou rodinu</p>	<p>nabídka pro strávení volného času</p> <p>základna pro všechny</p>

²¹⁴ LAŠKOVAT. Internetová jazyková příručka [online]. [cit. 2017-03-05]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=la%C5%A1kovat>.

²¹⁵ Vedle prepozic primárních se v českém jazyce vyskytují i prepozice sekundární, které vznikly procesem prepozicizace. Patří sem předložky *uprostřed, díky, nehledě na, nemluvě o, v souvislosti s, v závislosti na* atp.

<i>za</i>	cesty za objevy	cesty za poznáním
<i>k</i>	místa k odpočinku	místa k načerpání energie
<i>ze</i>	radost ze života	
<i>o</i>	informace o nabídce	

Zdroj: Vlastní zpracování.

9.3 Jednoslovný výraz

Další, třetí nejčastější způsob přeložení něm. kompozita do českého jazyka, představuje jednoslovný výraz. Tato podkapitola zahrnuje všechny ekvivalenty, jež jsou tvořeny pouze jedním slovem, přitom se však nejedná o kompozita. Jednoslovně přeložených kompozit bylo v analyzovaných textech nalezeno celkem 61 (avšak 68 různých českých ekvivalentů).

Jednoslovné výrazy v analyzovaných textech nejsou z hlediska slovního druhu rozmanitou kategorií; nejčastější zastoupení (jsou započítány všechny varianty jednoho přeloženého něm. kompozita), a sice 46 jednoslovných výrazů, mají substantiva (např. *výhled* – *Blickfeld*, *brambory* – *Erdapfel*, *dveře* – *Haustür*, *surovina* – *Rohstoff*, *momentky* – *Schnappschüsse*), za nimi se nachází adjektiva v počtu 17 výskytů (např. *rozmanitý* – *abwechslungsreich*, *nealkoholický* – *alkoholfrei*, *nádherný/působivý/nejpůsobivější* – *eindrucksvoll*, *roztomilý* – *lustig-lieb*), třetí místo se 3 výskyty zaujímají verba (*otevírat se* – *offenstehen*, *zjistit* – *sicherstellen*, *prodloužit* – *weilerspinnen*) a dvakrát v textech můžeme najít adverbia (*pěšky* – *Fußmärschen*, *zdarma* – *kostenfrei*). Nutno říci, že v jednom případě je dané kompozitum přeloženo jak pomocí adjektiva, tak pomocí substantiva. Takovou složeninou je *zahlreich*, jehož čes. ekvivalenty jsou následující: adjektiva *početný*, *nespočetný*, *mnohý* a substantivum *spousta*. Zde vidíme, že v některých případech nehraje roli slovní druh výchozího kompozita, pokud tomu překladatel/ka adekvátně přizpůsobí čes. větu, není nutné ulpívat na slovnědruhovú doslovnosti. V textech se rovněž nachází další kompozitum, které bylo přeloženo pomocí různých slov: *eindrucksvoll* – *nádherný*, *působivý*, *nejpůsobivější*. Ostatně se nejedná o žádnou zvláštnost, již při prvním kontaktu s cizím jazykem se žáci učí více významů jednoho slova.

Za zmínku stojí kompozitum *weltweit*. V originálním textu (7) je řídicímu substantivu preponováno: „Eine der *weltweit* längsten Weinrouten“, v českém překladu se nachází v postpozici: „Jedna z nejdelších vinařských tras *světa*“. Jedná se o podobný případ jako u vazebných adjektiv (kapitola 9.1 Substantivum + atribut kongruentní).

V analyzovaných textech byla nalezena pouze 4 verba, z toho hned 3 slovesa spadají do této kategorie. *Otvírat se* tvoří ekvivalent k složenému verbu *offenstehen*. Slovník sice nabízí variantu *být otevřený*, ale v textu (9) je popisován otevírající se svět pohoří a za tímto účelem se použití přísudku jmenného se sponou nehodí. V druhém případě jde o verbum *sicherstellen* s ekvivalentem *zjistit*. V textu (10), respektive v jeho obou verzích, je toto slovo užito v pasivu (*ist sichergestellt = je zajištěno*). Něm. složené verbum *weilerspinnen* se v čes. verzi textu (9) objevuje přeložené jako *prodloužit*; opět se jedná o adekvátní překlad.

Dva české ekvivalenty řadíme k adverbium. Patří sem adverbium *pěšky*, v něm. textu *Fußmärschen*, a druhé adverbium *zdarma*, v něm. textu je však *kostenfrei* adjektivem.

Z kategorie substantiv je zajímavým slovem kompozitum *Schnappschuss*, jehož překlad zní *momentka* (v textu 4 v plurálu). Tento něm. výraz můžeme charakterizovat jako přeložené slovo angl. *snapshot*.²¹⁶

Pouze jako *přání* bylo zredukováno něm. *Behandlungswünsche*, přičemž však z kontextu věty vyplývá, o jaká přání se jedná.

V českém jazyce se pomocí sufixů rozlišuje mezi hruškou (plod) a hrušní (strom), v německém jazyce se tento rozdíl, pokud nevyplývá z kontextu, realizuje procesem kompozice (*Birne* x *Birnbaum*; analogicky k tomu např. také *Apfel* x *Apfelbaum*, *Kirsche* x *Kirschenbaum* x *Kirsch* jako višňovka, třešňovice nebo griotka).

9.4 Opis

Za v pořadí čtvrtý způsob, který je při překladu kompozit využíván, překládáme opis. Do této kategorie jsou zařazeny všechny ekvivalenty, které dané kompozitum, jeho význam jistým způsobem popisují, ale není k tomu využít přesný překlad (ať již

²¹⁶ SCHNAPPSCHUSS, DER. DWDS: Digitales Wörterbuch der deutschen Sprache [online]. [cit. 2017-03-07]. Dostupné z: <https://www.dwds.de/wb/Schnappschu%C3%9F>.

přímo z českého slovníku, či přesný překlad významu navrhovaného v online slovníku Duden). Pomocí opisu je přeloženo v textu 10 kompozit.

- Jako první příklad opisu uvádíme *tím pádem* pro něm. kompozitum *damit*. Jako zásadní se u tohoto kompozita jeví určení, zda se jedná o konjunkci, nebo o adverbium (dochází k tzv. homonymii, tedy že slovo může vykonávat rozličné funkce a tím pádem patřit i k jinému slovnímu druhu, přestože se píše stále stejně). Funkci poznáme z původního něm. textu (13): „Das erste Rezept der Linzer Torte stammt aus dem Jahr 1653 und ist damit das älteste Tortenrezept der Welt.“ Pokud by *damit* mělo funkci spojovací, tzn., že by touto spojkou byly k sobě věty připojeny, muselo by se verbum finitum nacházet na konci věty, neboť *damit* patří ke spojkám podřadicím. Z tohoto zmíněného důvodu jde o adverbium, které vzniklo procesem kompozice (naproti tomu spojka *damit* se ke kompozici neřadí, nedá se rozložit). *Damit* se skládá z adverbia *da* a prepozice *mit*. Obvykle se překládá jako *tím, v důsledku toho, (a) proto*. V české verzi autor/ka použil/a spojení *tím pádem*, jež se v českém jazyce hojně vyskytuje.
- Kapitola 9.1 pojednává o ekvivalentech složených ze substantiva a atributu kongruentního. Avšak přívlastek shodný může být rovněž vyjádřen celou větou vedlejší, a sice vedlejší větou přívlastkovou. V analyzovaných textech se vyskytuje pouze jeden takový případ. Jedná se o spojení *ti, co hledají relaxaci*, v něm. originále se nachází kompozitum *Erholungssuchende*. Český ekvivalent se skládá nejen z vedlejší věty přívlastkové, ale i ze zájmena, jež daná věta vedlejší rozvíjí. Vedle tohoto správného překladu by bylo možné použít např. i ekvivalent *lidé hledající relaxaci*.
- Třetí příklad představuje kopulativní kompozitum *frisch-fruchtig* přeložené jako *svěží, s ovocným nádechem*. V něm. původním textu (2) je kompozitum obsažené ve větě „[...] , dessen *frisch-fruchtige* Weine als Geheimtipps gehandelt werden; [...].“ a autor/ka se uchýlil/a k překladu „[...] , jejíž *svěží* vína *s ovocným nádechem* platí jako tajný tip; [...].“ Toto něm. kompozitum by bylo možné přeložit pouze jako *svěží, ovocná vína*.
- Další případ tvoří opět kompozitum z kategorie kopulativních, a sice *lustig-bockig*, s jehož přeložením se autor/ka vypořádal/a opisem *veselé a trochu nemotorné*. Tento překlad není příliš zdařilý, neboť v originále (text 4) se píše: „Lustig-Bockig wird’s in der Wachau: Dort warten witzige Eselabenteuer auf mutige Ausflügler.“ *Bockig*

znamená spíše ‘tvrdohlavý, paličatý, umíněný’, jedná se tedy o narážky na vlastnosti typické oslu, který je zmíněn v dodatku věty. Čes. verze věty obsahuje tvrzení: „Veselé a trochu nemotorné jsou výlety ve Wachau: tam čeká na odvážlivce roztomilé oslí dobrodružství.“ Spojení *nemotorné výlety* nepůsobí v českém jazyce srozumitelně.

- Kompozitum *Namenspatron* je opsáno ekvivalentem *pojmenováno podle*. Šlo by také použít spojení *patronem dle jména*, které nabízí čes. slovník.
- V případě kompozita *Pferdeschlittenfahren* se jedná o rozdělení tohoto kompozita do dvou vět. Něm. originál zní: „[...] oder romantisch-kuschlig im *Pferdeschlitten* die traute Zweisamkeit genießen.“ Při překladu do češtiny však byla tato věta rozdělena do dvou vět, stejně jako kompozitum: „[...] nebo se zachumlat v *saních a za koňským spřežením* si vychutnat romantickou samotou ve dvou.“ V této větě se nachází i další kompozitum, a sice *romantisch-kuschlig*, které je tentokrát do češtiny přeloženo za pomoci reflexivního verba – *zachumlat se*. Tento opis naprosto přesně vystihuje celkové vyznění něm. věty, přestože se jedná o překlad poněkud volný.
- Kompozitum *Salatbuffet* bývá do češtiny překládáno jako *salátový bufet*, ovšem v textu je použito opisu *saláty podávané formou švédských stolů*. Tento opis je co do významu snad i srozumitelnější.
- Něm. kompozitum v plurálu *Spielstätte* je vyjádřeno ekvivalentem *na programu*. Slovo *Spielstätte* vyjadřuje ‘místo ke hraní (např. divadelních her, ale i fotbalu)’, v čes. verzi však bylo velice vhodně využito opisu, který se v čes. větách hojně vyskytuje.
- V úvodu textu (6) užitě kompozitum *Weinkulturgut* je převedeno do češtiny jako *víno – nezaměnitelné kulturní dědictví*. Tento opis se skládá ze 4 slov: v centru pozornosti stojí víno, které autor/ka přirovnává ke kulturnímu dědictví (stejně jako např. památky). Pozornost víno získává právě kvůli použití pomlčky.

9.5 Kompozitum

Předkládaná práce se věnuje slovtvornému způsobu kompozice v německém jazyce a způsobu, jakým se vypořádá český jazyk s překladem slov vytvořených právě tímto procesem. Jak jsme již v předchozích kapitolách ukázali, první místo zaujímá

překlad pomocí substantiva a atributu kongruentního, následují ekvivalenty složené ze substantiva a atributu inkongruentního, jednoslovné výrazy a opisné překlady. V zástupu za nimi se nachází konečně také české ekvivalenty ve tvaru slov složených. Přestože kompozice patří po derivaci k nejčastějším způsobům tvoření nových slov, v analyzovaných textech jsou pomocí kompozita přeložena pouze 3 něm. slova složená:

- *Dřevorubci*, v něm. originále *Holzfäller* – kompozitum *dřevorubec* se řadí ke kompozici vlastní, které je však utvořené komplexním postupem kompozičně-derivačním, tzn., že toto slovo vzniklo na základě dvou současně probíhajících procesů (kompozice a sufixace). Základovým slovem je verbum *rubat*, které je ve složenině sufigované (*rubat* → *rubec*, tedy kořen *rub-* + sufix *-ec*). *Rubec* jako samostatné slovo v českém jazyce neexistuje, vyskytuje se pouze jako složka kompozita. Základové slovo determinuje substantivum *dřevo*, které je k verbu *rubat* předmětem (co *rubat*? – *dřevo*). Celkově toto kompozitum patří ke skupině jmen činitelských²¹⁷.
- *Cykloturistika*, v něm. originálním textu je užito (*Rad*)*Wanderung*, čímž se myslí nejen turistika celkově, ale i cykloturistika. Hlavní důvod, proč je i toto kompozitum zahrnuto v této analýze, představuje český ekvivalent – ekvivalentem je *cykloturistika*, překladatel/ka vycházel/a tedy z něm. kompozita *Radwanderung*. Na první pohled je patrné, že se toto kompozitum skládá ze dvou složek: *cyklo-* + *turistika*. Stejně jako v případě předchozím se *cyklo-* nevyskytuje v textu jako samostatné slovo (výjimku tvoří např. názvy obchodů s cyklistickými potřebami), *cyklo-* však představuje cizí první komponent slova složeného. Význam tohoto komponentu (tedy *cyklo-* ve významu ‚cyklistický‘) byl utvořen na základě slov ve francouzštině, původ se však odvozuje z řeckého *cyklo-* ve významu ‚cyklus‘ (tedy něco, co se opakuje).²¹⁸ V českém jazyce se cizí komponenty v kompozitu označují jako afixoidy. *Cyklo-* se dále řadí ke skupině prefixoidů²¹⁹, neboť tvoří první složku kompozita.

²¹⁷ Jména činitelská neboli nomina agentis označují zpravidla osoby, které vykonávají určitou činnost (může být stálá nebo i obvyklá). V zásadě se jedná o substantiva deverbativní, tedy odvozená od sloves (verb). V českém jazyce jsou tato substantiva nejčastěji zakončena sufixem *-e/c* (*her-ec*), *-tel* (*uč-i-tel*) či sufixem *-č* (*brus-i-č*), v jazyce německém např. sufixem *-er* (*Spiel-er*, *Lehr-er*, *Schleif-er*). (srov. ČERMÁK, 2011, str. 165; ČECHOVÁ, 2000, str. 121).

²¹⁸ MITTER, Patrik. Cizí první komponenty složených slov z pohledu sémantiky. Bohemistika. Ústí nad Labem, 2004, 2004(3), 196–202.

²¹⁹ Prefixoid neboli přechodný morfém je slovotvorný prvek (nebo také formant), který se nachází na pomezí prefixu a kořenného morfému. Často jsou internacionální povahy (např. *pseudo-*, *kvazi-*, *ex-*). (srov. ZIKOVÁ, 2001).

- *Cyklostezka* jako ekvivalent něm. kompozita *Radweg* – okolnosti prefixoidu *cyklo-* jsou popsány na předchozím příkladu. Jako doplnění však můžeme ještě dodat, že dnes již typ kompozit se strukturou S-(konektém)-S (např. *videopřehrávač*) není typem pro češtinu netypickým a okrajovým, naopak „představuje vysoce produktivní model tvoření a podíl nových pojmenování, která ho prezentují, výrazně roste“²²⁰. Z tohoto typu se pak vyvíjí nový typ slovotvorný, jehož vzorec je prefixoid-S. Tento model Ziková nazývá parasystémovým modelem tvoření, jenž se uplatňuje při tvoření neologismů v českém jazyce, dokonce lze říci, že nabývá role modelu nejaktivnějšího.²²¹

9.6 Ostatní

Tato podkapitola se věnuje všem zbývajícím ekvivalentům, jež nespádají do žádných z předchozích vzorců, nebo se od nich výrazně odlišují, proto je o nich pojednáno separátně.

První skupinku vytvářejí **rozvité konstrukce**. Jedná se o substantivum, jež je z každé strany rozvito. Před substantivem se tedy nachází atribut kongruentní a za ním atribut inkongruentní. Tyto konstrukce byly nalezeny v analyzovaných textech hned třikrát:

- Obsáhlé spojení *horská chata Alpského spolku* je v německém jazyce vyjádřeno pouze jedním slovem složeným, a sice *Alpenvereinshütte*.
- Ekvivalentem *zážitkové polévání kamenů* je přeloženo kompozitum *Erlebnisaufgüsse*. U tohoto slova autor/ka pravděpodobně vycházel/a z něm. významu: „das Begießen heißer Steine in einer Sauna mit Wasser (zur Erhöhung der Luftfeuchtigkeit)“²²², protože české, běžně dostupné slovníky s tímto významem nepracují²²³.
- O kompozitu *Nationalparkhaus* a jeho verzích překladu již byla řeč v předešlé kapitole (viz 9.2 Substantivum a atribut inkongruentní). Na tomto místě již zmiňme

²²⁰ ZIKOVÁ, Markéta. Substantivní neologismy a jejich parasystémový charakter. Naše řeč. Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, 2001, 84(2), 81–89.

²²¹ Tamtéž.

²²² AUFGUSS. Duden online [online]. [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: <http://www.duden.de/rechtschreibung/Aufguss>.

²²³ viz např. LINGEA LEXICON [elektronický slovník]. Verze 4.0. Brno: Lingea s.r.o., ©1997–2001 [cit. 2017-03-18].

pouze ekvivalent *správní budova národního parku*. Adjektivum *správní* plní roli atributu kongruentního, substantivum *budova* je dále rozvíto substantivem *park*, ježž navíc ještě zpřesňuje adjektivum *národní*.

Na těchto třech příkladech je jasné vidět, jak úsporné může být vyjádření pomocí kompozice. Nejen tato úspornost, ale i přesnost vyjádření významu je důvodem, proč jsou kompozita tak často v německém jazyce využívána. Naproti tomu v českém jazyce je sémantický obsah vyjádření popsán prostřednictvím více slov.

Druhou skupinku můžeme čistě z praktického hlediska označit jako **atributy**. Jedná se o přívlastky rozvíte (ty se vyskytují v textech čtyři), nebo také několikanásobné (v textech jsou zastoupeny dvakrát). K ekvivalentům v kapitole 9.1 Substantivum a atribut kongruentní nejsou přiřazeny právě z toho důvodu, že je ekvivalent realizován pouze adjektivem či adjektivy.

- První zástupce tvoří kompozitum *ebensolcher* s ekvivalentem *zrovna takový*. Jedná se o jediný případ, kdy přívlastek není tvořen adjektivem, nýbrž pronominem demonstrativním (tedy zájmenem ukazovacím). Pronomen *takový* je rozvíto adverbium *zrovna*, které zpřesňuje význam spojení – v textu 9 je tím řečeno, že jsou potřeba právě tito průvodci („Eine unvergessliche Wanderung braucht ebensolche Begleiter.“ – „Nezapomenutelná pěší túra si vyžaduje zrovna takové průvodce.“).
- Druhé v pořadí vystupuje kompozitum *handzahn* s ekvivalentem *krotká a přítulná*. Samotné *zahn* znamená *krotký*, kompozitum *handzahn* v sobě skrývá ten význam, že se jedná o zvířata krotká až do té míry, kdy si je lidé mohou pohladit. V českém jazyce je tedy k adjektivu *krotký* přidáno ještě adjektivum *přítulný*, které napomáhá vyjádřit přesně ono německé kompozitum.
- Jako třetí bylo v textu analyzováno kompozitum *mittelschwer* s ekvivalentem *středně obtížný*. Adjektivum *obtížný* je rozvíjeno adverbium *středně*, které tak celému spojení přisuzuje střední míru náročnosti.
- Čtvrtým analyzovaným kompozitem je *sanfthügelig*, které bylo do češtiny přeloženo jako *lehce zvlněný*. I v tomto případě adverbium *lehce* rozvíjí adjektivum *zvlněný*, a tím jeho význam poněkud zmírňuje, zeslabuje.
- Pátý ekvivalent se skládá hned ze tří adjektiv, která společně vytvářejí atribut kongruentní – *svěží, čistá, pitná*. V originálním textu toto spojení vyjadřuje složené slovo *trinkwasserklar*. Kompozitum *trinkwasserklar* není obsaženo ve slovníku Duden a v něm. verzi se pojí se substantivem *Nass* (básnický *Wasser*), do češtiny je

pak toto spojení přeloženo jako *svěží, čistá, pitná voda*. Překladatel/ka se snažil/a o vyjádření superlativů vody v této lokalitě.

- Posledním zástupcem je od ostatních odlišující se ekvivalent *přirozeně osvětlené*. Tento případ je zvláštní tím, že ačkoliv se v německém kompozitu *Naturlicht* spojují dvě substantiva, český ekvivalent tvoří adjektivum rozvité adverbium. V textu se nenachází žádný jiný tomu podobný příklad.

Třetí pododdíl představují kompozita, jejichž ekvivalenty naplňují v textu funkci **přísllovečného určení**, případně **predikátu a příslovečného určení**. Tuto skupinku tvoří pouze dva ekvivalenty:

- Substantivní kompozitum *Bergfahrt* je vyjádřeno adverbium *nahoru*. Originální věta zní „Deutlich weniger Kondition erfordert die Bergfahrt mit der Schafbergbahn.“ a do češtiny byla přeložena volně, přesto tak, aby význam zůstal zachován: „Ti se slabší kondicí se nahoru vyvezou lanovkou Schafbergbahn.“ Zde se ukazuje, jak důležité postavení zaujímá překladatel/ka, neboť přestože se obě dvě věty liší, jejich vyznění je totožné.
- V textech se nachází pouze 4 slova vzniklá procesem skládání, poslední z nich spadá do této kategorie: něm. verbum *zurückkommen* je v čes. textu vyjádřeno spojením *vrátit se domů*. Něm. znění věty je „Wenn Profi-Bergsteigerin Gerlinde Kaltenbrunner in ihre Heimat Spital am Pyhrn zurückkommt, zieht es sie auf die Gowilalm.“ a její převedení do českého jazyka není příliš zdařilé. Ve větě „Když se profesionální horolezkyně Gerlinde Kaltenbrunner vrátí domů do Spital am Pyhrn, táhne ji to na Gowilalm.“ by bylo lepší využít imperfektum, respektive namísto dokonavého verba *vrátit se* užít nedokonavého *vracet se*. Německý jazyk kategorii vidu nemá, ale z textu usuzujeme, že se zmiňovaná profesionální horolezkyně vrací na onu chatu opakovaně.

Další dva ekvivalenty zastávají v čes. textu roli **předmětu**. Ve výchozí něm. verzi se jedná o adverbialní kompozita *davon* a *dazu* (*dazu* je však neodmyslitelnou součástí vazby *im Gegensatz dazu*). Ekvivalent *o tom* kompozita *davon* je předmětem v pádě šestém, zatímco ekvivalent *tomu* ve vazbě *naproti tomu* je předmětem v pádě třetím.

Poslední skupinu ekvivalentů vytvářejí **různorodé ekvivalenty**, čistě z účelných důvodů předkládané práce jsou zařazena do pododdílu nazvaného ‚Ostatní‘. Každý ekvivalent je do takové míry specifický, že jsou níže všechny uvedeny jednotlivě:

- Kompozitum *dabei* je v čes. textech vyjádřeno adverbii *navíc* a *zároveň*.
- Kompozitum *damit* má v čes. textech zástupce charakteru zájmeného adverbia *tak*.
- Složené adverbiální kompozitum *dazu* je do češtiny převedeno pomocí modální partikule *zkrátka*.
- Adverbiální kompozitum *zudem* má v čes. textu protějšek v podobě adverbia *navíc*.

Analýza těchto ekvivalentů je komplikovaná v tom, že jejich podobu ovlivňuje překladatel/ka. Jejich role tkví např. v logickém propojení jednotlivých výpovědí (*Zároveň se zde severně od Dunaje pěstuje také chmel nejvyšší kvality. Rozhodující surovina pro výrobu piva tak roste takřikajíc přímo před dvěřmi*²²⁴), v odkázání na skutečnosti vyřčené ve větě předchozí (*Je tak zajištěno, [...]*), nebo také vyjádření dodatku (*Pivovarnickou tradici Mühlviertel navíc výrazně ovlivnila svým chmelovým rázem pivní kultura česká.*) či času, časové posloupnosti (*Jezera – třpytivé cíle výletů a zároveň i Vaši věční průvodci na cestách - [...]*). Ekvivalent *zkrátka* je naproti tomu modální částicí, která dotvrzuje vlastní výpověď (*Chaty k túrám zkrátka patří.*).

9.7 Shrnutí

Analýza českých ekvivalentů potvrdila základní domněnku – zatímco v německém jazyce je hojně využívána kompozice, v českém jazyce převažuje derivace. Proto je největší počet německých slov složených přeložen pomocí atribuce. Naprosto jasně převládá model substantiva s atributem kongruentním nad modelem substantiva rozvitého atributem inkongruentním. Větší výskyt patří ještě ekvivalentům přeloženým jednoslovným výrazem. Pár zástupců najdeme v podobě opisů a kompozit. Ekvivalenty vymykající se zmíněným navrženým strukturám jsou zařazeny do poslední, separátní podkapitoly. V té jsou roztříděny do skupin na základě podobností, které vykazují. Najdeme zde rozvitě konstrukce typu atribut kongruentní-substantivum-atribut inkongruentní, ekvivalenty pouze v roli atributu, rovněž v roli příslovečného určení a predikátu s příslovečným určením a následně také ekvivalenty ve funkci předmětu. Poslední skupinou jsou specifické ekvivalenty, jejichž úkolem je dotvoření celkového vyznění výpovědi.

²²⁴ Chybný tvar *dvěřmi* se vyskytuje v textu (spíše se jedná o překlep).

Následující tabulka podává přehled těchto ekvivalentních struktur a jejich výskytů:

Tabulka 8: Přehled ekvivalentních struktur a počet jejich výskytů.

Český ekvivalent	Počet výskytů
substantivum a atribut kongruentní	158
substantivum a atribut inkongruentní	65
jednoslovný výraz	61
opis	10
kompozitum	3
ostatní:	
– rozvité konstrukce	3
– atribut	6
– příslovečné určení, predikát a příslovečné určení	2
– předmět	2
– ostatní	4

Zdroj: Vlastní zpracování.

ZÁVĚR

Provázanost české a německé kultury existuje již po celá tisíciletí. Nedílnou součástí každé kultury je jazyk, jenž představuje základní dorozumívací prostředek. S rozvojem společnosti a celkově s vývojem ve všech vědních oblastech přichází potřeba pojmenovávání nových skutečností, okolností, věcí, jevů apod. S touto potřebou vyvstává i otázka, jak takové tvoření slov vlastně probíhá, jaké okolnosti tento proces ovlivňují a jací činitelé na něm participují. Způsoby utváření nových slov jsou rozličné a systém každého jazyka zpravidla neoplývá pouze jedním. Německý jazyk je pro své možnosti tvoření dlouhých složenin známý – převládá v něm tedy proces kompozice. Kompozita vznikají složením dvou či více slovtvorných základů, v některých případech za pomoci tzv. spojovacího morfému (jinak také konektém či interfix). Český jazyk oproti tomu nová pojmenování skládáním do takové míry nevytváří, jeho systému odpovídá lépe způsob derivační – proces, při němž ke slovtvorným základům přidáváme prefixy či sufixy (nebo také obojí), čímž vzniká slovo nové.

Rozdíly mezi dvěma a více jazyky se zabývá jazykovědná disciplína nazvaná jako kontrastivní lingvistika. Avšak ne u všech lingvistů je vnímána pouze takto, někteří se vyjadřují i pro zahrnutí shodností, na jejichž základě lze potom poukazovat na ony rozdílnosti. Odlišnosti mezi oběma jazyky spočívají již v základním rozdělení jazyků. Podle morfologické klasifikace se německý jazyk řadí k flexivním jazykům analytického typu, český také k flexivním jazykům, avšak syntetického typu. Podle genealogické klasifikace se řadí německý jazyk k větvi germánské, do skupiny jazyků západogermánských, český jazyk oproti tomu patří k větvi slovanské a konkrétně do skupiny západoslovanských jazyků.

Na základě odborné literatury a s pomocí různých internetových zdrojů byla zpracována teoretická část věnující se kontrastivní lingvistice, klasifikaci jazyků a slovtvorbě. V kapitolách zabývajících se slovtvorbou najdeme definice slovtvorby a slovtvorných prostředků, představení problematiky celého tvoření slov jak v jazyce německém, tak i v českém. Velký prostor patří samotným slovtvorným způsobům. Některé z nich jsou pro oba jazyky společné, zpravidla jsou označovány jako základní (derivace, kompozice, tvoření zkratk a zkratkových slov). Právě tvoření nových slov skládáním představuje východisko předkládané práce. Zatímco

v německém jazyce zaujímá kompozice první místo mezi slovtvornými způsoby, v českém jazyce patří prvenství derivaci.

Cílem předkládané práce je doložit, že v německém jazyce se objevuje podstatně větší množství kompozit než v jazyce českém, nastínit možnosti jejich českých ekvivalentů a vytvořit přehled těchto struktur na základě uvedených příkladů. Aby mohl být tento cíl naplněn, bylo nutné zvolit si korpus textů, jež budou podrobeny analýze. Vzhledem ke studovanému oboru autorky práce, ale i k její praxi s překladem pro nejmenovanou cestovní agenturu tvoří tento korpus texty z turistických online portálů zaměřujících se na cestovní ruch v Horním a Dolním Rakousku (z Dolního Rakouska pouze oblasti Mostviertel a Waldviertel). V textech byla nejprve vyhledána německá kompozita, kterým je věnována osmá kapitola, a k nim následně byly v českých verzích dohledány české ekvivalenty.

Analyzované texty obsahovaly celkem 322 německých kompozit, z nichž pouze tři překladatel/ka převedl/a do českého jazyka rovněž slovem složeným. Tímto zjištěním byl tedy splněn první cíl předkládané práce. Na základě příkladů z vybraných textů byl uskutečňován cíl druhý. České ekvivalenty byly roztrženy podle vytvořených struktur do jednotlivých skupin. Jedná se o skupiny tvořené substantivem a atributem kongruentním, substantivem a atributem inkongruentním, jednoslovným výrazem, opisem a kompozitem. V poslední skupině nazvané čistě pro praktické účely práce ‚Ostatní‘ nalezneme kompozita neodpovídající předchozím strukturám, ale kvůli jejich nízkému počtu výskytů se o nich nepojednává v samostatné kapitole.

To, že německá kompozita nebudou přeložena nejčastěji opět kompozitem, jsme předpokládali, ale že český ekvivalent tvořený substantivem a atributem kongruentním bude mít tak velkou převahu nad ostatními (konkrétně zaujímá 51 %), považujeme za překvapující. Druhá pozice náleží substantivu a atributu inkongruentnímu (21 %). Ukazuje se zde, že atribut je opravdu nejčastějším větným členem. Doposud nejdetailnější přehled v tomto směru uvádí Štícha ve své rozsáhlé publikaci *Česko-německá srovnávací gramatika*, o atribuci zde pojednává v celé kapitole. V těsném zástupu za substantivem a atributem inkongruentním se nachází ekvivalenty vyjádřené jednoslovným výrazem (19 %). Překlad opisem se objevuje již pouze v deseti případech (3 %) a kompozita jsou zastoupena třikrát (1 %). Zůstatkových 6 % náleží kompozitům nevyhovujícím vyjmenovaným strukturám (rozvitě konstrukce; atribut; příslovečné určení, predikát a příslovečné určení; předmět a ostatní).

V analyzovaných textech bylo nalezeno 322 kompozit, nepřeloženo jich však zůstalo 8. Také zde najdeme případy, kdy překladatel/ka užil/a pro jedno slovo více překladových ekvivalentů. Role překladatele/ky je tedy neopomenutelná. Při překládání je důležité uchopit vyznění daného větného celku, než ulpívat na doslovnosti.

Přínos předkládané práce spočívá v dalším náhledu na porovnávání německého a českého jazyka v oblasti slovo tvorby a současně i v souvislosti s problematikou překladu. Turistický ruch je důležitou složkou ekonomiky každého státu a za současné situace ve světě se dá očekávat nárůst dovolených jednak v tuzemsku, jednak i v přílehlých oblastech sousedních států. S tím souvisí potřeba překladu informačních materiálů právě pro zahraniční oblasti. Ačkoliv se nejedná o překlady takové váhy, jakou mají např. úřední spisy, neznamená to, že by snad překladům turistické povahy nemohla být věnována stejná pečlivost.

SEZNAM LITERATURY A POUŽITÝCH ZDROJŮ

Primární literatura

- OBERÖSTERREICH [online]. Linz: Oberösterreich Tourismus [cit. 2016-08-04]. Dostupné z: <http://www.oberoesterreich.at/>.
- NIEDERÖSTERREICH [online]. St. Pölten: Niederösterreich-Werbung [cit. 2017-04-20]. Dostupné z: <http://www.niederoesterreich.at/>.

Sekundární literatura

- ADAM, Robert et al. Úvodní jazykový seminář: výklad a cvičení (s terminologickým slovníkem). Praha: Nakladatelství Karolinum, 2014.
- ALTMANN, Hans. Prüfungswiesen Wortbildung. 3., durchgesehene Aufl. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 2011.
- BÍLKOVÁ, Jana. Současný český jazyk: Syntax [online]. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové.
- BOK, Václav. Úvod do studia germanistiky. Vyd. 2. opr. a rozš. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 1995.
- CRUSE, D. Alan et al. Lexikologie: Ein internationales Handbuch zur Natur und Struktur von Wörtern und Wortschätzen. Berlin: Walter de Gruyter, 2005.
- ČECHOVÁ, Marie. Čeština - řeč a jazyk. 2., přeprac. vyd. Praha: ISV nakladatelství, 2000.
- ČERMÁK, František. Jazyk a Jazykověda: Přehled a slovníky. 4. vyd., v Karolinu 2. dopl. Praha: Univerzita Karlova, 2011.
- ČERNÝ, Jiří. Úvod do studia jazyka. Olomouc: Rubico, 1998.
- DOKULIL, Miloš. Mluvnice češtiny. Praha: Academia, 1986.
- DONALIES, Elke. Basiswissen: deutsche Wortbildung. Tübingen: Francke, 2007.
- DONALIES, Elke. Die Wortbildung des Deutschen. 2., überarbeitete Auflage. Tübingen: Gunter Narr, 2005.
- DUBOVÁ, Jarmila. Einführung in die Sprachwissenschaft: Materialien für das Fernstudium. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006.

DUDEN: die Gramatik: unentbehrlich für richtiges Deutsch. 7., völlig neu erarbeitete und erweiterte Aufl. Mannheim: Dudenverlag, 2005.

ERBEN, Johannes. Einführung in die deutsche Wortbildungslehre. 5., durchgesehene und ergänzte Aufl. Berlin: Erich Schmidt, 2006.

FLEISCHER, Wolfgang, Irmhild. BARZ a Marianne. SCHRÖDER. Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache. 3., unveränderte Auflage. Tübingen: M. Niemeyer, 1992.

FLEISCHER, Wolfgang a Irmhild BARZ. Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache. 3. Aufl. Tübingen: Niemeyer, 2007.

FLEISCHER, Wolfgang, Irmhild. BARZ a Marianne. SCHRÖDER. Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache. 4. Auflage, völlig neu bearbeitet. Boston: De Gruyter, 2012.

GÖTZE, Lutz a Ernest W. B. HESS-LÜTTICH. Grammatik der deutschen Sprache: Sprachsystem und Sprachgebrauch. Aktual. u. erweiterte Aufl. Gütersloh – München: Bertelsmann Lexikon Verlag, 1999.

HAUSER, Přemysl. Nauka o slovní zásobě. Praha: SPN, 1980.

HAUSER, Přemysl. Základy skladby češtiny. Brno: Masarykova univerzita, 2003.

HRBÁČEK, Josef. Srovnání dvou překladů z hlediska využití prostředků koheze textu. Naše řeč. 1987, 70(3), 123–130.

IMIDER, Martina. Interference a transfer ve vyučování němčině jako cizímu jazyku. Brno, 2010. Disertace. Masarykova univerzita.

KÁŇA, Tomáš. Wortbildung: Umriss der Theorie mit Aufgaben und Übungen. Brno: Masarykova univerzita, 2012.

KARLÍK, Petr, Marek NEKULA, Zdenka RUSÍNOVÁ a Miroslav GREPL. Příruční mluvnice češtiny. Vyd. 2., opr. [i.e. 4. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2012.

LOHDE, Michael. Wortbildung des modernen Deutschen: ein Lehr- und Übungsbuch. Tübingen: Gunter Narr, c2006.

MACH, Vladimír a Svatava MACHOVÁ. Kontrastivní výzkum — pokračování konfrontačních metod české lingvistiky. Slovo a slovesnost. Praha: Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky, 1974, 35(1), 43–48.

- MATÚŠOVÁ, Jana. Vývoj a standardizace pomístních jmen a urbanonym v českém pohraničí. *Naše řeč*. 1989, 72(4), 179–187.
- MITTER, Patrik. Cizí první komponenty složených slov z pohledu sémantiky. *Bohemistika*. Ústí nad Labem, 2004, 2004(3), 196–202.
- RADĚVOVÁ, Zuzana. *Odmaturuj! z německého jazyka 1*. Brno: Didaktis, 2005.
- RUSÍNOVÁ, Zdenka. *Tvoření slov v současné češtině*. 2.vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1993.
- RYCHLÁ, Soňa. *Německá mluvnice pro začátečníky i pokročilé*. První společné vydání. Olomouc: nakladatelství Votobia, 1999.
- SCHIPPAN, Thea. *Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache*. Lipsko: VEB Bibliographisches Institut Leipzig, 1984.
- ŠMILAUER, Vladimír. *Novočeské tvoření slov*. Praha: SPN, 1971.
- ŠRÁMEK, Rudolf. *Úvod do obecné onomastiky*. Brno: Masarykova univerzita, 1999.
- ŠTÍCHA, František. *Česko-německá srovnávací gramatika*. Praha: Argo, 2003.
- UHLÍŘOVÁ, Ludmila. O stavebních prvcích věty. In: TĚŠITELOVÁ, M. *O češtině v číslech*. První vydání. Praha: Academia, 1987, s. 125-127.
- VACULÍK, David. *Urbanonymie vybraných měst Moravy a Slezska (její vznik, vývoj, systém a klasifikace)*. Brno, 2014.
- VOIT, Heike. *Stručná gramatika němčiny: moderní, přehledná, srozumitelná*. Praha: Klett, 2005.
- ZIKOVÁ, Markéta. Substantivní neologismy a jejich parasystémový charakter. *Naše řeč*. Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, 2001, 84(2), 81–89.

Internetové zdroje

- ACADEMIC DICTIONARIES AND ENCYCLOPEDIAS [online]. [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: <http://www.deacademic.com/>.
- BAIRISCHES WÖRTERBUCH [online]. [cit. 2017-03-04]. Dostupné z: www.bayrisches-woerterbuch.de.
- CANOONET: Deutsche Wörterbücher und Grammatik [online]. [cit. 2016-09-29]. Dostupné z: <http://www.canoo.net/>.

CVRČEK, Václav - Richterová, Olga (eds). manualy:treq [Internet]. Příručka ČNK; 2016 Sep 12, 14:22 GMT [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: <http://wiki.korpus.cz/doku.php?id=manualy:treq&rev=1473690123>.

CZECHENCY: Nový encyklopedický slovník češtiny. [online]. [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/>.

ČESKO-NĚMECKÝ PARALELNÍ KORPUS [online]. [cit. 2016-10-15]. Dostupné z: <http://www.ped.muni.cz/katedry-a-instituty/nemecky-jazyk-literatura/aktivity/cesko-nemecky-paralelni-korpus>.

ČESKÝ NÁRODNÍ KORPUS [online]. [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: <http://www.korpus.cz>.

DAS PROJEKT INTERCORP UND SEINE ROLLE IN DER DEUTSCHLEHRERAUSBILDUNG UND FORSCHUNG [online]. [cit. 2016-10-15]. Dostupné z: <https://www.muni.cz/vyzkum/publikace/1167076>.

DIE LÄNGSTEN WÖRTER IM DUDEN. Duden [online]. [cit. 2017-01-08]. Dostupné z: <http://www.duden.de/sprachwissen/sprachratgeber/die-laengsten-woerter-im-duden>.

DIE RÜCKBILDUNG. Grammis 2.0: das grammatische informationssystem des instituts für deutsche sprache (ids) [online]. [cit. 2016-12-28]. Dostupné z: http://hypermedia.ids-mannheim.de/call/public/sysgram.ansicht?v_typ=v&v_id=638.

DOVALIL, V. – Káňa, T. – Peloušková, H. – Zbytovský, Š. – Vavřín, M.: Korpus InterCorp – němčina, verze 9 z 9. 9. 2016. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2016. Dostupný z WWW: <http://www.korpus.cz>.

DUDEN.DE [online]. [cit. 2017-01-10]. Dostupné z: <http://www.duden.de/>.

DWDS: Digitales Wörterbuch der deutschen Sprache [online]. [cit. 2017-02-26]. Dostupné z: <https://www.dwds.de/>.

ELSEN, Hilke. Komplexe Komposita und Verwandtes. Germanistische Mitteilungen: Zeitschrift für Deutsche Sprache, Literatur und Kultur [online]. Heidelberg: Belgischen Germanisten- und Deutschlehrerverband, 2009, (69), 57–71 [cit. 2017-01-29]. Dostupné z: http://www.bgdv.be/Dokumente/GM-Texte/gm69_elsen.pdf.

ELSHORBAGY, Fathy. Fugenelemente der deutschen Komposita [online]. [cit. 2017-01-20]. Dostupné z: <https://docserv.uni-duesseldorf.de/servlets/DocumentServlet?id=7853>.

EU, EVROPSKÁ KOMISE. Řeč pro Evropu: Jazyky v Evropské unii [online]. [cit. 2016-12-02]. Dostupné z: <http://bookshop.europa.eu/cs/-e-pro-evropu-pbNAAB08127/>.

EVROPSKÝ REGION DUNAJ-VLTAVA [online]. [cit. 2017-01-12]. Dostupné z: <http://www.evropskyregion.cz/>.

HISTORIE NORDIC WALKING, NORDIC RUNNING. Nordic sports [online]. [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: <http://www.nordicsports.cz/nordic-walking/historie-nordic-walking-nordic-running/>.

INTERNETOVÁ JAZYKOVÁ PŘÍRUČKA [online]. [cit. 2017-04-12]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/>.

LAVINY - INFO EXPERT: Klasifikace sněhu. Alpy4000.cz [online]. [cit. 2017-01-25]. Dostupné z: <http://www.alpy4000.cz/laviny-info-expert-klasifikace-snehu-starsi.php>.

LEBENSQUELL-PRODUKTE. Gesundheitsresort Bad Zell – Lebensquell [online]. [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: <http://www.lebensquell-badzell.at/therapie/produkte>.

MORFEMATIKA. Internetová jazyková příručka [online]. [cit. 2016-12-01]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=778>.

MOST POPULAR LANGUAGES IN THE WORLD. World Atlas. [online]. [cit. 2016-12-02]. Dostupné z: <http://www.worldatlas.com/articles/most-popular-languages-in-the-world.html>.

NÁRODNÍ PARK THAYATAL [online]. Merkersdorf: Nationalpark Thayatal [cit. 2017-03-02]. Dostupné z: <http://www.np-thayatal.at>.

PROGR@MM: die Propädeutische Grammatik. Grammis 2.0: das grammatische informationssystem des instituts für deutsche sprache (ids) [online]. [cit. 2017-01-10]. Dostupné z: <http://hypermedia.ids-mannheim.de/programm/index.html>.

PROZ.COM [online]. [cit. 2017-03-05]. Dostupné z: <http://www.proz.com/>.

RECHTSCHREIBUNG. BMB: Bundesministerium für Bildung [online]. [cit. 2017-02-02]. Dostupné z: https://www.bmb.gv.at/schulen/unterricht/ba/rsref_abschluss.html.

REGELN: Verbindungen aus Partikel + Verb [online]. [cit. 2016-12-28]. Dostupné z: http://www.abzv.de/rechtschreibung/?rubrik=&topnav=1&highlight=@el_id=117.

RINDFLEISCHETIKETTIERUNGSÜBERWACHUNGSAUFGABENÜBERTRAGUNGSGESETZ UŽ NENÍ... [online]. [cit. 2017-01-08]. Dostupné z:

<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1093450-rindfleischetikettierungsuberwachungsaufgabenertragungsgesetz-uz-neni>.

ROSEN, A. – Vavřín, M.: Korpus InterCorp – čeština, verze 9 z 9. 9. 2016. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2016. Dostupný z: <http://www.korpus.cz>.

SCS.ABZ.CZ: Slovník cizích slov [online]. [cit. 2017-02-03]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/>.

STRUČNÝ TERMINOLOGICKÝ SLOVNÍK [online]. [cit. 2016-12-03]. Dostupné z: <https://nlp.fi.muni.cz/web3/cs/Terminologie>.

TEILDISZIPLINEN DER LINGUISTIK. [online]. [cit. 2016-01-11]. Dostupné z: <http://www.schneid9.de/sprache/linguistik/ling02.pdf>.

UNIVERSAL-LEXIKON: BRETTEL. Academic: Academic dictionaries and encyclopedias [online]. [cit. 2017-02-17]. Dostupné z: http://universal_lexikon.deacademic.com/157180/Brettel.

VALDROVÁ, Jana. Die Deutsche Wortbildung [online]. [cit. 2017-01-19]. Dostupné z: <http://www.valdrova.cz/2012/10/die-deutsche-wortbildung/>.

VONDRÁČEK, Miloslav. Současný český jazyk – lexikologie [online]. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové [cit. 2017-03-28]. Dostupné z: <http://inpdf.uhk.cz/wp-content/uploads/2014/03/Lexikologie-Vondracek.pdf>.

WIKI: Český národní korpus [online]. [cit. 2016-10-07]. Dostupné z: <http://wiki.korpus.cz/doku.php/start>.

WIKIPEDIA: the free encyclopedia [online]. [cit. 2017-01-30]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki>.

WIKIWÖRTERBUCH: Wiktionary, das freie Wörterbuch [online]. [cit. 2017-02-26]. Dostupné z: <https://de.wiktionary.org/wiki/Wiktionary:Hauptseite>.

WORTBILDUNG: Komposition. Mediensprache [online]. [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: <https://www.mediensprache.net/de/basix/morphologie/wortbildung/komposition/>.

WORTSCHATZ-LEXIKON [online]. [cit. 2017-02-20]. Dostupné z: http://corpora.informatik.uni-leipzig.de/de?corpusId=deu_newscrawl_2011.

ZEMĚPISNÁ JMÉNA KOLEM NÁS [online]. [cit. 2017-02-10]. Dostupné z: http://www.popup.upol.cz/files/forSchoolsDocuments/2014062315293061_Bohus2-PdF.pdf.

ZUSAMMENGESETZTE SUBSTANTIVE. Duden. de [online]. [cit. 2017-02-02]. Dostupné z: <http://www.duden.de/sprachwissen/sprachratgeber/zusammengesetzte-substantive>.

ZUSAMMENSETZUNGEN. Duden.de [online]. [cit. 2017-02-02]. Dostupné z: <http://www.duden.de/sprachwissen/sprachratgeber/zusammensetzungen>.

ZUSAMMENTREFFEN DREIER GLEICHER BUCHSTABEN. Duden.de [online]. [cit. 2017-02-02]. Dostupné z: <http://www.duden.de/sprachwissen/sprachratgeber/zusammentreffen-dreier-gleicher-buchstaben>.

Ostatní

LINGEA LEXICON [elektronický slovník]. Verze 4.0. Brno: Lingea s.r.o., ©1997–2001 [cit. 2017-03-18].

O ČEŠTINĚ: Stý díl pořadu aneb češtinářská nej... In: ivysilani [online]. [vid. 2017-01-08]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10098745482-o-cestine/208572235500022/obsah/124729-odpovedna>.

SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK

Seznam obrázků

Obrázek 1: Postavení kontrastivní lingvistiky v jazykovědě.....	13
Obrázek 2: Disciplíny v rámci jazykovědy.....	19
Obrázek 3: Slovtvorné způsoby v německém jazyce.	23
Obrázek 4: Typy morfémů.....	28
Obrázek 5: Vztah fundace.....	36
Obrázek 6: Deklinace substantiva Kohlkopf (čes. zelí).....	43
Obrázek 7: Kaufhausdetektiv.....	47
Obrázek 8: Holzfußboden.....	47
Obrázek 9: Hochwasserkatastrophenhilfsdienst.	47
Obrázek 10: Možná struktura substantivního kompozita.	61
Obrázek 11: Možná struktura substantivního kompozita.	61
Obrázek 12: Struktura kompozita Abenteuerspielplatz.....	66
Obrázek 13: Struktura kompozita Nationalparkregion.....	67

Seznam tabulek

Tabulka 1: Substantivní kompozita.....	44
Tabulka 2: Adjektivní kompozita.....	44
Tabulka 3: Verbální kompozita.....	44
Tabulka 4: Adverbiální kompozita.....	45
Tabulka 5: První typ třísložkových složenin.....	62
Tabulka 6: Druhý typ třísložkových kompozit.....	62
Tabulka 7: Prepozice ve spojeních substantiva a atributu inkongruentního.....	89
Tabulka 8: Přehled ekvivalentních struktur a počet jejich výskytů.....	99

SEZNAM PŘÍLOH

I. Přehledy kompozit a českých ekvivalentů

Příloha 1: Kompletní seznam kompozit

Příloha 2: Překládové ekvivalenty

II. Analyzované texty

Příloha 3: Odkazy na vybrané texty

Příloha 4: Text 1

Příloha 5: Text 2

Příloha 6: Text 3

Příloha 7: Text 4

Příloha 8: Text 5

Příloha 9: Text 6

Příloha 10: Text 7

Příloha 11: Text 8

Příloha 12: Text 9

Příloha 13: Text 10

Příloha 14: Text 11

Příloha 15: Text 12

Příloha 16: Text 13

Příloha 17: Text 14

I. Přehledy kompozit a českých ekvivalentů

Příloha 1: Kompletní seznam kompozit

	Kompozitum (abecední řazení)	Český ekvivalent	Typ kompozita	Číslo textu
A				
1.	Abenteuerspielplatz	dobrodružné hřiště	N+N	3
2.	abwechslungsreich	rozmanitý	N+s+A	2,8
3.	Adhäsionsbahn	adhezní dráha	N+s+N	13
4.	Alltag	všední starosti všední den	Pronomen+N	1 1,12
5.	alkoholfrei	nealkoholický	N+A	14
6.	Alpenvereinshütte	horská chata Alpského spolku	N+s+N	9
7.	Alpinskigebiet	alpinské lyžařské středisko	A+N	8
8.	Angebotsinfos	informace o nabídce	N+s+N	14
9.	Animationsfassade	proměnlivá fasáda	N+s+N	13
10.	Anreiseternine	termíny příjezdu	N+N	14
11.	Apfelsaft	jablečná šťáva	N+N	14
12.	Aprilwochen	dubnové týdny	N+N	2
13.	Artenvielfalt	druhová rozmanitost	N+en+N	3
14.	Ausgangspunkt	výchozí bod	N+s+N	9
15.	Aussichtsplätze	vyhlídka	N+s+N	9
16.	Aussichtspunkte	vyhlídková místa	N+s+N	3
17.	Ausstellungsraum	výstavní prostory	N+s+N	13
B				
18.	Bademantel	koupací plášť	V+e+N	14
19.	Badespaß	vodní zábava	V+e+N	14
20.	Badetücher	osušky	V+e+N	14
21.	Bärenhöhle	medvědí jeskyně	N+en+N	14
22.	Bauerngärten	selské dvory	N+en+N	5
23.	Bauernhof	statek	N+en+N	2
24.	Behandlungswünsche	přání	N+s+N	14

25.	Bergabenteuer	horské dobrodružství	N+N	2
26.	Bergbauernbetrieb	horská farma	N+en+N	9
27.	Bergfahrt	nahoru	N+N	9
28.	Bergflanken	horské úbočí	N+N	9
29.	Berglandschaft	horská krajina	N+N	4
30.	Bergregion	oblast hor	N+N	10
31.	Bergtouren	horské túry vysokohorské túry	N+N	9 9
32.	Bergwelt	horský svět	N+N	2
33.	Bierkenner	znalci piva	N+N	10
34.	Bierkultur	pivní kultura	N+N	10
35.	Bierproduktion	výroba piva	N+N	10
36.	Bierregion	pivní oblast	N+N	10
37.	Bierspezialitäten	pivní speciality	N+N	10
38.	Bike-Abenteuer	dobrodružství pro každého cyklistu	N+N	11
39.	Biker-Paradies	bikerský ráj	N+N	5
40.	Bilderweg	-	N+er+N	9
41.	Birnbäume	hrušně	N+N	2
42.	Birnenmost	hruškový mošt	N+en+N	2
43.	Birnensanft	hrušková šťáva	N+en+N	2
44.	bisher	-	Prepoz+Adv	11
45.	Blickfeld	výhled	N+N	9
46.	bodenständig	místní	N+A	2
47.	Braucommune	pivovarnická obec	V+N	10
48.	Braukunst	pivovarnická tradice	V+N	10
49.	Brautradition	pivovarnická tradice	V+N	10
50.	brettleben	perfektní rovina	N+A	11
51.	Buchtip	tip na knihu	N+N	13
52.	Bühnentechnik	jevištní technika	N+en+N	13
53.	Bundesland	spolková země	N+es+N	10
54.	Burgruine	zřícenina hradu	N+N	9

C

55.	Crushed-Ice-Dusche	sprcha crushed-ice	N+N	14
-----	--------------------	--------------------	-----	----

D

56.	dabei	navíc	Adv+Prepoz	4
		zároveň		11
57.	damit	tak	Adv+Prepoz	10
		tím pádem		13
58.	Dampfbad Dampfbäder	parní lázeň	N+N	14
		parní lázně		12
59.	darüber	-	Adv+Prepoz	12
60.	darum	-	Adv+Prepoz	3
61.	Dauerausstellungen	trvalé expozice	N+N	13
62.	davon	o tom	Adv+Prepoz	9
63.	dazu	zkrátka	Adv+Prepoz	9
		(naproti) tomu		10
		-		7
64.	Durchbruchstäler	říční údolí	N+s+N	3
65.	Duschkosmetika	sprchová kosmetika	V+N	14
66.	durchwegs	-	Adv+Prepoz	9

E

67.	ebensolch	zrovna takové	Adv+A	4
68.	eindrucksvoll	nádherný	N+s+A	1
		působivý		3
		nejpůsobivější		13
69.	Einkaufszeile	adresa pro Vaše nákupy	N+s+N	13
70.	Eis-G´wölb	ledová klenba	N+N	14
71.	Einstiegstellen	nástupní místa	N+N	8
72.	Eisstockschießen	metaná	N+N	8
73.	Energiereserven	doplnění energie	N+N	1
74.	Entdeckungsreisen	cesty za poznáním	N+s+N	2
75.	Entspannungsbereiche	relaxační centra	N+s+N	1
76.	Entspannungsurlaub	relaxační dovolená	N+s+N	1

77.	Erdapfel	brambory	N+N	5
78.	Erkundungstouren	cesty za objevy	N+s+N	13
79.	Erlebnisaufgüsse	zážitkové polévání kamenů	N+N	14
80.	Erlebniswelt	svět expozice	N+N	13 13
81.	Erholungssuchende	ti, co hledají relaxaci	N+s+N	1
82.	Eselabenteuer	oslí dobrodružství	N+N	4

F

83.	Familienbesitz	rodinné vlastnictví	N+en+N	10
84.	Familienurlaube	rekreace pro celou rodinu	N+en+N	2
85.	Felsformationen	skalní útvary	N+N	2
86.	Ferienregion	Ferienregion -	N+N	8 11
87.	Festreigen	slavnosti	N+N	6
88.	Finnsauna	sauna	N+N	14
89.	Flughafen	letišťe	N+N	11
90.	Flussschleifen	říční meandry	N+N	3
91.	Freizeitangebot	nabídka pro strávení volného času	N+N	8
92.	frisch-fruchtig	svěží s ovocným nádechem	A+A	2
93.	Frischwasser	čerstvá voda	A+N	12
94.	Fruchtsäfte	ovocné šťávy	N+N	14
95.	Fußmärschen	pěšky	N+N	9

G

96.	Gastgeber	hostitelé a majitelé ubytovacích zařízení	N+N	6
97.	Gaumenfreude	gurmánské zážitky	N+N	14
98.	Geheimtipps	tajný tip	A+N	2
99.	Gemütsfreude	příjemný odpočinek	N+N	14
100.	Genusskultur	kulinářská kultura	N+N	2
101.	Gerstensaft	ječný mok	N+en+N	10
102.	Gesamtlänge	celková délka	A+N	5
103.	Genusszentrum	požitkářské centrum	N+N	14

104.	Gesundheitsprodukte	ozdravné produkty	N+s+N	14
105.	Gesundheitsresort	ozdravný resort	N+s+N	14
106.	Gesundheitszentrum	zdravotní centrum	N+s+N	14
107.	Glücksmomente	šťastné chvíle	N+s+N	11
108.	Granit-Formationen	žulové útvary	N+N	3
109.	grenzüberschreitend	přeshraniční	N+A	3
110.	Grünoasen	zelené oázy	A+N	12
111.	Gutteil	podstatná část	A+N	11

H

112.	Hammerherr	majitelé hutí	N+N	2
113.	Handtücher	ručníky	N+N	14
114.	handzahn	krotká a přítulná	N+A	4
115.	Hangwälder	zalesněné svahy	N+N	3
116.	Hausberg	místní hora	N+N	9
117.	Haustür	dveřmi	N+N	10
118.	Heidelandschaften	vřesoviště	N+N	5
119.	hinaus	-	Adv+Prepoz	10,12
120.	hinein	-	Adv+Adv	5,10
121.	Hintergrund	základ kulisy	Prefix+N	10 11
122.	Hochmoore	vrchoviště	A+N	5
123.	Hochplateau	náhorní plošina	A+N	8
124.	Hollundersaft ²²⁵	bezinková šťáva	N+N	14
125.	Holzfäller	dřevorubci	N+N	2
126.	Hüttentipps	típy na chaty	N+en+N	9

J

127.	Jahreszeit	roční období	N+es+N	6
128.	Jahrhundert Jahrhunderte	století století	N+N	10 10,11
129.	Jausenstation	občerstvení	N+N	9
130.	Jugendstil	secese	N+N	2

²²⁵ V textu chybně se dvěma *l*, správný tvar je pouze *Holundersaft*.

K

131.	Kalkberge	vápencové hory	N+N	11
132.	Kaltbecken	bazén se studenou vodou	A+N	12
133.	Kaiserhaus	císařský dvůr	N+N	11
134.	Kaiserschmarrn	Kaiserschmarrn, císařský trhanec	N+N	9
135.	Kilometer	km	Konfix+N	5,7
136.	Kirchenkunstwerk	dílo kostelní architektury	N+N	13
137.	Komfort-Liege	komfortní lehátko	N+N	12
138.	kontrastreich	-	N+A	11
139.	Konzerthaus	koncertní síň	N+N	13
140.	Kosmetikabteilung	kosmetika	N+N	14
141.	kostenfrei	zdarma	N+A	12
142.	Kraftplätze	energetická místa místa k načerpání energie	N+N	1 11
143.	Kräuterwiesen	louky plné bylin a květin	N+er+N	5
144.	Kulturliebhaber	příznivci kultury	N+N	2
145.	Kulturmetropole	kulturní metropole	N+N	13
146.	Kulturregion	kulturní krajina	N+N	11
147.	Kunstmuseum	umělecké muzeum	N+N	13
148.	Kunstsammlungen	sbírky umění	N+N	13
149.	Kunstwerk	umělecké dílo	N+N	13
150.	Kurzführungen	krátké komentované prohlídky	A+N	3

L

151.	Labestationen ²²⁶	zastávky s občerstvením	V+N	9
152.	Landeshauptstadt	dolnorakouské hlavní město (St. Pölten)	N+es+N	2
153.	Lebensenergien	životní energie	N+s+N	11
154.	Lebensgenuss	radost ze života	N+s+N	11
155.	Lebensqualität	kvalita života	N+s+N	1

²²⁶ V textu chybně, správný tvar je *Ladestationen*.

156.	Lebensräume	životní prostory	N+s+N	3
157.	lichtdurchflutet	prosvětlený	N+A	12
158.	Liebesbeziehung	milostný vztah	N+s+N	10
159.	Liegebereiche	zóny s lehátky	V+e+N	14
160.	Liegeflächen	plochy na ležení	V+e+N	12
161.	Loipenkilometer	km stop	N+en+N	8
162.	LQ-Drink	LQ drink	Zkratka+N	14
163.	Luftkuren	klimatické lázně	N+N	5
164.	lustig-bockig	veselé a trochu nemotorné	A+A	4
165.	lustig-lieb	roztomilá	A+A	4

M

166.	Massagebänke	masážní lehátka	N+N	14
167.	Massagedüsen	masážní trysky	N+N	12
168.	Mautstraße	silnice s mýtným	N+N	9
169.	Menschengedenken	-	N+en+N	11
170.	Mittelpunkt	střed veškerého dění	A+N	6
171.	mittelschwer	středně obtížný	A+A	9
172.	Mostbarone	moštoví baroni	N+N	2
173.	Mostbirnhaus	dům hruškového moštu	N+N	2
174.	Mostheurige	moštové šenky	N+N	2
175.	Musiktheater	hudební divadlo	N+N	13

N

176.	Namenspatron	pojmenováno podle	N+s+N	9
177.	Nationalpark	národní park	N+N	3
		národní parky		5
178.	Nationalparkhaus	správní budova národního parku	N+N	3
		budova návštěvnického centra		3
		budova parku		3
		návštěvnické centrum		3
179.	Nationalparkregion	oblast národního parku	N+N	3

180.	Naturbeobachtungen	pozorování přírody	N+N	3
181.	Naturlandschaft	přírodní krajina	N+N	3
182.	Naturlicht	přírozeně osvětlené	N+N	13
183.	Naturpark	přírodní park	N+N	4
184.	Naturregion	místní příroda	N+N	11
185.	Naturschönheiten	nádherná jezera	N+N	11
186.	Naturszenarien	přírodní scenérie	N+N	5
187.	Nordig ²²⁷ -Walking-Stock-Verleih	půjčovna trekingových holí	N+N	3
188.	Nordosthang	severovýchodní úbočí	N+N	9

O

189.	Obstkorb	ovoce	N+N	14
190.	offenstehen	otevírat se	A+V	9
191.	Opernhaus	opera	N+en+N	13
192.	Orangensaft	pomerančová šťáva	N+en+N	14

P

193.	Parkplatz	parkoviště	V+N	9
194.	Pauschalangebot	paušální nabídka	A+N	14
195.	Pferdeschlitten	sáně a za koňským spřežením	N+e+N	4
196.	Pferdeschlittenfahren	jízda na saních taženými koňmi	N+N	8
197.	Pflanzenarten	druhy rostlin	N+en+N	3
198.	Privatbrauerei	soukromý pivovar	A+N	10
199.	Pulverschnee	prašan	N+N	4

R

200.	Radwanderung ²²⁸	cykloturistika	N+N	3
201.	Radweg	cyklostezka	N+N	2
202.	Randlage	blízkost hranic	N+N	3
203.	Rastplätze	místa k odpočinku	V+N	9
204.	Reiseablauf	průběh cesty	N+N	14

²²⁷ V textu chybný tvar *Nordig*, správně je pouze *Nordic*.

²²⁸ V textu uvedeno jako (*Rad*)*Wanderung*.

205.	Reisezeitraum	období cesty	N+N	14
206.	Regionsorte	místa regionu	N+s+N	8
207.	Reizklima	dráždivé podnebí	V+N	5
208.	Reizüberflutung	zahlcení různými stimuly	N+N	1
209.	reizvoll	půvabný	N+A	2
		nepřeloženo		2
210.	Rohstoff	surovina	A+N	10
211.	romantisch-kuschlig	zachumlat se	A+A	4
212.	Ruhebereich	odpočinková zóna	V+e+N	14
	Ruhebereiche	klidové zóny		14
213.	Ruheorte	klidová místa	V+e+N	1
214.	Ruhepausen	zastavení	V+e+N	1
215.	Ruheräume	klidové zóny	V+e+N	12
216.	Rundblick	panoramatický výhled	A+N	9

S

217.	Saalplatz	náměstí svého druhu	N+N	13
218.	Salatbuffet	saláty podávané formou švédských stolů	N+N	14
219.	Salzwasser	slaná voda	N+N	12
220.	Salzwasser-Lagune	laguna se slanou vodou	N+N	12
221.	Sandstrand	písková pláž	N+N	12
222.	sanfthügelig	lehce zvlněný	A+A	2
223.	Saunameister	mistři saunování	N+N	14
224.	Saunaoase	sauna	N+N	14
		saunovací oáza		14
225.	SB-Restaurant	samoobslužná restaurace	Zkratka+N	14
226.	Schienenbergbahn	horská železnice	N+en+N	13
227.	schlechthin	-	A+Adv	9
228.	Schlossbrauerei	zámecký pivovar	N+N	10
229.	Schnappschüsse	momentky	V+N	4
230.	Schneeschuhwandern	? zimní turistika	N+N	8
231.	Schutzhütte	Schutzhütte	N+N	9

		chata		9
232.	Schwalldusche	přivalová sprcha	N+N	14
233.	Seehöhe	nadmořská výška	N+N	8
234.	Seeregion	oblast jezer	N+N	10
235.	Seenwanderer	pěší turisté	N+N	11
236.	Sehnsucht	touha	V+N	11
237.	Seilbahn	lanovka	N+N	9
238.	Senkrechtstarter	-	A+N	11
239.	Shoppingmeile	nákupní ulice	N+N	13
240.	Sicherheitsrisiken	bezpečnostní rizika	N+s+N	8
241.	sicherstellen	zjistit	A+V	10
242.	Skierlebnis	lyžařský zážitek	N+N	8
243.	Skigebiet	lyžařský areál	N+N	8
244.	Sommerfrische	letní lázně	N+N	11
		letní svěžest		11
		letoviska		11
245.	Sonnenterrasse	prosluněná terasa	N+en+N	9
246.	Spielstätte	na programu	V+N	13
247.	Sportbecken	sportovní bazény	N+N	12
248.	Sprudelbecken	bublinková koupel	V+N	14
249.	Steinschlag	padající kamení	N+N	8
250.	Stiftsbrauerei	klášterní pivovar	N+s+N	10
251.	Streckennetz	síť	N+en+N	5
252.	Streicheleinheiten	pohlazení	V+N	14
253.	Streuobstwiesen	-	N+N	2
254.	stundenlang	delší	N+en+A	5
255.	Stützpunkt	základna pro všechny	V+N	9
		základna		9

T

256.	Tageseintritt	celodenní vstup	N+es+N	14
257.	Tauchbecken	ponorný bazén	V+N	14
258.	Tierarten	druhy živočichů	N+N	3

259.	Tierpfleger	ošetřovatel zvěře	N+N	4
260.	Themenwege	tematické stezky	N+en+N	2
261.	Therapieabteilung	jiné terapie	N+N	14
262.	Thermal-Innenbecken	termální vnitřní bazény	A+N	12
263.	Thermalwasser	termální voda	A+N	12
264.	Thermen-Coaches	trenéři	N+N	12
265.	Thermenkaskade	termální kaskáda	N+en+N	12
266.	Thermenregion	region termálních lázní	N+en+N	7
267.	Top-Sehenswürdigkeiten	nejzajímavější místa	A+N	13
268.	Tortenrezept	recept na dort	N+en+N	13
269.	Tourentipp	tip na túru	N+en+N	9
270.	traditionsreich	tradiční	N+A	11
271.	Traditionssauna	tradiční sauna	N+s+N	14
272.	Trendsportarten	moderní sporty	N+N	11
273.	trinkwasserklar	svěží, čistá, pitná	N+A	11
274.	Trockenrasen	stepní trávníky	A+N	3

U

75.	Urlaubserlebnisse	zážitky na dovolené	N+s+N	2
76.	Urlaubsparadies	ráj dovolených	N+s+N	2

V

77.	Vierkanthöfe	-	neurčitý původní tvar+N	2
-----	--------------	---	-------------------------	---

W

278.	„Wackelsteine“	„viklany“	V+N	5
279.	Wahrzeichen	symbol	V+N	13
280.	Waldgebiet	lesnatý porost	N+N	5
281.	Waldloipen	běžecské stopy	N+N	8
282.	Wallfahrtsbasilika	poutní basilika	N+s+N	13
283.	Wandern-Dorado	turistické eldorádo	V+N	5
284.	Wandernetz	síť turistických stezek	V+N	5
285.	Wanderregion	turistický region	V+N	5
286.	Wandertour	turistická cesta	V+N	9
287.	Wanderweg	turistická cesta	V+N	9

	Wanderwege	turistické stezky		5,1 1
288.	Wanderwegenetz	sít' turistických stezek	N+e+N	3
289.	Wärmezone	vyhřátá zóna	N+N	14
290.	Waschbären	mývali	V+N	4
291.	Waschbären-Foto	foto s mývalem	N+N	4
292.	Waschbären-Fütterung	krmení mývalů	N+N	4
293.	Waschbär-Streicheln	laškování s mývaly	N+N	4
294.	Wasser-Gymnastik	vodní gymnastika	N+N	12
	Wassergymnastik	vodní gymnastika		14
295.	Wasserliegen	vodní lehátka	N+N	12
296.	Wasseroase	vodní oáza	N+N	14
297.	Wassertemperatur	teplota vody	N+N	14
298.	Wasserwelt	Svět jezer	N+N	11
		vodní světy		12
299.	Wasserzone	vodní zóna	N+N	14
300.	Wegbegleiter	průvodci na cestách	N+N	11
301.	Weinanbaugebiete	vinařské oblasti	N+N	2
302.	Weinbaugebiete	vinařské oblasti	N+N	7
303.	Weinherbst	vinařský podzim	N+N	6
304.	Weinkenner	znalci vína	N+N	6
305.	Weinkulturgut	víno – nezaměnitelné kulturní dědictví	N+N	6
306.	Weinorte	vinařské obce	N+N	7
307.	Weinrouten	vinařské trasy	N+N	7
308.	Weinstraße	vinařská cesta	N+N	7
309.	Weinstraßen-Gemeinden	obce na Vinařské cestě	N+N	6
310.	weilerspinnen	prodloužit	Adv+V	9
311.	weitgehend	-	A+A	3
312.	Weltkultur	světová kultura	N+N	11
313.	weltweit	svět	N+A	7

314.	wild-alpin	divoký	A+A	2
315.	Winterwandern	? zimní turistika	N+N	8
316.	Wochenende	víkend	N+en+N	3
317.	Wohlfühltag	den plný odpočinku a pohody	V+N	14
318.	Wohlfühl-Produkte	produkty plné pohody	V+N	14
319.	wunderschön	nádherný	N+A	4,9

Z

320.	zahlreich	početný	N+A	3
		spousta		5
		nespočetný		5
		mnohý		11
321.	zudem	navíc	Prepoz+Pronomen	10
322.	zurückkommen	vrátit se domů	Adv+V	9

Kompozitum

**Vyjádření kompozita v čes.
verzi textu**

Číslo textu

Toponyma

1.	Niederösterreich	Dolní Rakousko dolnorakouský	1,4,5,6 4,6
2.	Mostviertel	Mostviertel	2
3.	Hochkar	Hochkar	2
4.	Dürrenstein	Dürrenstein	2
5.	Eisenstraße	Eisenstraße	2
6.	Traisental	údolí Traisental	2
7.	Thayatal	Thayatal	3,5
8.	Podyjí-Nationalpark	národní park Podyjí	3
9.	Waldviertel	Waldviertel oblast Waldviertel	2, 3,5 5
10.	Annaberg	Annaberg	3, 4
11.	Schlaglhof	ranč Schlaglhof	4
12.	Buchenberg	Buchenberg	4
13.	Blockheide	Blockheide	5
14.	Weinstraße	Vinařská cesta (Weinstraße Niederösterreich)	2
15.	Kremstal	Kremstal	7
16.	Kamptal	Kamptal	7
17.	Traisental	Traisental	7
18.	Weinviertel	Weinviertel	7
19.	Wienerwald	Vídeňský les (Thermenregion Wienerwald)	3,7
20.	Böhmerwald	Šumava Böhmerwald	8 8
21.	Hochficht	(alpínské lyž. středisko) Hochficht	8
22.	Schöneben	Schöneben	8
23.	Grünwald	Grünwald	8
24.	Oberhaag	Oberhaag	8
25.	Oberösterreich	Horní Rakousko hornorakouský	4,9,10 10

26.	Schutzhütte Himmelspforte	Schutzhütte Himmelspforte	9
27.	Schafberg	vrchol Schafberg	9
28.	Salzkammergut	Salzkammergut region Salzkammergut Solná komora	10 4,9 5,11
29.	Salzkammergut-Seen	salzkammergutská jezera	9
30.	Dachstein	hora Dachstein Dachstein	5,11 9,11
31.	Himmelspforte	chata Himmelspforte	9
32.	Schafbergbahn	lanovka Schafbergbahn	9
33.	Sepp-Huber-Hütte	Sepp-Huber-Hütte	9
34.	Kasberg	vrchol Kasbergu	9
35.	Hochberghaus	Hochberghaus	9
36.	Kasbergalmrunde	okruh Kasbergalmrunde	9
37.	Kasberggipfel	vrchol Kasbergu	9
38.	Ruttenstein	Ruttenstein	9
39.	Pierbach	Pierbach	9
40.	Mühlviertel	Mühlviertel	9,10,14
41.	Ruttensteinweg	turistická cesta Ruttensteinweg	9
42.	Prielschutzhaus	Prielschutzhaus	9
43.	Spitzmauer	Spitzmauer	9
44.	Schiedenweiher	Schiederweiher	9
45.	Hinterstoder	Hinterstoder	9
46.	Braunberghütte	Braunberghütte	9
47.	Hochkogelhaus	Hochkogelhaus chata Hochkogelhaus	9 9
48.	Traunsee	jezero Traunsee	9
49.	Schwarzenbach	Schwarzenbach	9
50.	Ebensee	Ebensee	9
51.	Hochkogel	vrchol Hochkogel	9
52.	Steyrsbergerreith	Steyrsbergerreith	9

53.	Steyrsbergerreith	chata Steyrsbergerreith	9
54.	Vorderstoder	Vorderstoder	9
55.	Baumschlagberg	Baumschlagberg	9
56.	Gowilalm	Gowilalm	9
57.	Singerskogel	Singerskogel	9
58.	Katrinalmhütte	Katrinalalmhütte	9
59.	Hallstättersee	jezero Hallstättersee	9
60.	Dümlerhütte	Dümlerhütte	9
		chata Dümlerhütte	9
61.	Warscheneck	Warscheneck	9
62.	Wurzeralm	Wurzeralm	9
63.	Gleinkersee	Gleinkersee	9
64.	Roßleithen	Roßleithen	9
65.	Kalkalpenweg	turistická cesta	9
		Kalkalpenweg	9
66.	Zellerhütte	Zellerhütte	9
67.	Innviertel	Innviertel	10
		Innviertel (Innská čtvrť)	10
68.	Freistadt	Freistadt	10
69.	Eggenberg	Eggenberg	10
70.	Vorchdorf	Vorchdorf	10
71.	Hallstatt	Hallstatt	11
72.	Alpenvorland	Alpské předhůří	11
73.	Sengsengebirge	Sengsengebirge	11
74.	Höllengebirge	Pekelné hory (Höllengebirge)	11
		pohoří Höllengebirge	11
75.	Westautobahn (A1)	dálnice (A1)	11
76.	Salzburg	Salcburk	11
77.	Osterhorngruppe	pohoří Osterhorngruppe	11
78.	Attersee	Attersee	11
79.	Mondsee	Mondsee	11
80.	Traunsee	Traunsee	11

81.	Wolfgangsee	Wolfgangsee	11
82.	Hallstättersee	Hallstättersee	11
83.	Irrsee	Irrsee	11
84.	Almsee	Almsee	11
85.	Geinberg	Geinberg	12
86.	Musiktheater	Musiktheater	13
87.	Volksgarten	park Volksgarten	13
88.	Brucknerhaus	Brucknerhaus	13
89.	Brucknerfest	Brucknerfest (Brucknerův festival)	13
90.	Donaupark	park Donaupark	13
91.	Mariendom	Mariendom – Mariánský chrám	13
92.	Stephansdom	Stephansdom	13
93.	Schlossmuseum	Schlossmuseum Linz – Zámecké muzeum Linec	13
94.	Hauptplatz	Hauptplatz – Hlavní náměstí	13
95.	Pöstlingberg	Pöstlingberg	13
96.	Stahlwelt	Stahlwelt	13
97.	Landstraße	Landstraße	13
98.	Lebensquell	lázně Lebensquell Pramen života/Lebensquell	14

Ostatní

99.	Schwarzstörche	čápi černí	A+N	3
100.	Smaragdeidechsen	ještěrky zelené	N+N	3
101.	Fischotter	vydry říční	N+N	3
102.	Wildkatze	kočky divoké	A+N	3
103.	Türkenbundlilie	lilie zlatohlavá	N+N	3
104.	Schwertlilie	kosatec	N+N	3
105.	Federgras	kavyl	N+N	3
106.	Helmknabenkraut	vstavač vojenský	N+N	3
107.	NaturGeschichten-ThayaTales	Dějiny přírody-historky z Podyjí		3

Příloha 2: Překladové ekvivalenty

Substantivum + atribut kongruentní

1.	Abenteuerspielplatz	dobrodružné dětské hřiště
2.	Adhäsionsbahn	adhezní dráha
3.	Alltag	všední starosti všední den všední den
4.	Alpinskigebiet	alpinské lyžařské středisko
5.	Animationsfassade	proměnlivá fasáda
6.	Apfelsaft	jablečná šťáva jablečná šťáva
7.	Aprilwochen	dubnové týdny
8.	Artenvielfalt	druhová rozmanitost
9.	Ausgangspunkt	výchozí bod výchozí bod
10.	Aussichtspunkte	vyhlídková místa
11.	Ausstellungsraum	výstavní prostory
12.	Bademantel	koupací plášť koupací plášť
13.	Badespaß	vodní zábava
14.	Bärenhöhle	medvědí jeskyně
15.	Bauerngärten	selské dvory
16.	Bergabenteuer	horské dobrodružství
17.	Bergbauernbetrieb	horská farma
18.	Bergflanken	horské úbočí
19.	Berglandschaft	horská krajina
20.	Bergtouren	horské túry vysokohorské túry
21.	Bergwelt	horský svět
22.	Bierkultur	pivní kultura
23.	Bierregion	pivní oblast

24.	Bierspezialitäten	pivní speciality
25.	Biker-Paradies	bikerský ráj
26.	Birnenmost	hruškový mošt
27.	Birnensanft	hrušková šťáva
28.	Braucommune	pivovarnická obec
29.	Braukunst	pivovarnická tradice
30.	Brautradition	pivovarnická tradice
31.	„brettleben“	perfektní rovina
32.	Bühnentechnik	jevištní technika
33.	Bundesland	spolková země
34.	Dampfbad Dampfbäder	parní lázeň parní lázně
35.	Dauerausstellungen	trvalé expozice
36.	Durchbruchstäler	říční údolí
37.	Duschkosmetika	sprchová kosmetika
38.	Eis-G´wölb	ledová klenba
39.	Einstiegstellen	nástupní místa
40.	Entspannungsbereiche	relaxační centra
41.	Entspannungsurlaub	relaxační dovolená
42.	Eselabenteuer	oslí dobrodružství
43.	Familienbesitz	rodinné vlastnictví
44.	Felsformationen	skalní útvary
45.	Flussschleifen	říční meandry
46.	Frischwasser	čerstvá voda
47.	Fruchtsäfte	ovocné šťávy
48.	Gaumenfreude	gurmánské zážitky
49.	Geheimtipps	tajný tip
50.	Gemütsfreude	příjemný odpočinek
51.	Genusskultur	kulinářská kultura
52.	Gerstensaft	ječný mok
53.	Gesamtlänge	celková délka

54.	Genusszentrum	požitkářské centrum
55.	Gesundheitsprodukte	ozdravné produkty
56.	Gesundheitsresort	ozdravný resort
57.	Gesundheitszentrum	zdravotní centrum
58.	Glücksmomente	šťastné chvíle
59.	Granit-Formationen	žulové útvary
60.	Grünoasen	zelené oázy
61.	Gutteil	podstatná část
62.	Hangwälder	zalesněné svahy
63.	Hausberg	místní hora
64.	Hochplateau	náhorní plošina
65.	Hollundersaft	bezinková šťáva
66.	Jahreszeit	roční období
67.	Kalkberge	vápencové hory
68.	Kaiserhaus	císařský dvůr
69.	Kaiserschmarn	císařský trhanec
70.	Komfort-Liege	komfortní lehátko
71.	Konzerthaus	koncertní síň
72.	Kraftplätze	energetická místa
73.	Kulturmetropole	kulturní metropole
74.	Kulturregion	kulturní krajina
75.	Kunstmuseum	umělecké muzeum
76.	Kunstwerk	umělecké dílo
77.	Kurzführungen	krátké komentované prohlídky
78.	Landeshauptstadt	dolnorakouské hlavní město (St. Pölten)
79.	Lebensenergien	životní energie
80.	Lebensräume	životní prostory
81.	Liebesbeziehung	milostný vztah
82.	LQ-Drink	LQ drink
83.	Luftkuren	klimatické lázně
84.	Massagebänke	masážní lehátka

85.	Massagedüsen	masážní trysky
86.	Mostbarone	moštoví baroni
87.	Mostheurige	moštové šenky
88.	Musiktheater	hudební divadlo
89.	Nationalpark	národní park národní parky
90.	Nationalparkhaus	návštěvnické centrum
91.	Naturlandschaft	přírodní krajina
92.	Naturpark	přírodní park
93.	Naturregion	místní příroda
94.	„Naturschönheiten“	nádherná jezera
95.	Naturszenarien	přírodní scénérie
96.	Nordosthang	severovýchodní úbočí
97.	Orangensaft	pomerančová šťáva
98.	Pauschalangebot	paušální nabídka
99.	Privatbrauerei	soukromý pivovar
100.	Reizklima	dráždivé podnebí
101.	Ruhebereich Ruhebereiche	odpočinková zóna klidové zóny
102.	Ruheorte	klidová místa
103.	Ruheräume	klidové zóny
104.	Rundblick	panoramatický výhled
105.	Salzwasser	slaná voda
106.	Sandstrand	písková pláž
107.	Saunaoase	saunovací oáza
108.	SB-Restaurant	samoobslužná restaurace
109.	Schienenbergbahn	horská železnice
110.	Schlossbrauerei	zámecký pivovar
111.	Schwalldusche	přívalová sprcha
112.	Seehöhe	nadmořská výška
113.	Seenwanderer	pěší turisté

114. Shoppingmeile	nákupní ulice
115. Sicherheitsrisiken	bezpečnostní rizika
116. Skierlebnis	lyžařský zážitek
117. Skigebiet	lyžařský areál
118. Sommerfrische	letní lázně letní svěžest
119. Sonnenterrasse	prosluněná terasa
120. Sportbecken	sportovní bazény
121. Sprudelbecken	bublinková koupel
122. Steinschlag	padající kamení
123. Stiftsbrauerei	klášterní pivovar
124. Tageseintritt	celodenní vstup
125. Tauchbecken	ponorný bazén
126. Themenwege	tematické stezky
127. Therapieabteilung	jiné terapie
128. Thermal-Innenbecken	termální vnitřní bazény
129. Thermalwasser	termální voda
130. Thermenkaskade	termální kaskáda
131. Top-Sehenswürdigkeiten	nejzajímavější místa
132. Traditionssauna	tradiční sauna
133. Trendsportarten	moderní sporty
134. Trockenrasen	stepní trávníky
135. Waldgebiet	lesnatý porost
136. Waldloipen	běžecké stopy
137. Wallfahrtsbasilika	poutní bazilika
138. Wandern-Dorado	turistické eldorádo
139. Wanderregion	turistický region
140. Wandertour	turistická cesta
141. Wanderweg Wanderwege	turistická cesta turistické stezky turistické stezky

142. Wärmezone	vyhřátá zóna
143. Wasser-Gymnastik Wassergymnastik	vodní gymnastika vodní gymnastika
144. Wasserliegen	vodní lehátka
145. Wasseroase	vodní oáza
146. Wasserwelt	vodní světy
147. Wasserzone	vodní zóna
148. Weinanbaugebiete	vinařské oblasti
149. Weinbaugebiete	vinařské oblasti
150. Weinherbst	vinařský podzim
151. Weinorte	vinařské obce
152. Weinrouten	vinařské trasy
153. Weinstraße	vinařská cesta
154. Weltkultur	světová kultura

155. Schneeschuhwandern Winterwandern	? zimní turistika
--	-------------------

Vazebná adjektiva

156. Kräuterriesen	louky plné bylin a květin
157. Wohlfühltag	den plný odpočinku a pohody
158. Wohlfühl-Produkte	produkty plné pohody

Substantivum + atribut inkongruentní

1. Angebotsinfos	informace o nabídce
2. Anreiseternine	termíny příjezdu
3. Bergregion	oblast hor
4. Bierkenner	znalci piva
5. Bierproduktion	výroba piva
6. Bike-Abenteuer	dobrodružství pro každého cyklistu
7. Buchtipp	típ na knihu

8. Burgruine	zřícenina hradu
9. Crushed-Ice-Dusche	sprcha crushed-ice
10. Einkaufszeile	adresa pro Vaše nákupy
11. Energiereserven	doplnění energie
12. Entdeckungsreisen	cesty za poznáním
13. Erkundungstouren	cesty za objevy
14. Familienurlaube	rekreace pro celou rodinu
15. Freizeitangebot	nabídka pro strávení volného času
16. Gastgeber	hostitelé a majitelé ubytovacích zařízení
17. Hammerherr	majitelé hutí
18. Hüttentipps	tipy na chaty
19. Kaltbecken	bazén se studenou vodou
20. Kirchenkunstwerk	dílo kostelní architektury
21. Kraftplätze	místa k načerpání energie
22. Kulturliebhaber	příznivci kultury
23. Kunstsammlungen	sbírky umění
24. Labestationen	zastávky s občerstvením
25. Lebensgenuss	radost ze života
26. Lebensqualität	kvalita života
27. Liegebereiche	zóny s lehátky
28. Liegeflächen	plochy na ležení
29. Loipenkilometer	km stop
30. Mautstraße	silnice s mýtným
31. Mittelpunkt	střed veškerého dění
32. Mostbirnhaus	dům hruškového moštu
33. Nationalparkhaus	budova návštěvnického centra budova parku
34. Nationalparkregion	oblast národního parku
35. Naturbeobachtungen	pozorování přírody
36. Nordig-Walking-Stock-Verleih	půjčovna trekingových holí
37. Pferdeschlittenfahren	jízda na saních taženými koňmi

38. Pflanzenarten	druhy rostlin
39. Randlage	blízkost hranic
40. Rastplätze	místa k odpočinku
41. Reiseablauf	průběh cesty
42. Reisezeitraum	období cesty
43. Regionsorte	místa regionu
44. Reizüberflutung	zahlcení různými stimuly
45. Saalplatz	městí svého druhu
46. Salzwasser-Lagune	laguna se slanou vodou
47. Seeregion	oblast jezer
48. Stützpunkt	základna pro všechny
49. Tierarten	druhy živočichů
50. Tierpfleger	ošetřovatel zvěře
51. Thermenregion	region termálních lázní
52. Tortenrezept	recept na dort
53. Tourentipp	típ na túru
54. Urlaubserlebnisse	zážitky na dovolené
55. Urlaubsparadies	ráj dovolených
56. Wandernetz	síť turistických stezek
57. Wanderwegenetz	síť turistických stezek
58. Waschbären-Foto	foto s mývalem
59. Waschbären-Fütterung	krmení mývalů
60. Waschbär-Streicheln	laškování s mývaly
61. Wassertemperatur	teplota vody
62. Wasserwelt	Svět jezer
63. Wegbegleiter	průvodci na cestách
64. Weinkenner	znalci vína
65. Weinstraßen-Gemeinden	obce na Vinařské cestě

Jednoslovný výraz

1. abwechslungsreich	rozmanitý
2. alkoholfrei	nealkoholický
3. Aussichtsplätze	vyhlídka
4. Badetücher	osušky
5. Bauernhof	statek
6. Behandlungswünsche	přání
7. Birnbäume	hrušně
8. Blickfeld	výhled
9. bodenständig	místní
10. eindrucksvoll	nádherný působivý nejpůsobivější
11. Eisstockschießen	metaná
12. Erdapfel	brambory
13. Erlebniswelt	svět expoziční
14. Festreigen	slavnosti
15. Finnsauna	sauna
16. Flughafen	letiště
17. Fußmärschen	pěšky
18. grenzüberschreitend	přeshraniční
19. Handtücher	ručníky
20. Haustür	dveře
21. Heidelandschaften	vřesoviště
22. Hintergrund	základ kulisy
23. Hochmoore	vrchoviště
24. Jahrhundert Jahrhunderte	století století
25. Jausenstation	občerstvení
26. Jugendstil	secese

27. Kilometer	km
28. Kosmetikabteilung	kosmetika
29. kostenfrei	zdarma
30. lichtdurchflutet	prosvětlený
31. lustig-lieb	roztomilá
32. Obstkorb	ovoce
33. offenstehen	otvírat se
34. Opernhaus	opera
35. Parkplatz	parkoviště
36. Pulverschnee	prašan
37. reizvoll	působný
38. Rohstoff	surovina
39. Ruhepausen	zastavení
40. Saunaoase	sauna
41. Schnapsschüsse	momentky
42. Schutzhütte	chata
43. Sehnsucht	touha
44. Seilbahn	lanovka
45. sicherstellen	zjistit
46. Sommerfrische	letoviska
47. Streckennetz	síť
48. Streicheleinheiten	pohlazení
49. stundenlang	delší
50. Stützpunkt	základna
51. Thermen-Coaches	trenéři
52. traditionsreich	tradiční
53. Wackelsteine	viklany
54. Wahrzeichen	symbol
55. Waschbären	mývali
56. weiterspinnen	prodloužit
57. weltweit	svět

58. wild-alpin	divoký
59. Wochenende	víkend
60. wunderschön	nádherný
61. zahlreich	početný spousta nespočetný mnohý

Opis

1. damit	tím pádem
2. Erholungssuchende	ti, co hledají relaxaci
3. frisch-fruchtig	svěží s ovocným nádechem
4. lustig-bockig	veselé a trochu nemotorné
5. Namenspatron	pojmenováno podle
6. Pferdeschlitten	sáně a za koňským spřežením
7. romantisch-kuschlig	zachumlat se
8. Salatbuffet	saláty podávané formou švédských stolů
9. Spielstätte	na programu
10. Weinkulturgut	víno – nezaměnitelné kulturní dědictví

Kompozitum

1. Holzfäller	dřevorubci
2. Radwanderung	cykloturistika
3. Radweg	cyklostezka

Ostatní

– Rozvité konstrukce

1. Alpenvereinshütte	horská chata Alpského spolku
2. Erlebnisaufgüsse	zážitkové polévání kamenů
3. Nationalparkhaus	správní budova národního parku

– **Atribut**

1. ebensolcher	zrovna takové
2. handzahn	krotká a přítulná
3. mittelschwer	středně obtížný
4. sanfthügelig	lehce zvlněný
5. trinkwasserklar	svěží, čistá, pitná
6. Naturlicht	přírozeně osvětlené

– **Přísluvečné určení**

1. Bergfahrt – přísl. určení místa	nahoru
2. zurückkommen – přísl. určení místa	vrátit se domů

– **Předmět**

1. davon	o tom
2. dazu	(naproti) tomu

– **Ostatní**

1. dabei	navíc, zároveň
2. damit	tak
3. dazu	zkrátka
4. zudem	navíc

II. Analyzované texty

Příloha 3: Odkazy na vybrané texty

Text 1: AUFATMEN UND ABSCHALTEN. [online]. [cit. 2016-08-04]. Dostupné z: <http://www.niederoesterreich.at/aufatmen-und-abschalten>.

ODDYCH A DUŠEVNÍ POHODA. [online]. [cit. 2016-08-04]. Dostupné z: <http://www.dolni-rakousko.info/oddech-a-dusevni-pohoda>.

Text 2: DAS MOSTVIERTEL. [online]. [cit. 2016-08-04]. Dostupné z: <http://www.niederoesterreich.at/mostviertel>.

MOSTVIERTEL. [online]. [cit. 2016-08-04]. Dostupné z: <http://www.dolni-rakousko.info/mostviertel>.

Text 3: NATIONALPARK THAYATAL. [online]. [cit. 2016-08-04]. Dostupné z: <http://www.niederoesterreich.at/nationalpark-thayatal-1>.

NÁRODNÍ PARK THAYATAL. [online]. [cit. 2016-08-04]. Dostupné z: <http://www.dolni-rakousko.info/narodni-park-thayatal-1>.

Text 4: TIERISCHER WINTER. [online]. [cit. 2016-08-04]. Dostupné z: <http://www.niederoesterreich.at/tierischer-winter>.

ZVÍŘECÍ DOBRODRUŽSTVÍ V DOLNÍM RAKOUSKU. [online]. [cit. 2016-08-04]. Dostupné z: <http://www.dolni-rakousko.info/zvireci-dobrodruzstvi-v-dolnim-rakousku>.

Text 5: DAS WALDVIERTEL. [online]. [cit. 2016-08-04]. Dostupné z: <http://www.niederoesterreich.at/waldviertel>.

WALDVIERTEL. [online]. [cit. 2016-08-04]. Dostupné z: <http://www.dolni-rakousko.info/waldviertel>.

Text 6: WEINHERBST NIEDERÖSTERREICH. [online]. [cit. 2016-08-04]. Dostupné z: <http://www.niederoesterreich.at/weinherbst>.

VÝDEJME SE ZA DOLNORAKOUSKÝM VINAŘSKÝM PODZIMEM!. [online]. [cit. 2016-08-04]. Dostupné z: <http://www.dolni-rakousko.info/vinarsky-podzim>.

Text 7: WEINSTRASSE NIEDERÖSTERREICH. [online]. [cit. 2016-08-04]. Dostupné z: <http://www.niederoesterreich.at/weinstrasse>.

VINAŘSKÁ CESTA DOLNÍHO RAKOUSKA. [online]. [cit. 2016-08-04]. Dostupné z: <http://www.dolni-rakousko.info/vinarska-cesta-dolniho-rakouska>.

Text 8: BÖHMERWALD. [online]. [cit. 2016-08-04]. Dostupné z: <http://www.oberoesterreich.at/oesterreich/region/3/boehmerwald.html>.

ŠUMAVA. [online]. [cit. 2016-08-04]. Dostupné z: <http://www.oberoesterreich.at/cz/rakousko/region/3/sumava.html>.

Text 9: HÜTTENTIPPS FÜR WANDERER. [online]. [cit. 2016-08-04]. Dostupné z: <http://www.oberoesterreich.at/aktivitaeten/sommer/wandern/detail/article/huettentipps-fuer-wanderer.html>.

TIPY NA CHATY PRO PĚŠÍ TURISTY. [online]. [cit. 2016-08-04]. Dostupné z: <http://www.oberoesterreich.at/cz/aktivitaety/leto-v-hornim-rakousku/pesi-turistika/detail/article/tipy-na-chaty-pro-pesi-turisty.html>.

Text 10: OBERÖSTERREICH IST EIN LAND DES BIERES UND DER BRAUEREIEN. [online]. [cit. 2016-08-04]. Dostupné z:

<http://www.oberoesterreich.at/detail/article/oberoesterreich-ist-ein-land-des-bieres-und-der-brauereien.html>.

HORNÍ RAKOUSKO JE ZEMĚ PIVA A PIVOVARŮ. [online]. [cit. 2016-08-04]. Dostupné z: <http://www.oberoesterreich.at/cz/detail/article/horni-rakousko-je-zeme-piva-a-pivovaru.html>.

Text 11: DAS SALZKAMMERGUT – SEHNSUCHT NACH REINEM LEBENSGENUSS. [online]. [cit. 2016-08-04]. Dostupné z: <http://www.oberoesterreich.at/detail/article/das-salzkammergut-sehnsucht-nach-reinem-lebengenus.html>.

SOLNÁ KOMORA – TOUHA PO ČISTÉ RADOSTI ZE ŽIVOTA. [online]. [cit. 2016-08-04]. Dostupné z: <http://www.oberoesterreich.at/cz/detail/article/solna-komora-touha-po-ciste-radosti-ze-zivota-1.html>.

Text 12: SPA RESORT THERME GEINBERG. [online]. [cit. 2016-08-04]. Dostupné z: <http://www.oberoesterreich.at/aktivitaeten/ganzjaehrig/gesundheit-wellness/oesterreich/poi/300036/therme-geinberg.html?h=491>.

SPA RESORT THERME GEINBERG. [online]. [cit. 2016-08-04]. Dostupné z: <http://www.oberoesterreich.at/cz/aktivitaeten/ganzjaehrig/zdravi-wellness/rakousko/poi/300036/spa-resort-therme-geinberg.html>.

Text 13: TOP-SEHENSWÜRDIGKEITEN IN LINZ. [online]. [cit. 2016-08-04]. Dostupné z: <http://www.oberoesterreich.at/detail/article/top-10-in-linz.html>.

NEJZAJÍMAVĚJŠÍ MÍSTA V LINCI. [online]. [cit. 2016-08-04]. Dostupné z: <http://www.oberoesterreich.at/cz/detail/article/top-10-v-linci-1.html>.

Text 14: SPA RESORT THERME GEINBERG. [online]. [cit. 2016-08-04]. Dostupné z: <http://www.oberoesterreich.at/aktivitaeten/ganzjaehrig/gesundheit-wellness/oesterreich/poi/300036/therme-geinberg.html?h=491>.

SPA RESORT THERME GEINBERG. [online]. [cit. 2016-08-04]. Dostupné z: <http://www.oberoesterreich.at/cz/aktivitaeten/ganzjaehrig/zdravi-wellness/rakousko/poi/300036/spa-resort-therme-geinberg.html>.

Příloha 4: Text 1

Entspannen und zentrieren: Vom Alltagsgelöst, Ruhe und Erholung finden. Denn was ohne Ruhepausen geschieht, ist nicht von Dauer.

Aufatmen und Abschalten

Durch die permanente Reizüberflutung unserer Gesellschaft fällt es oftmals schwer offline zu gehen und auszuspannen. Dabei kann das Wiederfinden der inneren Harmonie neue Lebensqualität und Perspektiven eröffnen. Beim Entspannungsurlaub darf es daher etwas ruhiger zugehen: Ein wenig Yoga und meditieren, die Seele baumeln lassen, spazieren gehen und die eindrucksvolle Landschaft genießen.

Im Alltag wird unser Handeln oft vom Diktat des Tempos bestimmt. Umso wichtiger wird es, entschleunigende und erholsame Momente für sich zu haben sowie mental und körperlich auszuspannen. In- & OutdoorEntspannungsbereiche, Kraftplätze und Ruheorte – für Erholungssuchende ist Niederösterreich genau der richtigen Ort um auszuspannen, die Energiereserven wieder aufzufüllen und Körper und Geist eine Auszeit zu gönnen. Das weite Land, die üppigen Wiesen, die beruhigende Stille sowie die Seen.

Uvolnit se a soustředit na sebe: oprostít se od všedních starostí, nalézt klid a odpočinek. Protože bez zastavení nikdo nevydrží věčně.

Oddych a duševní pohoda

V důsledku permanentního zahlcení naší společnosti různými stimuly je často těžké vypnout a uvolnit se. Přitom znovunalezení vnitřní harmonie nám může otevřít nové perspektivy a zvýšit kvalitu života. Relaxační dovolená by proto měla probíhat klidnějším tempem: dopřejme si trochu jógy a meditace, nechme volně plynout své myšlenky a na procházce si vychutnávejme nádhernou krajinu.

Během všedního dne nám naše jednání diktuje tempo doby. Proto je velmi důležité umět si pro sebe najít klidné a oddychové okamžiky a vypnout jak duševně, tak i tělesně. Ve vnitřních a venkovníchrelaxačních centrech, na energetických a klidových místech – pro ty, co hledají relaxaci, je Dolní Rakousko přesně tím správným místem pro uvolnění, doplnění energie a revitalizaci těla a duše. Rozlehlá krajina, pestré louky, uklidňující ticho a jezera.

Příloha 5: Text 2

Sanfthügelig im Norden – hier gedeiht die Birne. Gebirgig im Süden – da gewann man einst das Eisen. Im Mostviertel präsentiert sich die Vielfalt als reizvoller Kontrast.

Das Mostviertel

Die Region zwischen Donau und Alpen präsentiert sich als ländliches Urlaubsparadies, das zu abwechslungsreichen Entdeckungsreisen, Bergabenteuern und vergnüglichen Familienurlaube n verführt: mild und wild vereint das Viertel zwischen Ybbs und Enns landschaftliche Vielfalt.

Von der Birne zum Eisen

Das Mostviertel scheint in den letzten Aprilwochen wie auf Wolken zu schweben: Dann nämlich blühen die Birnbäume auf den alten Streuobstwiesen in ungeheurer Zahl. Rund um den Birnenmost – also den vergorenen Birnensaft – hat sich eine einzigartige Genus skultur entwickelt, die sich nicht nur kulinarisch in Form von bodenständigen Köstlichkeiten, sondern auch touristisch äußert: Mostheurige, Mostbarone, das Mostbirnhaus, dem Most folgende Radweg, stolze Vierkanthöfe, in denen Urlaub am Bauernhof genossen werden kann – die Birne führt hier zu den fruchtigsten Urlaubserlebnissen. Erheblich rauher, wenn nicht weniger reizvoll wird es, je weiter man in den Süden des Mostviertels gelangt. Bizarre Felsformationen, tiefe Schluchten und sprudelnde Gewässer prägen die wild-alpine Bergwelt rund um Ötscher, Hochkar und Dürrenstein. Hier war die Heimat der „Schwarzen Grafen“, wie die mächtigen Hammerherren, Schmiede, Köhler und Holzfäller einst genannt wurden.

Kultur entdecken

Museen und Themenwege an der Mostviertler Eisenstraße ergeben ein buntes Mosaik, das von den Zeiten erzählt, als die Region das Herz der Eisen verarbeitenden Industrie war. Neben Eisen und Most hat das Mostviertel aber noch weitere Highlights zu bieten: Alpine Landschaften etwa, die sommers wie winters zum Entdecken und Erwandern einladen; prächtige Stifte, die das Herz jedes Kulturliebhabers erfreuen; mit dem Traisental eines der ältesten Weinanbaugebiete Europas, dessen frisch-fruchtige Weine als Geheimtipps gehandelt werden; und schließlich mit St. Pölten eine Landeshauptstadt, in der Barock, Jugendstil und Moderne ein harmonisches Miteinander gefunden haben.

Lehce zvlněný sever – tady se daří hruškám. Hornatý jih – tady se kdysi těžilo a vyrábělo železo. Mnohotvárnost Mostviertelu působí jako půvabný kontrast.

Mostviertel

Kraj mezi Dunajem a Alpami je rájem dovolených, který svádí k rozmanitým cestám za poznáním, k horskému dobrodružství a příjemné rekreaci pro celou rodinu. Mírná a divoká oblast mezi městečky Ybbs a Enns vytváří různorodou krajinu.

Od hrušky k železu

V posledních dubnových týdnech jakoby se Mostviertel vznášel v oblacích: tehdy totiž rozkvetou hrušně v nevídaném množství. Kolem hruškového moštu, tedy zkvašené hruškové šťávy, se rozvinula jedinečná kulinařská kultura, která se projevuje nejenom v podobě místních lahůdek, ale také v cestovním ruchu: moštové šenky, moštoví baroni, dům hruškového moštu, cyklostezka po stopách moštu, pobyty na statku – hruška je zde průvodcem ke šťavnatým zážitkům na dovolené. Čím jižněji, tím drsnější se stává ráz krajiny. Bizarní skalní útvary, hluboké soutěsky a bouřlivé vodní toky utvářejí divoký horský svět kolem Ötscheru, Hochkaru a Dürrensteinu. Tady byl domov „černých hrabat“, jak se kdysi říkalo mocným majitelům hutí a kováren, vlast uhlířů a dřevorubců.

Za poznáním kultury

Muzea a tematické stezky na mostviertelské Eisenstraße vyprávějí o časech, kdy byla tato oblast srdcem hutnického průmyslu. Kromě železa a moštu má ale Mostviertel v nabídce ještě další zajímavosti: třeba horskou krajinu, která v létě i v zimě vybízí k poznání a turistice, skvostné kláštery, jež potěší srdce každého příznivce kultury; každého příznivce kultury; údolí Traisental – jednu z nejstarších vinařských oblastí Evropy, jejíž svěží vína s ovocným nádechem platí jako tajný tip; a konečně dolnorakouské hlavní město St. Pölten, ve kterém se harmonicky spojily baroko, secese a moderna.

Příloha 6: Text 3

Small is beautiful: Dieses Motto gilt ganz besonders für den kleinsten Nationalpark Österreichs.

Nationalpark Thayatal

Im Nationalpark Thayatal, unmittelbar an der Grenze zu Tschechien, findet sich auf engstem Raum eine unvergleichliche Vielfalt an Pflanzen und Tieren. Zu erleben ist der natürliche Reichtum bei (Rad)Wanderungen, Führungen und im Nationalparkhaus!

Die Unzugänglichkeit und die Randlage zu Tschechien, wo der Podyjí-Nationalpark direkt anschließt, verschonte das Tal weitgehend vor menschlichen Eingriffen. So konnte eines der schönsten Durchbruchstäler Europas in seiner Ursprünglichkeit bewahrt bleiben. Entlang der Flussschleifen, die die Thaya hier in die Granit-Formationen des Waldviertels gegraben hat, gibt es eine enge Verzahnung unterschiedlicher Lebensräume: Wiesen, Hangwälder, Trockenrasen und Felsen bieten Platz für zahlreiche seltene Tier- und Pflanzenarten. Schwarzstörche, Smaragdeidechsen, Fischotter und die äußerst scheue Wildkatze haben hier ein Refugium gefunden. An botanischen Kostbarkeiten finden sich Türkenbundlilie, Bunte Schwertlilie, Diptam, Weichhaariges Federgras, Helmknabenkraut und vieles mehr. Neben der beeindruckenden Naturlandschaft fasziniert die Nationalparkregion auch mit ihren Burgen und Ruinen und den Geschichten, die sich darum ranken.

Natur erleben

Erleben lässt sich der Nationalpark Thayatal auf vielerlei Weise. Zum Beispiel im Nationalparkhaus nahe Hardegg, wo die natürliche Pracht in der Ausstellung „Natur Geschichten-Thaya Tales“ multimedial aufbereitet wird. An jedem Wochenende von Ostern bis Allerheiligen gibt es Führungen oder Veranstaltungen zu ausgewählten Themen und Kurzführungen durch die Ausstellung im Nationalparkhaus und durch den Nationalpark (Vermerk: die Ausstellung wird gerade neu gestaltet und ist bis auf weiteres geschlossen). Ein grenzüberschreitendes Wanderwegenetz ermöglicht eindrucksvolle Naturbeobachtungen und führt zu den schönsten Aussichtspunkten. Auf die kleinen Besucher warten schließlich ein toller Abenteuerspielplatz, sowie Führungen in der Ausstellung mit dem Maskottchen „Max Dachs“.

- Höchste Artenvielfalt auf kleinstem Raum
- Grenzüberschreitender Nationalpark
- Ausstellung „Natur Geschichten-Thaya Tales“ im Nationalparkhaus
- Zahlreiche Führungen und Veranstaltungen
- Spezielle Programme für Kinder und Schüler
- Gut beschildertes Wanderwegenetz
- Nordig-Walking-Stock-Verleih im Nationalparkhaus

Co je malé, to je milé: toto motto přesně vystihuje nejmenší národní park Rakouska.

Národní park Thayatal

V národním parku Thayatal rozprostírajícím se na hranicích s Českou republikou se na malé ploše nachází nesrovnatelná rozmanitost rostlin a živočichů. Přírodní bohatství lze poznat při cykloturistice, prohlídkách a ve správně budově národního parku.

Nepřístupnost a blízkost hranic s Českou republikou, kde přímo navazuje národní park Podyjí, uchránila toto údolí před lidskými zásahy. Jedno z nejkrásnějších říčních údolí Evropy si tak mohlo uchovat svoji původní podobu. Podél říčních meandrů, které zde řeka Thaya vyhloubila do žulových útvarů Waldviertelu, se prolínají nejrůznější životní prostory: louky, zalesněné svahy, stepní trávníky a skály nabízejí místo pro početné vzácné se vyskytující druhy živočichů a rostlin. Své útočiště zde našli čápi černí, ještěrky zelené, vydry říční a velmi plaché kočky divoké. Z botanických vzácností se tady vyskytují lilie zlatohlavá, kosatec různobarvý, třemdava bílá, kavylchlupatý, vstavač vojenský a další. Kromě ohromující přírodní krajiny fascinuje oblast národního parku také svými hrady a zříceninami opředenými pověstmi.

Prožitek

Národní park Thayatal lze prožít mnoha způsoby. Například v budově návštěvnického centra poblíž Hardeggu, kde se přírodní krása prezentuje multimedialní formou na výstavě „Dějiny přírody – historky z

z přírody

Podyjí“. Každý víkend od Velikonoc po svátek Všech svatých se konají prohlídky nebo akce na vybraná témata a krátké komentované prohlídky výstavy v budově parku a v národním parku (poznámka: výstava se momentálně upravuje a je zavřená). Přeshraniční síť turistických stezek umožňuje působivé pozorování přírody a vede k nejkrásnějším vyhlídkovým místům. Malé návštěvníky zde očekává skvělé dobrodružné dětské hřiště a rovněž prohlídky výstavy za doprovodu maskota „jezevce Maxe“.

- Největší druhová rozmanitost na nejmenším prostoru
- Přeshraniční národní park
- Výstava “Dějiny přírody – historiky z Podyjí ” v návštěvnickém centru
- Početné komentované prohlídky a akce
- Speciální programy pro děti a školy
- Dobře značená síť turistických stezek
- Půjčovna trekingových holí v návštěvnickém centru

Příloha 7: Text 4

Niederösterreich ist nicht nur ein Land der Berge, sondern auch der Tiere. Warum sonst geht man hier mit Eseln, Lamas und Alpakas auf Wanderschaft?

Tierischer Winter

Wandern mit Lamas und Alpakas, romantische Ausritte über's weite Land, witzige Eselabenteurer und Waschbären-Streicheln: Niederösterreichs Tiere freuen sich immer über Besuch – vor allem, wenn er ein Stück Zucker in der Tasche hat.

In exotischer Begleitung:

Am Ötscher und der Hohen Wand

Eine unvergessliche Wanderung braucht ebensolche Begleiter. Unser tierischer Tipp: Die Lamas und Alpakas vom Ötscher und der Hohen Wand. Die lustig-lieben Tiere sind nicht nur ein Garant für einzigartige Schnappschüsse, sie sind dabei auch noch mehr als handzahn und machen den Tag zu einem Erlebnis!

Im Galopp durch den Pulverschnee:

In Annaberg und der Wachau

Hoch zu Ross durch die wunderschöne Berglandschaft reiten oder romantisch-kuschlig im Pferdeschlitten die traute Zweisamkeit genießen: Am Schlaglhof in Annaberg reitet man das ganze Jahr durch die malerische Landschaft. Lustig-Bockig wird's in der Wachau: Dort warten witzige Eselabenteurer auf mutige Ausflügler.

Tierpfleger für einen Tag:

Im Naturpark Buchenberg

Haben Sie schon einmal Waschbären gestreichelt? Oder sind mit einem Pony über Steige gewandert und haben die Natur – wirklich im Einklang mit der Natur – erkundet? Im Naturpark Buchenberg geht das den ganzen Winter lang. Inklusive Waschbären-Foto und –fütterung sowie Picknick mit den Eseln!

Dolní Rakousko je zemí nejenom hor, ale také zvířat. Proč jinak by se tady chodilo na túry společně s oslíky, lamami a alpakami?

Zvířecí dobrodružství v Dolním Rakousku

Pěší túra s lamami a alpakami, romantické vyjížďky na koních přes rozsáhlou krajinu, vtipné oslí dobrodružství a laškování s mývaly: dolnorakouská zvířátka mají z návštěvy vždy radost – o to větší, když má návštěva v kapse kostku cukru.

S exotickým doprovodem:

na vrcholech Ötscher a Hohe Wand

Nezapomenutelná pěší túra si vyžaduje zrovna takové průvodce. Náš zvířecí tip: lamy a alpaky na svazích Ötscher a Hohe Wand. Tato roztomilá zvířata jsou nejen zárukou jedinečných momentek, jsou navíc krotká a přítulná a den s nimi se stane skutečným zážitkem!

V poklusu prašanem:

v Annabergu a ve Wachau

Cválat na koni nádhernou horskou krajinou nebo se zachumlat v saních a za koňským spřežením si vychutnat romantickou samotu ve dvou: na ranči Schlaglhof v Annabergu se vyjížďky malebnou krajinou nabízejí po celý rok. Veselé a trochu nemotorné jsou výlety ve Wachau: tam čeká na odvážlivce roztomilé oslí dobrodružství.

Na jeden den ošetřovatelem zvěře:

v přírodním parku Buchenberg

Už jste někdy hladili mývala? Anebo jste na poníkovi putovali po horských cestách a poznávali přírodu – skutečně v souladu s přírodou? V přírodním parku Buchenberg je to vše možné a celou zimu. Včetně foto s mývalem a krmení mývalů i pikniku s oslíky!

Příloha 8: Text 5

Im Waldviertel gibt es so richtig viel Wald. Aber auch: Wiesen und Felder, Hochmoore und Heidelandschaften und natürlich die berühmten "Wackelsteine".

Das Waldviertel

Zahlreiche Bäche, Flüsse und Teiche prägen den Norden Niederösterreichs. Durch schier endlos scheinende Wälder gehen zahlreiche Wanderwege. Der Geschmack des Viertels zwischen Donau und Tschechien spiegelt sich in der unprätentiösen, köstlichen Waldviertler Küche wider: Mohn, Karpfen und Erdapfel sind die kulinarischen Botschafter der Region.

Gesunde Natur und frische Luft

Das Waldviertel hat sich bis in die Gegenwart hinein eine wunderbare Ursprünglichkeit bewahrt: Die Natur erscheint hier unberührter, die Landschaft stiller, kräftiger. Im Nationalpark Thayatal, in der Blockheide oder im Heidenreichsteiner Moor begegnet man berückend schönen Naturszenarien. Eine intakte Umwelt und das leichte Reizklima mit warmen Tagen und kühlen Nächten sind besonders für Luftkuren gut geeignet und unterstützen natürlich auch Heilung und Gesundung von Körper, Geist und Seele.

Wandern-Dorado und Biker-Paradies

Radfahrer können bei stundenlangen Touren Stress ab-, und Fitness aufbauen. Vorbildlich hat man sich im Waldviertel der Mountainbiker angenommen: Im weitläufigsten Streckennetz Österreichs verlaufen 90 Routen mit einer Gesamtlänge von über 2.000 Kilometern. Wanderer finden im Waldviertel die wahre Erfüllung. Der hügelige Süden des Waldviertels mit dem größten geschlossenen Waldgebiet Österreichs gilt als Wanderregion par excellence. Und ein Stück weiter nördlich, im zentralen Waldviertel, führt ein dicht gewobenes Wandernetz zu duftenden Kräuterwiesen, entlang von plätschernden Bächen und Flüssen und alten Bauerngärten in kleinen Dörfern.

V oblasti Waldviertel je spousta lesů. Ale také: louky a pole, vrchoviště a vřesoviště a samozřejmě známé „viklany“.

Waldviertel

Sever Dolního Rakouska ukrývá spousta potoků, řek a rybníků. Zdánlivě nekonečnými lesy procházejí nespočetné turistické stezky. Chut' krajiny mezi Dunajem a Českou republikou se odráží v originální a chutné waldviertelské kuchyni: mák, kapr a brambory patří ke kulinařským poslům regionu.

Zdravá příroda a čerstvý vzduch

Waldviertel si až do dnešních dnů uchoval svou nádhernou původní podobu: panenská příroda a tichý kraj nabitý energií. V národních parcích Thayatal a Blockheide nebo Heidenreichsteiner Moor se setkáte s okouzujícími přírodními scenériemi. Nedotčená krajina a lehké dráždivé podnebí, kdy se střídají teplé dny a chladné noci, fungují velmi dobře jako klimatické lázně a prospívají tělu a duši.

Turistické eldorádo a bikerský ráj

Cyklisté na delších trasách krásně odbourají stres a posílí kondici. Waldviertel se zaměřil na příznivce terénní a horské cyklistiky: zdejší nejrozsáhlejší síť Rakouska zahrnuje 90 tras s celkovou délkou 2 000 km. Vyznavačům pěší turistiky se ve Waldviertelu splní veškerá očekávání. Kopcovitý jih s největším souvislým lesnatým porostem Rakouska je turistický region par excellence. A o kousek dále severním směrem, ve středu Waldviertelu, vede hustě propletená síť turistických stezek k vonícím loukám plných bylin a květin, podél bublajících potoků a říček a starých selských dvorů a osad.

Příloha 9: Text 6

Von Mitte August bis Anfang Dezember dreht sich hier alles um grandiose Weine, bezaubernde Landschaften und das unverwechselbare Weinkulturgut.

Weinherbst Niederösterreich

In Niederösterreich wird der Wein so oft und gern gefeiert, dass man sogar eine Jahreszeit nach ihm benannt hat - den WeinherbstNiederösterreich. Von Mitte August bis Ende November laden rund 100 Weinstraßen-Gemeinden zu einem bunten Festreigen ein, bei dem der Wein, die Landschaft und der Genuss im Mittelpunkt stehen. Und nicht zuletzt sind auch unsere Gastgeber ganz auf Genussreisende und Weinkenner eingestellt. Herzlich willkommen!

Od poloviny srpna do začátku prosince se v Dolním Rakousku točí vše kolem vynikajících vín, okouzlující krajiny a vína - nezaměnitelného kulturního dědictví.

Vydejme se za dolnorakouskýmvinařským podzimem!

V Dolním Rakousku se víno oslavuje tak často a s takovou oblibou, že se po něm dokonce pojmenovalo jedno roční období – dolnorakouskývinařský podzim. Od poloviny srpna do konce listopadu zve přibližně 100 obcí na Vinařské cestě na pestré slavnosti, při kterých je středem veškerého dění víno, krajina a požitek. A v neposlední řadě jsou také naši hostitelé a majitelé ubytovacích zařízení nachystáni na milovníky požitek a znalce vína.

Příloha 10: Text 7

Eine der weltweit längsten Weinrouten

Weinstraße Niederösterreich

Mit 830 Kilometer Länge ist die Weinstraße Niederösterreich eine der längsten dem Wein folgenden Routen der Welt. Sie verbindet alle acht niederösterreichischen Weinbaugebiete: Wachau, Kremstal, Kamptal, Traisental, Wagram, Weinviertel, Carnuntum und die Thermenregion Wienerwald. Insgesamt gehören dazu mehr als 150 Weinorte mit rund 1700 Winzern.

Jedna z nejdelších vinařských tras světa

Vinařská cesta Dolního Rakouska

Se svými 830 km je Dolnorakouská vinařská cesta (Weinstraße Niederösterreich) jednou z nejdelších tras světa věnovaných vínu. Spojuje osm dolnorakouských vinařských oblastí: Wachau, Kremstal, Kamptal, Traisental, Wagram, Weinviertel, Carnuntum a region termálních lázní Vídeňský les (Thermenregion Wienerwald), což znamená více než 150 vinařských obcí s přibližně 1700 vinaři.

Příloha 11: Text 8

Böhmerwald

Die Ferienregion Böhmerwald ist speziell im Winter ein schönes Stück Natur für Ihren Urlaub. Es wird alles geboten, was man sich als "Wintersportler" für das Vergnügen im Schnee nur wünschen kann:

Im Alpinskigebiet Hochficht wartet ein perfektes Skierlebnis auf Sie. Österreichs nördlichstes Skigebiet erfreut sich bei Groß und Klein besonderer Beliebtheit. Sind doch Sicherheitsrisiken wie Lawinen, Steinschlag oder steile Abgründe hier fremd.

Auf einem Hochplateau in 1000 m Seehöhe liegt das Nordische Zentrum Böhmerwald mit den Einstiegstellen Schöneben, Grünwald und Oberhaag. Hier finden Sie die schönsten Waldloipen der Region. Knapp 80 km Loipen stehen Ihnen hier zur Verfügung, weitere 90 Loipenkilometer in den anderen Regionsorten versprechen beim Langlaufen Freiheit auf weißen Spuren! Ob Schneeschuhwandern, Rodeln, Eisstockschießen, Winterwandern, Pferdeschlittenfahren - auch abseits von Piste und Loipe finden Sie ein abwechslungsreiches Freizeitangebot.

Šumava

Ferienregion Böhmerwald je zvláště v zimě krásný kousek přírody pro strávení Vaší dovolené. Nabídne Vám všechno, co jen si můžete přát jako „zimní sportovec“ k radovánkám ve sněhu:

V alpinském lyžařském středisku Hochficht na Vás čeká perfektní lyžařský zážitek. Nejsevernější lyžařský areál v Rakousku se těší u malých i velkých lyžařů mimořádné oblibě. A nehrozí zde žádná bezpečnostní rizika jako laviny, padající kamení nebo příkré strže.

Na náhorní plošině v nadmořské výšce 1000 m leží běžecké centrum Šumava s nástupních místech v Schöneben, Grünwald a Oberhaag. Zde najdete nejkrásnější běžecké stopy regionu. K dispozici je tu téměř 80 km tratí, dalších 90 km stop v sousedních místech regionu jsou příslibem svobody při běhu na lyžích v bílých stopách! Rozmanitou nabídku pro trávení volného času najdete také mimo sjezdovek a běžeckých stop – ať je to zimní turistika, sánkování, metaná (curling) nebo jízda na saních taženými koňmi.

Přiloha 12: Text 9

Hüttentipps für Wanderer

Die schönsten Rast- und Aussichtsplätze in Oberösterreichs Bergen

Hütten gehören zum Wandern einfach dazu. Sie dienen als Labestationen und geben bei längeren Touren ein Dach über dem Kopf. Sie sind entweder Ziel der Wanderung oder willkommener Zwischenstopp auf dem Weg zum Gipfel. Einmal stehen sie hoch in den Bergen, nur auf Fußmärschen erreichbar. Andere liegen durch die Seilbahn deutlich näher an der Zivilisation. Hier eine Auswahl von zehn beliebten Hütten in Oberösterreich.

Schutzhütte Himmelspforte

Diese Hütte liegt exponiert am Gipfel des Schafberges im Salzkammergut. Dem entsprechend großartig ist hier der Ausblick. Unten im Tal liegen die berühmten Salzkammergut-Seen, in die Ferne schweift der Blick bis zum Dachstein und in die Berchtesgadner Alpen. Geübte Wanderer erreichen die Himmelspforte in drei Stunden auf der Schafberg Wandertour. Deutlich weniger Kondition erfordert die Bergfahrt mit der Schafbergbahn.

Sepp-Huber-Hütte

Die Sepp-Huber-Hütte liegt direkt auf dem Weg zum Gipfel des Kasbergs. Wer den Aufstieg zur auf 1.506 Meter gelegenen Hütte beschleunigen will, fährt auf der Mautstraße Farrenau bis zum Hochberghaus mit dem Auto. Die Wanderung von dort zur Hütte dauert eine knappe Stunde und ist gleichzeitig die erste Etappe der beliebten Kasbergalmrunde. Wer seine Tour weiterspinnen möchte, besteigt von der Sepp-Huber-Hütte aus in 1,5 Stunden den Kasberggipfel.

Schutzhütte Ruttenstein

Eine Schutzhütte muss nicht immer auf einsamen Bergflanken stehen. Die Schutzhütte Ruttenstein liegt nordöstlich von Pierbach im Mühlviertel. Ihr Namenspatron ist die Burgruine Ruttenstein, die von der Sonnenterrasse aus wunderschön im Blickfeld liegt. Der Ruttensteinweg Nr. 95 ist eine gemütliche Wanderung von Pierbach zur Hütte und natürlich zur Burg.

Prielschutzhaus

Das Prielschutzhaus ist der Stützpunktschlechthin für die Eroberung der großen Gipfel des Toten Gebirges, seien es Großer und Kleiner Priel oder die Spitzmauer. In 2,5 Stunden geht es vom Parkplatz Schiederweiher in Hinterstoder auf einer mittelschweren bis schweren Wanderung zur 1.420 Meter hoch gelegenen Hütte. Von hier aus steht auf durchwegsherausfordernden Bergtouren die ganze Welt des Toten Gebirges offen.

Braunberghütte

Man muss die Alpen verlassen um die Alpen zu sehen. Das gilt zumindest für das großartige Panorama, dass man von der Terrasse der Braunberghütte in St. Oswald bei Freistadt genießt. Sie ist die einzige bewirtschaftete Alpenvereinshütte des Mühlviertels. Gut erreichbar ist sie von St. Oswald aus in einer knappen Stunde und von Lasberg aus in 1,5 Stunden. Unser Tourentipp: der mittelschwere Braunberggrundweg.

Hochkogelhaus

Es ist einer der schönsten Plätze im Salzkammergut mit Rundblick auf das Tote Gebirge und den Traunsee. Das Hochkogelhaus liegt auf dem schwierigen Wanderweg vom Parkplatz Schwarzenbach in Ebensee auf den Hochkogel. Drei Stunden dauert diese Tour. Der Preis für den Schweiß ist die Rast auf der rustikalen Hütte.

Steyrsbergerreith

Wenn eine Hütte das viel strapazierte Attribut "urig" verdient, dann ist das die Steyrsbergerreith in Vorderstoder. Die mehr 300 Jahre alte Hütte gibt einen Eindruck davon, was Arbeit auf der Alm in der Vergangenheit bedeutete. Heute werden hier Wanderer verwöhnt, die auf dem Weg vom Baumschlagerberg zu den Hutterer Böden sind. Und zwar mit einer Jause, deren Produkte ausnahmslos vom eigenen Bergbauernbetrieb stammen.

Gowilalm

Wenn Profi-Bergsteigerin Gerlinde Kaltenbrunner in ihre Heimat Spital am Pyhrn zurückkommt, zieht es sie auf die Gowilalm. Alleine schon wegen des Kaiserschmarrns, für den die Hütte berühmt ist. Sie ist aber auch ein wichtiger Stützpunkt für Bergtouren in den Haller Mauern, auf den Großen und Kleinen Pyhrgas. Die Wanderung zur Gowilalm beginnt beim Parkplatz der Jausenstation Singerskogel und dauert etwa 1,25 Stunden.

Katrinalmhütte

Die Katrin ist der Hausberg von Bad Ischl. Und wer auf die Katrin kommt, kehrt tunlichst in der Katrinalmhütte ein. 2,5 Stunden dauert der Aufstieg über den Bilderweg zur 1.393 Meter hoch gelegenen Hütte. Hier wird, wie sollte es in Bad Ischl auch anders sein, exzellenter Kaiserschmarrn serviert. Gratis gibt's den Blick auf Bad Goisern, den Hallstättersee und den Dachstein. Wer es gemütlicher angeht, fährt mit der Seilbahn auf die Katrin.

Dümlerhütte

In sonniger Lage wartet die Dümlerhütte am Nordosthang des Warschenecks auf Wanderer. Die komme aus drei möglichen Richtungen: von der Wurzeralm (1,5 Stunden), vom idyllischen Gleinkersee (2 Stunden) oder direkt aus dem Ort Roßleithen (2,5 Stunden). Die Hütte ist auch der Ausgangspunkt der Etappe 8 des Kalkalpenweges, die von hier zur Zellerhütte verläuft.

Tipy na chaty pro pěší turisty

Nejkrásnější místa k odpočinku s vyhlídkou v horách Horního Rakouska

Chaty k túrám zkrátka patří. Slouží jako zastávky s občerstvením a při delších túrách poskytnou střechu nad hlavou. Mohou být buď cílem túry nebo vítanou zastávkou na cestě na vrchol. Některé jsou vysoko v horách a člověk se k nim dostane jen pěšky. Jiné jsou díky lanovkám výrazně blíže k civilizaci. Tady je výběr deseti nejoblíbenějších chat v Horním Rakousku.

Schutzhütte Himmelspforte

Chata stojí na vrcholu Schafbergu v regionu Salzkammergut. Proto je odsud také nádherný výhled. Dole v údolí se rozkládají slavná salzkammergutská jezera, v dále můžete vidět pohoří Dachstein a Berchtesgadenské Alpy. Zkušeni turisté se dostanou na chatu Himmelspforte za tři hodiny po turistické cestě Schafberg Wandertour. Ti se slabší kondicí se nahoru vyvezou lanovkou Schafbergbahn.

Sepp-Huber-Hütte

Chata leží přímo u cesty na vrchol Kasbergu. Kdo si chce výstup k chatě v nadmořské výšce 1.506 metrů urychlit, může jet autem po silnici s mytným Farrenau až k chatě Hochberghaus. Odsud je to pěšky až k Sepp-Huber-Hütte necelou hodinu a je to také první etapa oblíbeného okruhu Kasbergalmrunde. Pokud si chcete túru prodloužit, můžete se vydat od Sepp-Huber-Hütte na vrchol Kasbergu, vzdálený 1,5 hodiny.

Schutzhütte Ruttenstein

Chata nemusí být vždycky na osamělém horském úbočí. Chata Ruttenstein leží na severovýchod od Pierbachu v Mühlviertelu. Je pojmenována podle zříceniny hradu Ruttenstein, na který je nádherný výhled z proslulé terasy. Po turistické cestě Ruttensteinweg č. 95 absolvujete příjemnou pěší túru z Pierbachu na chatu a samozřejmě k hradu.

Prielschutzhaus

Chata slouží jako základna pro všechny, kteří se chystají zdolat vrcholy pohoří Totes Gebirge - Großer Priel, Kleiner Priel nebo Spitzmauer. Za 2,5 hodiny se dostanete z parkoviště Schiederweiher v Hinterstoderu po středně obtížné až obtížné trase až k chatě v nadmořské výšce 1.420 metrů. Tady se otevírá svět pohoří Totes Gebirge se všemi lákavými horskými túrami.

Braunberghütte

Aby člověk viděl Alpy, musí z Alp odejít. Platí to aspoň pro velkolepé panoráma, které si může vychutnat z terasy Braunberghütte v St. Oswald bei Freistadt. Je to jediná provozovaná horská chata Alpského spolku v Mühlviertelu. Ze St. Oswaldu se k ní snadno dostanete za necelou hodinu a z Lasbergu za 1,5 hodiny. Náš tip na túru: středně obtížnýokruh Braunbergrundweg.

Hochkogelhaus

Jedno z nejkrásnějších míst v regionu Salzkammergut s panoramatickým výhledem na pohoří Totes Gebirge a jezero Traunsee. Chata Hochkogelhaus leží u náročné turistické cesty z parkoviště Schwarzenbach v Ebensee na vrchol Hochkogel. Túra trvá tři hodiny. Odměnou za námahu je odpočinek na rustikální chatě.

Steyrsbergerreith

Pokud si některá chata zaslouží často používaný atribut „stylová“, pak je to právě chata Steyrsbergerreith ve Vorderstoderu. Na více než 300 let staré chatě si můžete udělat představu o tom, co v minulosti obnášela práce na vysokohorské pastvině a salaši. Dnes tady hýčkají turisty, kteří jsou na cestě z Baumschlagbergu na Hutterer Böden. A sice občerstvením, které pochází výhradně z horské farmy.

Gowilalm

Když se profesionální horolezkyně Gerlinde Kaltenbrunn vrátí domů do Spital am Pyhrn, táhne ji to na Gowilalm. Už jenom kvůli císařskému trhanci, kterým je chata proslavena. Je ale také důležitou základnou pro vysokohorské túry po Haller Mauern, na vrcholy Großer a Kleiner Pyhrgas. Pěší túra na Gowilalm začíná z parkoviště u občerstvení Singerskogel a trvá zhruba 1,25 hodiny.

Katrinalmhütte

Katrin je místní hora u Bad Ischlu. A kdo se vypraví na Katrin, nevynechá zastávku na chatě Katrinalmhütte. Výstup k chatě v nadmořské výšce 1.393 metrů trvá 2,5 hodiny. A tady servírují, jak jinak v Bad Ischlu, vynikající Kaiserschmarrn, císařský trhanec. Pohled na Bad Goisern, jezero Hallstättersee a Dachstein je zdarma. Ten, kdo dává přednost pohodlí, vyveze se na Katrin lanovkou.

Dümlerhütte

Prosluněná chata Dümlerhütte čeká na turisty na severovýchodním úbočí Warschenecku. Ti sem přicházejí ze tří možných směrů: z Wurzeralm (1,5 hodiny), od idylického jezera Gleinkersee (2 hodiny) nebo přímo z obce Roßleithen (2,5 hodiny). Chata je také výchozím bodem 8. etapy turistické cesty Kalkalpenweg, která odsud pokračuje k chatě Zellerhütte.

Příloha 13: Text 10

Oberösterreich ist ein Land des Bieres und der Brauereien

Hopfen und Malz, Gott erhalt's

Oberösterreich und das Bier - das ist die Geschichte einer langen Liebesbeziehung. Und wenn auch Hopfen, Wasser und Malz die bewährten Hauptzutaten des Gerstensaftes sind und bleiben, so pflegen die Brauereien trotzdem ihre Jahrhunderte alten Rezepte. Damit ist sichergestellt, dass auch in Zukunft verschiedene Bierspezialitäten mit ihrem typischen Geschmack ins Glas kommen.

Es sind zwei Regionen Oberösterreichs, die für ihre Biere weit über die Grenzen des Bundeslandeshinaus einen ausgezeichneten Ruf bei Bierkennern genießen: das Mühlviertel und das Innviertel. Das Land und die Traditionen der Braukunst sind der Grund, dass hier wie dort der charakteristische Geschmack des Bieres seinen Ausdruck findet. Im Mühlviertel ist es das Wasser aus dem Urgestein des Granits, das dem Bier seine besondere Note verleiht. Gleichzeitig wird hier, nördlich der Donau, auch Hopfen höchster Qualität angebaut. Damit wächst ein entscheidender Rohstoff für die Bierproduktionsozusagen direkt vor der Haustür. In der Brautradition des Mühlviertels hat zudem die böhmische Bierkultur mit ihrer hopfigen Note deutlich schmeckbare Spuren hinterlassen. Ob aus der Stiftsbrauerei in Schlägl oder aus der letzten Braucommune Österreichs in Freistadt - die Mühlviertler Biere sind ein Ausdruck des herben, aber gleichzeitig weichen Charakters der Region.

Die Innviertler Biere sind im Gegensatz dazu von der alten Brautradition Bayerns beeinflusst. Kein Wunder, war doch dieses jüngste Viertel Oberösterreichs bis ins 18. Jahrhunderthin ein Teil Bayerns. Und es mag vor diesem Hintergrund auch nicht mehr zu überraschen, dass das Innviertel die Region mit der größten Dichte an Brauereien innerhalb Österreichs ist. Alleine die "BierregionInnviertel" - ein gemeinsames Projekt von Brauereien und Wirten - vereint unter ihrem Dach sieben Brauereien, die gemeinsam 60 unterschiedliche InnviertlerBiersorten auf die Waage bringen.

Dennoch, nicht nur im Mühlviertel und im Innviertel versteht man sich auf die Herstellung ausgezeichneten Bieres. Auch im Salzkammergut versteht man sich auf den Umgang mit Hopfen, Wasser und Malz. Die Schlossbrauerei Eggenberg in Vorchdorf, direkt am Eingang zur Berg- und Seenregion gelegen, besteht bereits seit 1681 und ist seit mehr als 200 Jahren in Familienbesitz. Sie ist mittlerweile die größte Privatbrauerei Oberösterreichs.

Horní Rakousko je země piva a pivovarů

Chmel a slad, co Bůh dá

Horní Rakousko a pivo – to je příběh dlouhého milostného vztahu. A když i chmel, voda a slad jsou a budou osvědčenými hlavními přísadami ječného moku, pivovary si přesto své století staré recepty ošetřují. Je takzajištěno, že se do sklenice dostanou i do budoucna nejrůznější pivní speciality se svou typickou chutí.

Jsou dvě hornorakouské oblasti, které mají dobré jméno u znalců piva i za hranicemi spolkové země: das Mühlviertel und das Innviertel. Půda a pivovarnické tradice jsou příčinou charakteristické chuti piva. V Mühlviertel je to původní horninová voda z granitu, která propůjčuje pivu zvláštní ráz. Zároveň se zde severně od Dunaje pěstuje také chmel nejvyšší kvality. Rozhodující surovina pro výrobu pivatať roste takřka přímo před dvěřmi. Pivovarnickou tradici Mühlviertel navíc výrazně ovlivnila svým chmelovým rázem pivní kultura česká. Ať už z klášterního pivovaru v Schlägl nebo z poslední pivovarnické obce ve Freistadt – piva z Mühlviertler jsou hořkého rázu, ale zároveň mají jemný ráz oblasti.

Piva z Innviertel (Innské čtvrti) jsou naproti tomu ovlivněna starou bavorskou pivovarnickou tradicí. Není divu, tato nejnovější čtvrt' Horního Rakouska byla až do 18. století součástí Bavorska. A na základě toho není také více překvapující, že Innviertel (Innská čtvrt') je oblastí s nejvyšší hustotou pivovarů na území Rakouska. Samotná "pivní oblast Innviertel" - společný projekt pivovarů a hostinských – sjednocuje sedm pivovarů pod jednou střechou, které společně nabízí 60 nejrůznějších druhů piva z Innviertler.

Nicméně nejenom v Mühlviertel a Innviertel rozumí výrobě vynikajícího piva. Také v Salzkammergut umí zacházet s chmelem, vodou a sladkem. Zámecký pivovar Eggenberg v Vorchdorf, se nachází přímo u vjezdu do oblasti hor a jezer, existuje již od roku 1681 a je již více než 200 let v rodinném vlastnictví. Stal se mezitím největším hornorakouským soukromým pivovarem.

Příloha 14: Text 11

Das Salzkammergut – Sehnsucht nach reinem Lebensgenuss

Berge und Seen in reinsten Vollendung

Das Salzkammergut zählt wegen seiner landschaftlichen Schönheit zu den berühmtesten Regionen Österreichs: Hier liegt nicht nur eine der traditionsreichsten Sommerfrischen für Kaiserhaus, Adel und Künstler der k.u.k. Monarchie, sondern in Hallstatt auch eine Wiege der Weltkultur.

Seine landschaftliche Vielfalt bezieht das Salzkammergut aus der einmaligen Lage zwischen Alpen und Alpenvorland mit insgesamt 76 Seen, zahlreichen Flüssen und Bächen und markanten Kalkbergen: Der Dachstein, Totes Gebirge, Sengsen- und Höllengebirge bilden die unvergleichliche "Skyline". Erreichbar ist das Salzkammergut einfach über die Westautobahn (A1), im Flug durch die unmittelbare Nähe zum Flughafen Salzburg und zum Flughafen Linz und natürlich auch per Bahn.

Wandern mit Kraft und Glück im Gepäck

Das sommerliche Salzkammergut lässt sich Schritt für Schritt erobern: Die Vielfalt der Natur zwischen Alpen und Alpenvorland wird in allen "Etagen" und für alle Neigungen auf 4.150 km markierten Wanderwegen zum gangbaren Erlebnis. Die "glitzernden" Ziele und Wegbegleiter sorgen dabei für eine gehörige Portion Frische und Abkühlung. Wer offen ist für die Faszination der Natur, erlebt unzählige Glücksmomente. Denn hier gibt es noch ganz besondere Plätze, an denen die Natur ihren ganzen Reichtum entfaltet, um die sich Sagen und Mythen ranken oder die im Laufe der Jahrhunderte immer wieder als Kraftplätze dienten. Vor dem Hintergrund von Höllengebirge, Osterhorngruppe, Totem Gebirge und dem alles überragenden Dachstein klettern die Gefühle auch bei "Senkrechtstartern" in bisher ungeahnte Höhen. Und dieselbe Erfahrung machen auch Radfahrer: Von "brettleben" bis "supersteil" tritt die kontrastreiche Ferienregion Salzkammergut für jedes Bike-Abenteuer in die Pedale.

Wasserwelt zum Eintauchen und Aufleben

Attersee, Mondsee, Traunsee, Wolfgangsee, Hallstättersee, Altausseer See, Irrsee oder der stille Almsee: Einen Gutteil seiner Sommerfrische "schöpft" das Salzkammergut aus seinen zahlreichen Gewässern. Das Ur-Element Wasser bringt hier seit Menschengedenken die Energien zum Fließen. Die Seen prägen die faszinierende Natur- und Kulturregion des Salzkammergutes mit ihrem trinkwasserklaren Nass, spenden Lebensenergien, Reinheit, Freiheit, Erfrischung und Geborgenheit. Sie lassen die nostalgische Sommerfrische wieder aufleben und sorgen ganz auf ihre Art für malerische bis berauschte Eindrücke. Hier "strandet" nicht nur, wer in Tiefen taucht oder sich für eine der vielen Trendsportarten begeistern kann. Hier sind auch Segler, Angler und Seenwanderer ganz in ihrem Element. Wer Sonne und Ruhe genießen möchte, bringt an den Stränden dieser "Naturschönheiten" und ihrer einzigartigen Landschaften Körper und Seele in Einklang.

Solná komora – Touha po čisté radosti ze života

Hory a jezera ve své nejkrásnější podobě

Solná komora patří díky svým krajinným krásám k jedné z nejproslulejších oblastí v Rakousku: Tady najdete nejen jedny z nejtradičnějších letních lázní pro císařský dvůr, šlechtu a umělce z celé habsburské monarchie, ale třeba i městečko Hallstatt, kolébku světové kultury.

Neobyčejnou krajinnou rozmanitost může Solná komora nabídnout díky své jedinečné poloze mezi Alpami a Alpským předhůřím s celkově 76 jezery, mnohými řekami, potůčky a výraznými vápencovými horami: Dachstein, Mrtvé pohoří (Totes Gebirge), Sengengebirge a Pekelné hory (Höllengebirge), tvoří úchvatné, nezapomenutelné panorama. Do Solné komory se dostanete jednoduše po dálnici (A1), letadlem (díky její bezprostřední blízkosti k letištím v Salzburgu a Linci) a samozřejmě také vlakem.

Turistika s místy energie a štěstí

Letní Solnou komoru můžete prozkoumat krok za krokem: Rozmanitá příroda mezi Alpami a Alpským předhůřím na Vás čeká ve všech nadmořských výškách a na vlastní kůži ji můžete zažít při túrách na 4.150 kilometrech značených turistických stezek. Jezera – trpytivé cíle výletů a zároven i Vaši věční průvodci na cestách - se postarají o zasloužené osvěžení a odpočinek během horkých, letních dnů.

Turisté, kteří se rádi nechají fascinovat přírodou, budou odměněni nesčetnými šťastnými chvílemi. Tady se totiž skrývají neobyčejná místa, v nichž se příroda odhaluje v celé své kráse. Místa, která jsou opředená pověstmi a mýty, nebo která v průběhu století sloužila jako místa k načerpání energie. Před kulisami pohoří Höllengebirge, Osterhorngruppe, TotesGebirge a všemi převyšujícím obrysem hory Dachstein se emoce vyšplhají do nečekaných výšin. Horským cyklistům se zde také zatají dech: Krajinný profil Solné komory sahá od perfektní roviny až po extrémně strmé svahy a nabízí tak dobrodružství pro každého cyklistu.

Svět jezer – potápění a osvěžení

Attersee, Mondsee, Traunsee, Wolfgangsee, Hallstättersee, AltausseerSee, Irrsee nebo klidné jezírko Almsee: Podstatnou část své letní svěžesti čerpá Solná komora ze svých mnohých povodí. Základní element – voda – zde ve Vás rozproučí energii. Jezera formují fascinující tvář místní přírody a kulturní krajinu Solné komory zásobují svěží, čistou, pitnou vodou a dodávají tak lidem životní energii, čistotu, svobodu, osvěžení a pocit bezpečí. Díky jezerům zde pravidelně ožívají i nostalgická, malebná letoviska, která působí opojně na turisty z celého světa. Sem míří nejen milovníci potápění do hlubin a příznivci moderních sportů. Fanoušci plachtění, rybáři a pěší turisté se zde také cítí jako ryba ve vodě. I ti, kteří vyráží za dovolenou plnou slunce a klidu, zde na plážích nádherných jezer - v obklopení jedinečnou krajinou - najdou odpočinek pro tělo i ducha.

Příloha 15: Text 12

SPA Resort Terme Geinberg

SPA Resort Terme Geinberg

Wieder einmal abschalten, die Seele baumeln lassen und dem Alltag entfliehen... mhhh, einfach herrlich.

Genießen Sie wohltuende Stunden und wählen Sie ganz nach Lust und Laune zwischen fünf Becken und drei Wasserwelten: Thermal-, Frisch- und Salzwasser. Das Angebot reicht von großzügigen Thermal-Innen- und Außenbecken über die karibische Salzwasser-Lagune sowie die Thermerkaskade bis hin zum erfrischenden Sportbecken. Alle Becken sind ganzjährig nutzbar. Weitere Highlights wie Whirlpool, Kaltbecken, Massagedüsen und Wasserliegen versprechen darüberhinaus erholsame Momente.

Zum Loslassen und Träumen laden lichtdurchflutete Ruheräume ein, die eine Komfort-Liege für jeden Gast garantieren. Weiters warten im Sommer ausgedehnte Liegeflächen, Grünoasen und feiner Sandstrand im Außenbereich.

Ausgleich zwischen Aktivität und Entspannung erleben Sie mit unseren erfahrenen Thermen-Coaches bei der mehrmals täglich stattfindenden, kostenfreien Wasser-Gymnastik. Moderne Solarien bieten bei jedem Wetter attraktive Bräune.

Entspannen Sie in den elf verschiedenen Saunen und Dampfbädern.

SPA Resort Terme Geinberg

Therme Geinberg

Zase jednou vypnout, jenom tak snít a utéci všednímu dni... mhhh, prostě nádhera.

Užijte si blahodárných hodin a vyberte si podle libosti mezi pěti bazény a třemi vodními světy: s termální-, čerstvou- a slanou vodou. Nabídka sahá od velkorysých termálních vnitřních a vnějších bazénů přes karibskou lagunu se slanou vodou a termální kaskádou až po osvěžující sportovní bazény. Všechny bazény jsou k celoročnímu využívání. Další highlighty jako whirlpool, bazén se studenou vodou, masážní trysky a vodní lehátka slibují další okamžiky plné odpočinku.

K relaxaci a snění zvou prosvětlené klidové zóny, které garantují pro každého návštěvníka jedno vlastní komfortní lehátko. Kromě toho v létě čekají ve venkovní části prostorné plochy na ležení, zelené oázy a jemná písečná pláž.

Vybalancování mezi aktivitou a uvolněním zažijete s našimi zkušenými trenéry při vodní gymnastice, která se koná zdarma vícekrát za den. Moderní solária nabízejí za každého počasí atraktivní opálení.

Uvolněte se v osmi různých saunách a parních lázních.

Přiloha 16: Text 13

Top-Sehenswürdigkeiten in Linz

Eine Torte, die den Namen der Stadt trägt. Die größte Kirche Österreichs. Die steilste Adhäsionsbahn der Welt.

Und das alles gut zu Fuß erreichbar in einer einzigen Stadt. Linz, Kulturmetropole und UNESCO City of Media Arts, spielt allerdings noch viel mehr Stückerln. Hier kommen die Top-Sehenswürdigkeiten von Linz, die Reisende unbedingt abhaken müssen, bevor sie die Stadt wieder verlassen.

Linzer Torte

Die süße Botschafterin. Das erste Rezept der Linzer Torte stammt aus dem Jahr 1653 und ist damit das älteste Tortenrezept der Welt. Buchtipp: "Linzerische Torten auf andere Art" erhältlich im Provinz Verlag.

Ars Electronica Center

Die interaktive Erlebniswelt. Im Gebäude des Ars Electronica Centers mit der hell leuchtenden Animationsfassade sind spannende Ausstellungen zu digitaler Kunst und Technik zu Hause.

Musiktheater am Volksgarten

Das modernste Opernhaus Europas am Linzer Volksgarten ist Spielstätte für Oper, Operette, Musical und alle modernen Formen von Musiktheater. Der Bau des britischen Architekten Terry Pawson ermöglicht mit moderner Bühnentechnik Inszenierungen nach dem neuesten Stand der Zeit.

Brucknerhaus

Das Brucknerhaus ist seit seiner Eröffnung im Jahr 1974 das Linzer Konzerthaus. International renommierte Orchester und Dirigenten gastieren in dem Haus an der Donau, vor allem jährlich zum Internationalen Brucknerfest. Das Brucknerhaus liegt mitten im Donaupark und ist von den Skulpturen des „Forum Metall“ umgeben.

Mariendom

Die größte Kirche Österreichs. Das neugotische Kirchenkunstwerk beeindruckt auch durch seinen Turm, der nur wenige Meter niedriger ist als der Wiener Stephansdom.

Schlossmuseum Linz

Das größte Universalmuseum Österreichs. Mit Dauerausstellungen zu Natur und Technik sowie temporären Schauen. Unvergesslich: Der Blick von der Terrasse über die Dächer.

Hauptplatz

Der größte Saalplatz Europas ist mit seinen barocken Fassaden eine Sehenswürdigkeit für alle Besucher. Der Hauptplatz ist idealer Ausgangspunkt vieler Erkundungstouren.

Pöstlingberg

Eines der Wahrzeichen der Stadt. Die markante Wallfahrtsbasilika thront malerisch über Linz, bequem erreichbar über die steilste Schienenbergbahn des Kontinents.

voestalpineStahlwelt

Interaktive, multimediale Erlebniswelt zum Thema Stahl. Ein begehbare Kunstwerk als Ort der Begegnung zwischen Technik und Mensch.

LentosKunstmuseum

Das Museum zeitgenössischer Kunst. Der eindrucksvollste, mit Naturlicht ausgestattete Ausstellungsraum Österreichs beinhaltet eine der besten Kunstsammlungen der Republik.

Landstraße

Die zentrale Shoppingmeile. Neben der Wiener Mariahilfer Straße ist die Landstraße die wichtigste Einkaufszeile Österreichs.

Nejzajímavější místa v Linci

Koláč, který nese stejné jméno jako toto město. Největší kostel v Rakousku. Nejstrmější adhezní dráha na světě.

A to vše snadno dosažitelné pěšky v jednom jediném městě. Linec, kulturní metropole a UNESCO City of Media Arts, má ovšem pro návštěvníky připraveno daleko víc. Zde jsou nejzajímavější místa v Linci, která si musí návštěvníci bezpodmínečně odškrtnout v seznamu zajímavostí, než město zase opustí.

Linecký koláč

Sladký velyslanec. První recept pochází z roku 1653 a je tím pádem nejstarším receptem na dort na světě. Tip na knihu: "Linzerische Tortenaufandere Art - Linecké koláče jinak" ke koupi v nakladatelství Provinz Verlag.

ArsElectronica Center

Interaktivní svět. V budově se světle zářící proměnlivou fasádou najdete napínavé výstavy z oboru nová média a technika.

Musiktheater u parku Volksgarten

Nejmodernější opera v Evropě u lineckého parku Volksgarten má na programu opery, operety, muzikály a veškeré moderní formy hudebního divadla. Stavba britského architekta Terryho Pawsona umožňuje díky moderní jevištní technice inscenace podle nejnovějších trendů.

Brucknerhaus

Od svého otevření v roce 1974 je Brucknerhaus hlavní lineckou koncertní síní. V budově u Dunaje hostují mezinárodně uznávané orchestry a dirigenti, především na každoročně pořádané akci Internationales Brucknerfest (Mezinárodní Brucknerův festival). Brucknerhaus stojí uprostřed parku Donaupark a je obklopen sochami „Forum Metall“.

Mariendom - Mariánský chrám

Největší kostel Rakouska. Novogotické dílo kostelní architektury na Vás udělá dojem také svojí věží, která je jen o několik málo metrů nižší než věž vídeňského Stephansdomu.

Schlossmuseum Linz - Zámecké muzeum Linec

Největší univerzální muzeum Rakouska. S trvalými expozicemi z oborů příroda a technika stejně jako s aktuálními výstavami. Nezapomenutelný je pohled z terasy přes střechy domů.

Hauptplatz - Hlavní náměstí

Největší náměstí svého druhu v Evropě je se svými barokními fasádami pamětihodností zajímavou pro všechny návštěvníky. Současně ideální výchozí bod pro mnohé cesty za objevy.

Pöstlingberg

Jeden ze symbolů města. Výrazná poutní bazilika trůnící malebně nad Lincem je pohodlně dostupná pomocí nejstrmější horské železnice na kontinentě.

voestalpineStahlwelt

Interaktivní multimediální expozice na téma ocel. Zpřístupnělé umělecké dílo, místo, kde se setkává technika s člověkem.

Umělecké muzeum Lentos

Muzeum současného umění. Nejpůsobivější výstavní prostory Rakouska, přirozeně osvětlené, nabízejí jedny z nejlepších sbírek umění v zemi.

Landstraße

Centrální nákupní ulice. Vedle vídeňské Mariahilfer Straße je to nejdůležitější adresa pro Vaše nákupy v Rakousku.

Přiloha 17: Text 14

Wohlfühltag

Ab Preis

- € 53,50 pro Person
- Buchbar ab: 1 Person

Buchen / Anfrage

LEBT GESUND! LEBT GENUSS!

Herzlich willkommen im Lebensquell!

Das Gesundheitsresort ****s Lebensquell Bad Zell, ist das einzigartige Gesundheits- und Genusszentrum im unteren Mühlviertel.

Wir leben und arbeiten nach dem Motto "Lebt gesund! - Lebt Genuss!"

Wir bieten erstklassige Gesundheits- und Wohlfühl-Produkte verbunden mit exklusiven Gemüts- und Gaumenfreuden.

Tageseintritt in die Wasser- und Saunaoase inklusive garantierter Liege (je nach Auslastung in der Sauna- oder Wasseroase), Bademantel, Bade- und Handtücher, Duschkosmetika, Salatbuffet, Brot und Obstkorb ab 12.00 Uhr im SB-Restaurant, ganztägig alkoholfreie Getränke (Wasser, Soda, Fruchtsäfte aus der Kanne, Orangensaft, Apfelsaft und Hollundersaft), LQ-Drink, Tees.

i Angebotsinfos

- Pauschalangebot ohne Übernachtung
- Dauer: 12 Stunden

Leistungen

WOHLFÜHLTAG

Inklusive:

* Tageseintritt in die Wasser- und Saunaoase inklusive garantierter Liege (je nach Auslastung in der Sauna- oder Wasseroase), Bademantel, Bade- und Handtücher, Duschkosmetika, Salatbuffet, Brot und Obstkorb ab 12.00 Uhr im SB-Restaurant, ganztägig alkoholfreie Getränke (Wasser, Soda, Fruchtsäfte aus der Kanne (Orangensaft, Apfelsaft und Hollundersaft), LQ-Drink, Tees).

Wasseroase:

- Innen- und Außenschwimmbecken mit angenehmen 32°C Wassertemperatur
- Wärmezone mit 34°C Wassertemperatur
- Schwalldusche
- entspannende Massagebänke
- ausgedehnte Ruhe- und Liegebereiche
- Wassergymnastik

Saunaoase:

- Bärenhöhle und Tauchbecken, Finnsauna im Außenbereich mit speziellen Erlebnisaufgüssen durch unsere SaunameisterInnen
- Klassische Sauna (90°C)
- Traditionssauna für Körper und Sinne (50-55°C)
- Wohltuendes Dampfbad, Eis-G´wölb, belebende Wasserzone mit Crushed-Ice-Dusche
- Ruhebereich am offenen Kamin
- Sprudelbecken, spannender Badespaß mit blubbernden Streicheleinheiten

Behandlungswünsche in der Kosmetik- oder Therapieabteilung:

Bitte schon bei der Buchung bekannt geben.

Reisezeitraum

01.09.2016 bis 31.05.2017

Reiseablauf

Die Wasser- und Saunaoase ist von 01. September 2016 bis 31. Mai 2017 täglich von 09.45 bis 22.00 Uhr (Letzter Einlass: 19.30 Uhr) geöffnet.

Mögliche Anreisetermine

Montag bis Sonntag

Den plný odpočinku a pohody

Od ceny

- € 53,50 na osobu
- Možnost rezervace od: 1 osoby

Rezervace / poptávka

ŽIJTE ZDRAVĚ! ŽIJTE POŽITEK!
Srdečně Vás vítají lázně Lebensquell!

Ozdravný resort **** Pramen života/Lebensquell Bad Zell je jedinečné zdravotní a požitkářské centrum v oblasti jižního Mühlviertelu.

Žijeme a pracujeme podle hesla „Žijte zdravě! – Žijte požitek!“.

Nabízíme prvotřídní ozdravné produkty plné pohody, to vše ve spojení s exkluzivními gurmánskými zážitky a příjemným odpočinkem.

Celodenní vstup do vodní a saunovací oázy včetně garantovaných lehátek (podle vytížení sauny a vodní oázy), koupací plášť, osušky a ručníky, sprchová kosmetika, saláty podávané formou švédských stolů, pečivo a ovoce od 11.30 hod. v samoobslužné restauraci, po celý den nealkoholické nápoje (voda, soda, ovocné šťávy z konvice/pomerančová, jablečná a bezinková šťáva, LQ drink, čaje).

Informace o nabídce

- paušální nabídka bez noclehu
- Délka trvání: 12 hodiny, hodin

Nabídka

Den plný odpočinku a pohody

Zahrnuto:

Celodenní vstup do vodní a saunovací oázy včetně garantovaných lehátek (podle vytížení sauny a vodní oázy), koupací plášť, osušky a ručníky, sprchová kosmetika, saláty podávané formou švédských stolů, pečivo a ovoce od 11.30 hod. v samoobslužné restauraci, po celý den nealkoholické nápoje (voda, soda, ovocné šťávy z konvice/pomerančová, jablečná a bezinková šťáva, LQ drink, čaje).

Vodní oáza:

- Vnitřní a venkovní plavecký bazén s příjemnou teplotou vody 32°C
- Vyhřátá zóna s teplotou vody 34°C
- Přivalová sprcha
- Uvolňující masážní lehátka
- Rozlehlé klidové zóny a zóny s lehátko
- Vodní gymnastika

Saunovací oáza:

- Medvědí jeskyně a ponorný bazén, sauna venkovní se speciálním zážitkovým poléváním kamenů našimi mistryněmi a mistry saunování
- Klasická sauna (90°C)
- Tradiční sauna pro uvolnění těla a smyslů (50-55°C)
- Blahodárná parní lázeň, ledová klenba a oživující vodní zóna se sprchou crushed-ice
- Odpočinková zóna u otevřeného krbu
- Bublínková koupel, uvolňující vodní zábava s bublinkovým pohlazením

Přání ohledně kosmetiky a jiných terapií nám, prosím, sdělte již s objednávkou!

Období cesty

01.09.2016 do 31.05.2017

Průběh cesty

Vodní a saunovací oáza je otevřená od 1. září 2015 do 31. května 2016 denně od 09:45 do 22.00 hod. (poslední vstup: 19:30 hod.).

Možné termíny příjezdu

Pondělí až neděle